Załącznik do uchwały Rady
Ministrów z dnia 4 stycznia 2022 r.

Ministerstwo Funduszy
i Polityki Regionalnej

Projekt Programu Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027

Warszawa, 4 stycznia 2022 r.

1 STRATEGIA PROGRAMU 7

1.1 GŁÓWNE WYZWANIA PRZY UWZGLĘDNIENIU RÓŻNIC SPOŁECZNYCH, EKONOMICZNYCH I TERYTORIALNYCH 7

1.2 NIEDOSKONAŁOŚCI RYNKU 12

1.3 POTRZEBY INWESTYCYJNE ORAZ KOMPLEMENTARNOŚĆ I SYNERGIA Z INNYMI FORMAMI WSPARCIA 13

1.4 WYZWANIA ZIDENTYFIKOWANE W ZALECENIACH UE I STRATEGIACH 14

1.5 WYZWANIA W ZAKRESIE ZDOLNOŚCI ADMINISTRACYJNYCH 15

1.6 WYZWANIA DEMOGRAFICZNE 15

1.7 WNIOSKI Z DOTYCHCZASOWYCH DOŚWIADCZEŃ 16

1.8 STRATEGIE MAKROREGIONALNE I STRATEGIE UE DLA REGIONU MORZA BAŁTYCKIEGO 17

1.9 UZASADNIENIE WYBORU CELÓW POLITYKI I CELÓW SZCZEGÓŁOWYCH 18

2 PRIORYTETY 26

2.1 PRIORYTET I: Wsparcie sektorów energetyka i środowisko z Funduszu Spójności 26

2.1.1 Cel szczegółowy 2.1 Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych 26

2.1.2 Cel szczegółowy 2.4 Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego 33

2.1.3 Cel szczegółowy 2.5 Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej 37

2.1.4 Cel szczegółowy 2.6 Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej 42

2.1.5 Cel szczegółowy 2.7 Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia 47

2.2 PRIORYTET II: Wsparcie sektorów energetyka i środowisko z EFRR 52

2.2.1 Cel szczegółowy 2.1 Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych 52

2.2.2 Cel szczegółowy 2.2 Wspieranie energii odnawialnej 57

2.2.3 Cel szczegółowy 2.3 Rozwój inteligentnych systemów i sieci energetycznych oraz systemów magazynowania energii poza transeuropejską siecią energetyczną (TEN-E) 64

2.2.4 Cel szczegółowy 2.4 Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego 70

2.2.5 Cel szczegółowy 2.5 Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej 79

2.3 PRIORYTET III: Transport miejski 84

2.3.1 Cel szczegółowy 2.8 Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej 84

2.4 PRIORYTET IV: Wsparcie sektora transportu z Funduszu Spójności 89

2.4.1 Cel szczegółowy 3.1 Rozwój odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej, bezpiecznej, zrównoważonej i intermodalnej TEN-T 89

2.4.2 Cel szczegółowy 3.2 Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej 96

2.5 PRIORYTET V: Wsparcie sektora transportu z EFRR 100

2.5.1 Cel szczegółowy 3.1 Rozwój odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej, bezpiecznej, zrównoważonej i intermodalnej TEN-T 100

2.5.2 Cel szczegółowy 3.2 Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej 106

2.6 PRIORYTET VI: Zdrowie 116

2.6.1 Cel szczegółowy 4.5 Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej 116

2.7 PRIORYTET VII: Kultura 123

2.7.1 Cel szczegółowy 4.6 Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych 123

2.8 PRIORYTET VIII: Pomoc techniczna 129

3 PLAN FINANSOWY 135

3.1 Środki finansowe w podziale na poszczególne lata 135

3.2 Łączne środki finansowe w podziale na poszczególne fundusze oraz współfinansowanie krajowe 136

4 WARUNKI PODSTAWOWE 138

5 INSTYTUCJE PROGRAMU 170

6 PARTNERSTWO 171

7 KOMUNIKACJA I WIDOCZNOŚĆ 173

8 Załącznik: Wykaz planowanych operacji o znaczeniu strategicznym wraz z harmonogramem . 175

WYKAZ SKRÓTÓW

AOS – ambulatoryjna opieka specjalistyczna

B+R – działalność badawczo-rozwojowa

CEF - Instrument „Łącząc Europę" (Connecting Europe Facility)

CP – cel polityki

CPK – Centralny Port Komunikacyjny

EZŁ - Europejski Zielony Ład

EFRR – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

EFS+ - Europejski Fundusz Społeczny Plus

EU ETS - unijny system handlu uprawnieniami do emisji

FEnIKS – Program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027

FS – Fundusz Spójności

GHG-gazy cieplarniane (z ang. greenhouse gas)GOZ – gospodarka o obiegu zamkniętym

GUS – Główny Urząd Statystyczny

IP – Instytucja Pośrednicząca

IW- Instytucja Wdrażająca

IZ – Instytucja Zarządzająca

KE – Komisja Europejska

KPOŚK - Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych

MŚP – małe i średnie przedsiębiorstwa

MPA – Miejskie plany adaptacji do zmian klimatu

OECD - Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju

OZE – odnawialne źródła energii

PEP2030 – Polityka Ekologiczna Państwa 2030

PEP2040 – Polityka Energetyczna Państwa 2040

POIiŚ – Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020

POZ – podstawowa opieka medyczna

PPP – Partnerstwo Publiczno-Prywatne

PRM – Państwowe Ratownictwo Medyczne

RLM – równoważna liczba mieszkańców

SUE RMB – Strategia UE dla regionu Morza Bałtyckiego

UE – Unia Europejska

UP – Umowa Partnerstwa

URE – Urząd Regulacji Energetyki

TEN-T - Transeuropejska Sieć Transportowa

ZIT – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

1 STRATEGIA PROGRAMU

1.1 GŁÓWNE WYZWANIA PRZY UWZGLĘDNIENIU RÓŻNIC SPOŁECZNYCH, EKONOMICZNYCH I TERYTORIALNYCH

Energetyka

Oddzielenie wzrostu gospodarczego od zużywania zasobów,w tym energii to podstawa EZŁ. Dla wzrostu konkurencyjności gospodarki kluczowa jest poprawa efektywności energetycznej, w której główny obszar interwencji stanowią budynki (odpowiadają za 40% zużycia energii w UE). W Polsce ok. 40% budynków wielomieszkaniowych wymaga termomodernizacji, a dla ok. 75% nie planuje się żadnych działań z uwagi na brak środków własnych (w latach 2010-2016[1] były one głównym źródłem finansowania inwestycji). W ok. 70 % gospodarstw domowych termoizolacja nie spełnia minimalnych wymogów efektywności energetycznej[2] a 20% nie stać na odpowiednie ogrzewanie[3]. Wskaźnik ubóstwa energetycznego gospodarstw domowych w 2019 r. wynosił 9,3%[4].

Wyznaczony przez EZŁ na 2050 cel neutralności klimatycznej oznacza dalsze obniżanie emisyjności nie tylko w energetyce. Cel redukcyjny dla Polski[5] w zakresie emisji GHG w sektorach non- ETS został określony na poziomie -7% w 2030 r. w stosunku do 2005 r. Sektory non- ETS (transport, rolnictwo, komunalno-bytowy, gospodarka odpadami, emisje przemysłowe poza ETS) są źródłem ok. 50% emisji GHG w Polsce (z czego gospodarstwa domowe ok. 30%, transport ok. 27%)[6]. Osiągnięcie celu redukcji emisji GHG w sektorach non-ETS w 2030 łączy się z działaniami na rzecz poprawy jakości powietrza, w tym walki z przekroczeniami stężenia pyłów PM10 i PM2,5 oraz B(a)P. Liczne przekroczenia dopuszczalnego poziomu tych pyłów opisuje ocena jakości powietrza za 2020 r.[7]. Z kolei wg WHO 36 spośród 50 najbardziej zanieczyszczonych miast UE leży w Polsce[8].W skali UE[9] Polska charakteryzuje się najgorszymi parametrami jakości powietrza niezależnie od badanego paramentu, za co odpowiada sektor bytowo-komunalny, transport oraz w niewielkim zakresie przemysł. Zaledwie 20% systemów ciepłowniczych i chłodniczych spełnia wymogi efektywnego energetycznie systemu ciepłowniczego i chłodniczego[10], dlatego inwestycje w tym sektorze mają ogromne znaczenie. Problem zanieczyszczenia powietrza dotyczy także wsi i mniejszych miast, gdzie sieć gazowa i ciepłownicza jest niedostatecznie rozwinięta lub nie istnieje (ok 30%[11] powierzchni kraju pozostaje

[1] Badanie GUS „Opracowanie metodologii i przeprowadzenie badania skali działań termomodernizacyjnych budynków mieszkalnych wielomieszkaniowych w celu poprawy ich energochłonności oraz ocena potrzeb i planowanych działań w tym kierunku" https://stat.gov.pl/statystyki-eksperymentalne/srodowisko-efektywnosc-energetyczna/opracowanie-metodologii-i-przeprowadzenie-badania-skali-dzialan-termomodernizacyjnych-budynkow-mieszkalnych-wielomieszkaniowych-w-celu-poprawy-ich-energochlonnosci-oraz-ocena-potrzeb-i-planowanych-,1,1.html

[2] https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/2019-european-semester-country-report-poland_pl.pdf

[3] Country Report Poland 2019, s. 47

[4] Wysokie Koszty, Niskie Dochody – LIHC, https://dane.gov.pl/pl/dataset/2160,ubostwo-energetyczne-wskazniki/resource/30965/table?page=1&per_page=20&q=&sort=

5 na podstawie Rozporządzenia UE 2018/842

[6] Krajowy Plan na rzecz Energii i Klimatu, przekazany do KE w dn. 30 grudnia 2019 r. s 24 i 69

[7] https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/content/show/1002921

[8] https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_most-polluted_cities_by_particulate_matter_concentration

[9] zgodnie z raportem Air Quality in Europe 2020 opracowanym przez Europejską Agencję Środowiska https://www.eea.europa.eu/publications/air-quality-in-europe-2020-report

[10] dokument roboczy służb Komisji Sprawozdanie krajowe – Polska 2019 https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/2019-european-semester-country-report-poland_pl.pdf

[11] Sprawozdanie z Wyników Monitorowania Bezpieczeństwa Dostaw Paliw Gazowych za okres od dnia 1 stycznia 2019 r. do dnia 31 grudnia 2019 r. Warszawa, lipiec 2020

niezgazyfikowane). Rola gazu jako paliwa przejściowego w procesie odchodzenia od węgla i dążenia do osiągnięcia neutralności klimatycznej jest kluczowa dla Polski.

Dostarczanie czystej, przystępnej cenowo, bezpiecznej energii to kolejny cel EZŁ. W 2020 r. udział energii OZE w finalnym zużyciu energii brutto w Polsce wyniósł 16,13 %[12]. Dalsza redukcja węgla w wytwarzaniu energii i rozwój OZE jest wyzwaniem dla stabilności systemu elektroenergetycznego i szansą dla jego rozwoju.Nowe moce muszą w sposób ciągły pokrywać zapotrzebowanie, a infrastruktura sieciowa musi umożliwiać m.in. rozwój energetyki wiatrowej (w tym morskiej) oraz rozproszonej. Konieczne wsparcie stabilności systemu elektroenergetycznego stanowić będą elastyczne moce gazowe.

Wg EZŁ osiągnięcie neutralności klimatycznej wymaga inteligentnej infrastruktury. Kluczowy jest szybki rozwój inteligentnych elektroenergetycznych sieci przesyłowych i dystrybucyjnych oraz magazynowania energii. Istotna jest aktywizacja odbiorców w kierunku efektywnego wykorzystania energii (np. rozpowszechnienie inteligentnych liczników, magazynowanie energii przy mikroinstalacji). Rozbudowa OZE w północnej Polsce powoduje czasowe zmiany kierunków przepływu mocy w KSE z obecnego na północ-południe. Obok prowadzonych inwestycji w rozwój sieci przesyłowych i dystrybucyjnych, szczególnej uwagi wymagają sieci dystrybucyjne niskiego napięcia, szczególnie na terenach wiejskich i obszarach, gdzie odnotowano przyrost przyłączeń instalacji OZE.

Środowisko

Jakość oraz dostępność zasobów wód powierzchniowych i podziemnych to jedno z najważniejszych środowiskowych uwarunkowań rozwoju kraju. Polska zaliczana jest do krajów ubogich w zasoby wodne (przeciętne zasoby wód w Polsce wynoszą ok. 60 mld m^3 [13], w porach suchych ten poziom może spaść nawet poniżej 40 mld m^3). Zasoby wód powierzchniowych w Polsce cechuje duża zmienność czasowa i terytorialna, co powoduje okresowe nadmiary i deficyty wody w rzekach. Zasoby słodkiej wody na mieszkańca wynoszą w ujęciu rocznym 1,4 tys. m^3/osobę[14] i należą do jednych z najniższych w Europie, natomiast zużycie wody na mieszkańca wynosi około 230 m3/osobę[15]. Zbiorniki retencyjne charakteryzują się małą pojemnością. Obecnie całkowita ilość zmagazynowanej wody w istniejących zbiornikach retencyjnych w Polsce wynosi ok. 4 mld m^3, co stanowi tylko nieco ponad 6,5% objętości średniorocznego odpływu rzecznego.

Wyniki prognoz[16] pokazują, że do roku 2030 zmiany klimatu będą miały negatywny wpływ na gospodarkę i społeczeństwo. Szczególnie dotkliwie będzie to odczuwane w miastach, które zagrożone są bezpośrednio szczególnie trzema zjawiskami: intensyfikacją miejskiej wyspy ciepła i silnymi ulewami powodującymi podtopienia oraz suszą sprzyjającą deficytowi wody w miastach. We

[12] https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/srodowisko-energia/energia/energia-ze-zrodel-odnawialnych-w-2020-roku,10,4.html
[13] GUS, Ochrona środowiska 2019, Warszawa
[14] GUS, Ochrona środowiska 2019,Warszawa.
[15] GUS, Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w ciągu roku, dane z 2019 r.
[16] Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030

wszystkich 44 miastach posiadających Miejskie Plany Adaptacji jako główne zagrożenie klimatyczne wskazano intensywne opady i burze lub powodzie miejskie[17].

Systemy zbiorowego zaopatrzenia w wodę obsługiwały w 2018 r. 92% ludności kraju, w tym 97% ludności miast i 85% ludności wiejskiej. Jednak należy wskazać, że sieci wodociągowe są przestarzałe i awaryjne przez co przedsiębiorstwa wodociągowe nie są w stanie zapewnić stałej niezawodności funkcjonowania sieci i bezpieczeństwa zdrowotnego wody.

W latach 2000 – 2018[18] ilość nieoczyszczonych ścieków komunalnych, w tym przemysłowych zmalała o 65%, a udział ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków wzrósł z 53% w 2000 r. do 74% w 2018 r., przy czym w miastach wzrósł odpowiednio z 79% do ok. 95%, zaś na wsiach z 11% do 43%. Systemy zbiorowego odprowadzania ścieków obsługiwały 71% ludności kraju, w tym 90% ludności miast i 41% ludności wsi.

Problemem, który Polska musi rozwiązać jest kwestia niedostatecznego zagospodarowania, w tym odzysku generowanych odpadów. W 2019 r. wytworzono w Polsce ok. 127 mln ton odpadów [19] – z czego 90% stanowiły odpady przemysłowe, a 10% (12,8 mln ton) odpady komunalne. Głównym źródłem pochodzenia odpadów przemysłowych, podobnie jak w latach poprzednich, było górnictwo i wydobywanie (55,8% ilości wytworzonych odpadów ogółem). W zakresie odpadów komunalnych 84,5% zostało wytworzone przez gospodarstwa domowe.

Głównym wyzwaniem w zakresie różnorodności biologicznej jest przeciwdziałanie czynnikom i zjawiskom negatywnie oddziałującym na jej stan. W Polsce powierzchnia obszarów prawnie chronionych w końcu 2018 r. wynosiła prawie 10,2 mln ha[20], co stanowiło 32,6% powierzchni kraju. Szacuje się, że polską przyrodę reprezentuje około 63 tys.[21] gatunków z królestw roślin, zwierząt i grzybów, z czego ok. 1800 gatunków objętych jest ochroną ścisłą lub częściową.

Transport

Do najpoważniejszych wad polskiej sieci drogowej należą: brak spójnej sieci połączeń pomiędzy aglomeracjami; fragmentaryczna realizacja ciągów drogowych w klasie A i S pomiędzy największymi miastami oraz państwami ościennymi; brak dostosowania dróg GP do nacisku 115 kN/oś; ruch o dużym natężeniu, w tym samochodów ciężarowych, przebiegający przez tereny zabudowane. Inwestycje drogowe wykazały zdecydowanie korzystny wpływ na rozwój gospodarczy, w tym poprzez zmniejszenie czasu i kosztów transportu drogowego[22]. Poprawa jakości infrastruktury ma też na celu zmniejszanie liczby ofiar śmiertelnych w wypadkach drogowych w Polsce, która spada, ale nadal jest jedną z najwyższych w UE.

[17] Plany adaptacji do zmian klimatu 44 miast Polski, publikacja podsumowująca, Warszawa 2018
[18] GUS, Ochrona środowiska 2019, Warszawa, rozdział 3.3 Ścieki i 3.4 Oczyszczalnie ścieków.
[19] GUS, Ochrona środowiska 2020, Warszawa, rozdział 6 Odpady.
[20] GUS, Ochrona środowiska 2019, Warszawa, rozdział 5.1 Formy ochrony przyrody.
[21] GIOŚ, Stan środowiska w Polsce. Raport 2018, Warszawa, rozdział 2.1 Różnorodność biologiczna, ochrona gatunkowa i obszarowa.
[22] Analiza wpływu zbudowanej infrastruktury drogowej na poziom aktywności ekonomicznej w otaczających jednostkach terytorialnych, Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju, Warszawa, 30 listopada 2017 r.

W 2018 r. długość eksploatowanych linii kolejowych wynosiła ponad 19,3 tys. km, co daje 6,19 km/100 km^2 powierzchni. Dobry stan techniczny dotyczył 60,8% całkowitej długości torów (wobec 52% w 2014 r), podczas gdy dostateczny - 23,8% (wobec 27%), a niezadowalający - 15,4% (wobec 21% w 2014 r.).[23] Dodatkowym wyzwaniem jest stan taboru kolejowego, przystanków kolejowych, stacji kolejowych oraz dworców, często nie spełniających współczesnych oczekiwań podróżnych, a także niewystarczająco zintegrowanych z układem lokalnego transportu publicznego.

W okresie 2003-2018 liczba pasażerów przewiezionych przez polskich i zagranicznych przewoźników lotniczych wzrosła z 7,1 mln do 45,7 mln. Zwiększył się udział regionalnych portów lotniczych w ogólnej liczbie pasażerów odprawionych w Polsce. Lotnisko Chopina w Warszawie w latach 2015-2018 również odnotowało wzrost liczby obsłużonych pasażerów o ponad 67,7% i w 2018 r. obsłużyło ponad 17,7 mln pasażerów[24]. Wskutek pandemii COVID-19, w 2020 r. wszystkie lotniska w kraju obsłużyły łącznie około 14,5 mln pasażerów. Pomimo istotnego zwiększenia przepustowości głównych polskich portów lotniczych, można zauważyć ich gorsze niż w krajach UE-15 skomunikowanie z regionalnymi ośrodkami miejskimi.

Inwestycje w transport publiczny w miastach doprowadziły do zatrzymania spadku liczby przewiezionych pasażerów, a nawet ich wzrostu po 2014 r. Ten pozytywny trend został zaburzony w związku z pandemią COVID-19. Odbudowanie zaufania do transportu zbiorowego i promocja podróży niezmotoryzowanych będzie największym wyzwaniem dla obniżania emisyjności transportu w miastach. Wyzwaniem pozostaje stan taboru, zintegrowanie systemów komunikacji zbiorowej, rozwój systemu parkingów przesiadkowych i węzłów komunikacyjnych oraz – w ostatecznym efekcie - przyciągnięcie pasażerów korzystających dotychczas z samochodów osobowych.

Pomimo dynamicznego wzrostu w ostatnich latach obrotów ładunkowych w największych portach morskich (Gdańsk, Gdynia, Szczecin i Świnoujście)[25], nadal przeładowywanych jest w nich mniej towarów niż w czołowych portach innych państw basenu Morza Bałtyckiego. W 2020 roku jedynie port w Gdynii odnotował niewielki wzrost wielkosci przeładunków względem poprzedniego roku (wzrost o 2,94%, wobec spadku o 7,89% w Gdańsku i o 3,10% w Szczecinie-Świnoujściu)[26]. Nadal występują w nich braki infrastrukturalne i wąskie gardła w dostępie od strony morza i lądu.

W przypadku śródlądowych dróg wodnych, obejmujących ok. 3 654 km, wymagania stawiane drogom o znaczeniu międzynarodowym (klasy IV i V) w 2018 r. spełniało w Polsce niespełna 5,6% długości dróg wodnych (206 km). Długość dróg wodnych o znaczeniu regionalnym (I,II i III klasa) wynosiła 3 448 km (co stanowiło 94,4% ogólnej długości dróg wodnych w kraju).[27] Niestabilne warunki nawigacyjne, będące wynikiem złej jakości infrastruktury sprawiają, że żegluga śródlądowa nie wykorzystuje swojego pełnego potencjału (ok. 0,3 % udziału w przewozie ładunków).

[23] Przegląd regionalny Polski 2019. Część I. Krajowe Obserwatorium Terytorialne. Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej
[24] j.w.
[25] W Polsce funkcjonują cztery porty morskie o podstawowym znaczeniu dla gospodarki narodowej (określone w ustawie z dnia 20 grudnia 1996 r. o portach i przystaniach morskich jako Gdańsk, Gdynia, Szczecin i Świnoujście), będące częścią korytarza sieci bazowej TEN-T Bałtyk – Adriatyk oraz 28 portów o znaczeniu regionalnym i lokalnym, w tym Port Police, który ujęty jest w sieci kompleksowej TEN-T.
[26] https://www.actiaforum.pl/port-monitor.prze%C5%82adunki-w-10-najwi%C4%99kszych-portach-ba%C5%82tyckich-niedu%C5%BCe-spadki-pomimo-pandemii.html
[27] GUS – Transport wodny śródlądowy w Polsce w 2018 r.

Z roku na rok rośnie wolumen przewozów intermodalnych oraz liczba przedsiębiorstw oferujących te usługi[28]. W 2020 r. wszystkie parametry dla tego segmentu odnotowały wzrost, udział przewozów intermodalnych w rynku kolejowych przewozów towarowych wyniósł 10,7% wg masy. Pomimo rosnącej roli przewozów intermodalnych, Polska wciąż nie wykorzystuje swojego potencjału wynikającego z położenia geograficznego. Wyzwaniem jest większa integracja międzygałęziowa w intermodalnych przewozach towarowych oraz ograniczenie wpływu transportu na środowisko.

Zdrowie

Kryzys związany z pandemią COVID-19 wyraźnie ukazał potrzebę utrzymania sprawnie funkcjonującego systemu opieki zdrowotnej, skutecznie radzącego sobie z nagłymi kryzysami, takimi jak pandemia COVID-19. Wciąż utrzymuje się relatywnie duży odstek osób z niezaspokojonymi potrzebami zdrowotnymi, który wzrasta wraz z postępującym się starzeniem polskiego społeczeństwa. Problemem pozostają wyzwania na rzecz odbudowy demograficznej w Polsce, w tym zapewnienie dostępnej i wysokiej jakości opieki nad matką i dzieckiem.

Pandemia ujawniła problemy z wydolnością ochrony zdrowia podczas nagłych skoków zachorowań. Poważnym wyzwaniem dla systemu okazało się zapewnienie świadczeń zdrowotnych i prowadzenie równoległej walki z innymi chorobami, co ujawniło się w nadwyżce śmiertelności spowodowanej przez pandemię COVID-19 – ponad dwukrotnie wyższej od średniej UE.

Poważnym wyzwaniem jest poprawa dostępności do usług ambulatoryjnej opieki specjalistycznej i szpitalnej oraz lepsza geograficzna dystrybucja usług, w tym wyrównywanie regionalnych nierówności w dostępie do usług.

W kontekście wyzwań epidemiologicznych w Polsce należy zwrócić uwagę na wysoką umieralność z powodu chorób układu krążenia oraz nowotworów. Wymienione problemy zdrowotne odpowiadały za 73% wszystkich zgonów . Wśród problemów zdrowotnych, które miały istotny udział w strukturze zgonów znalazły się również choroby układu trawiennego, nerwowego, cukrzyca i choroby nerek, choroby układu oddechowego oraz choroby i zaburzenia psychiczne.

Wyzwaniem dla efektywnego funkcjonowania systemu, od strony procesowej, jest udzielanie świadczeń zdrowotnych na właściwym poziomie ich zabezpieczenia, tzn. na poziomie podstawowej opieki zdrowotnej (POZ) i ambulatoryjnej opieki specjalistycznej (AOS), a dopiero w przypadkach wymagających pogłębionej diagnostyki lub leczenia, w opiece szpitalnej. Doświadczenia pandemii COVID-19 pokazują jednak, że zapewnienie właściwej opieki szpitalnej dla pacjentów wymagających hospitalizacji jest ważnym elementem zwalczania zagrożeń epidemiologicznych .

Opieka szpitalna ściśle współpracuje z Państwowym Ratownictwem Medycznym (PRM), które zapewnia pomoc każdej osobie w stanie nagłego zagrożenia zdrowia lub życia. System PRM, który silnie stablizuje odporność sektora zdrowia, wymaga wzmocnienia, zarówno na etapie

[28] W 2018 r. przewozy intermodalne realizowało 20 przewoźników. W 2017 r. było ich 18, podczas gdy w 2016 r. na rynku intermodalnym funkcjonowało 13 spółek. (Rok 2018 w przewozach intermodalnych. Podsumowanie Prezesa UTK).

przedszpitalnym (zapewnienie sprawnego dojazdu), jak i szpitalnym, czyli w odniesieniu do szpitalnych oddziałów ratunkowych, centrów urazowych.

Kultura

Sektor kultury stanowi istotny potencjał dla zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego. Wpływa na wzrost kompetencji w różnych aspektach, przyczynia się do podniesienia jakości życia i poprawę dobrostanu społeczeństwa

Relacje pomiędzy kulturą a gospodarką i społeczeństwem uwidoczniły się w szczególności w warunkach kryzysu wywołanego pandemią COVID-19. Obcowanie z kulturą, uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych (zarówno w formie stacjonarnej jak i online)stało się ważne w warunkach izolacji społecznej i zachowania dobrostanu – indywidulanego i zbiorowego.

Instytucje kultury w coraz większym stopniu stają się miejscami socjalizacji i integracji społecznej. Ich działalność i oferta jest ważna dla budowy społeczeństwa kreatywnego, tolerancyjnego, obywatelskiego, a także walki z wykluczeniem społecznym zwłaszcza wynikającym z rozluźnienia więzi społecznych, zaniku relacji sąsiedzkich i postępujących chorób cywilizacyjnych.

Instytucje kultury pełnią istotną rolę w rozwoju społecznym. Instytucje kultury są organizacjami prowadzącymi wielokierunkową działalność społeczno-kulturalną i edukacyjną, integrują społeczności, kreują postawy aktywnego uczestnictwa w życiu, odgrywają ogromną rolę w kształtowaniu kompetencji medialnych, kreatywnych i obywatelskich.

Ważną rolę w systemie kultury spełniają także szkoły artystyczne, które zwłaszcza w mniejszych ośrodkach wypełniają rolę instytucji kultury o dużym potencjale dla pełnieniua funkcji kulturalnych poprzez oferowanie przestrzeni dla wystaw i innych wydarzeń kulturalnych czy prowadzenia koncertów.

Istotne z punktu widzenia rozwoju społeczno gospodarczego jest także wykorzystanie potencjału tkwiącego w dziedzictwie kulturowym do zwiększania atrakcyjności miejsc dla turystów, inwestorów i mieszkańców. Stąd ochrona i zachowanie dziedzictwa dla przyszłych pokoleń wymaga dalszych znaczących nakładów inwestycyjnych

Polska posiada bogaty zasób dziedzictwa kulturowego, jednakże nie jest on w pełni wykorzystany. Tylko niewielka część obiektów dziedzictwa kulturowego nie wykazało żadnych oznak uszkodzenia, a ich forma i substancja została zachowana całkowicie lub prawie całkowicie.

1.2 NIEDOSKONAŁOŚCI RYNKU

Wsparcie w ramach programu kierowane będzie głównie do podmiotów publicznych świadczących usługi publiczne. W przypadku beneficjentów będących przedsiębiorcami, w wybranych obszarach może występować luka finansowa, wynikająca z zawodności mechanizmów rynkowych, braku możliwości sfinansowania potrzeb inwestycyjnych ze środków własnych czy też trudności w pozyskaniu odpowiedniego kapitału ze strony rynku finansowego.

1.3 POTRZEBY INWESTYCYJNE ORAZ KOMPLEMENTARNOŚĆ I SYNERGIA Z INNYMI FORMAMI WSPARCIA

Największe potrzeby inwestycyjne identyfikowane są w sektorze energetyki, transportu i środowiska. Według szacunków z 2019 r. potrzeby inwestycyjne w transporcie na okres 2021-2030 wynoszą 112 mld PLN (autostrady, drogi ekspresowe) oraz 108 mld PLN (kolej w tym komponent CPK). Transformacja energetyczna Polski, prowadzona w sposób akceptowalny społecznie, przy jednoczesnym zagwarantowaniu bezpieczeństwa energetycznego, utrzymaniu konkurencyjności gospodarki oraz ograniczeniu oddziaływania na środowisko, wg szacunków PEP 2040, wymagać będzie nakładów inwestycyjnych w latach 2021–2040 ok. 1 600 mld PLN. W sektorze paliwowo-energetycznym mogą wynieść one ok. 867–890 mld zł, zaś w sektorach pozaenergetycznych (przemysł, gospodarstwa domowe, usługi, transport i rolnictwo) kwota może sięgnąć ok. 745 mld PLN[29]. Natomiast w sektorze środowiska obszarem, który wymaga nakładu środków finansowych jest adaptacja do zmian klimatu w miastach. Skala potrzeb określonych w MPA, tylko 45 największych miast w Polsce, obejmujących m.in. zrównoważone i zaadaptowane do zmian klimatu systemy gospodarowania wodami opadowymi oraz rozwój zielono-niebieskiej infrastruktury, a także na ograniczanie powierzchni nieprzepuszczalnych w miastach, wynosi ok. 8 mld PLN. Ponadto, znaczące potrzeby inwestycyjne identyfikuje się w zakresie KPOŚK, które są potrzebne do wdrożenia dyrektywy dotyczycącej oczyszczania ścieków komunalnych, które szacowane są na poziomie ponad 26 mld PLN. Nie mniej istotna jest potrzeba dostosowania infrastruktury do dyrektywy w zakresie powszechnego dostępu do wody zarówno pod kątem spełnienia parametrów istniejącej infrastruktury oraz potrzeby podłączenia nowych osiedli, czy obszarów miejsko-wiejskich tam gdzie to jest uzasadnione ekonomicznie.

Podejmowana w ramach Programu interwencja będzie jednym z kilku źródeł finansowania zidentyfikowanych potrzeb inwestycyjnych i będzie komplementarna wobec wsparcia innych programów realizowanych ze środków polityki spójności na lata 2021-2027, w szczególności programów regionalnych, a także innych instrumentów UE oraz instrumentów krajowych, w zakresie celów polityki (CP2, CP3 i CP4). Ryzyku podwójnego finansowania obszarów w ramach różnych programów krajowych i regionalnych będzie zapobiegać przyjęta linia demarkacyjna.

W zakresie instrumentów zarządzanych centralnie przez KE, interwencja Programu w ramach CP2 jest komplementarna do programów COSME oraz LIFE, a także CEF Energy, skupionych na interwencji w zakresie ochrony środowiska, zmian klimatu oraz połączeń transeuropejskich sieci energetycznych, a w ramach CP3 komplementarna do CEF, w obszarze infrastruktury transportowej korytarzy TEN-T.

Inwestycje w ramach CP4 pozostaną również komplementarne do instrumentów zarządzanych centralnie przez KE, tj. EU4HEALTH, ERASMUS, HORYZONT Europa, Kreatywna Europa; Obywatele, równość, prawa i wartości.

Program będzie również uzupełniający względem interwencji podejmowanej na obszarach wiejskich przez instrumenty polityki rolnej.

[29] https://www.gov.pl/web/klimat/polityka-energetyczna-polski

Szacuje się, że w ramach alokacji Programu zostanie przeznaczone ok. 1,8 mld euro na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. Szczegółowy zakres wsparcia przeznaczonego na ten cel zostanie określony w szczegółowym opisie priorytetów programu.

1.4 WYZWANIA ZIDENTYFIKOWANE W ZALECENIACH UE I STRATEGIACH

Wytyczne inwestycyjne KE wskazane w załączniku D do Sprawozdania Krajowego z 2019 r. w sektorze energii dopełniają postanowienia EZŁ, tj. ograniczenie konsumpcji energii, dalsze obniżanie emisyjności systemu energetycznego w drodze do osiągnięcia celów klimatycznych na lata 2030 i 2050, dostarczanie czystej, przystępnej cenowo i bezpiecznej energii a także niezbędne dla osiągnięcia neutralności klimatycznej inwestycje w inteligentną infrastrukturę energetyczną. Ww. rekomendacje znalazły odzwierciedlenie w zakresie interwencji Programu. Niewątpliwie działania Programu będą się przyczyniać do celu nadrzędnego EZŁ jakim jest osiągnięcie przez UE neutralności klimatycznej do 2050 r. FEnIKS w sektorze energii odpowiada na wytyczne inwestycyjne KE dotyczące transformacji w kierunku niskoemisyjnym, w tym poprawy jakości powietrza termomodernizacji budynków, zastąpienia kotłów na paliwa kopalne instalacjami o niskim poziomie emisji, zwiększenia wykorzystania OZE wraz z rozwojem powiązanej infrastruktury

Inwestycje w sektorze środowiska w ramach FEnIKS będą realizować cele EZŁ oraz kierunki działań wskazanych w załączniku D do ww. Sprawozdania w zakresie poprawy stanu środowiska i warunków życia ludzi oraz adaptacji do zmian klimatu. W szczególności wsparcie programu ukierunkowane zostało na: promocję zrównoważonej gospodarki wodnej w tym rozwój systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych w dużych aglomeracjach, przystosowanie obszarów zurbanizowanych do zmian klimatu, zapobieganie ryzyku i odporności na klęski żywiołowe, a także na wspieranie przejścia na gospodarkę o obiegu zamkniętym, w tym na wszelkie działania związane z zagospodarowaniem odpadów zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami.

Program odpowiada na wytyczne inwestycyjne KE w obszarze transportu poprzez jest strategiczne międzygałęziowe planowanie, oparte na obiektywnej analizie potrzeb, w tym przewidywanych zmian ruchu w długoletniej perspektywie. Program kładzie nacisk na rozwój transportu bezemisyjnego (kolejowego, intermodalnego, miejskiego), obudowanego technologiami cyfrowymi i systemami sterowania, umożliwiającymi racjonalne wykorzystanie transportu publicznego w miastach, czy sprawniejsze zarządzanie taborem oraz na integrację środków transportu, co służy bezpośredniemu ograniczaniu emitowanych zanieczyszczeń. W przypadku dróg oprócz dążenia do domknięcia sieci TEN-T i poprawy bezpieczeństwa na drogach, ich charakter będzie określać wyposażenie w punkty ładowania pojazdów bezemisyjnych. Dzięki ich realizacji przybliżony zostanie cel, dotyczący redukcji emisji z transportu o 90%, co przyczyni się do osiągniecia przez UE neutralności klimatycznej do 2050 r.

Program przyczyni się również do realizacji wytycznych inwestycyjnych KE w zakresie poprawy dostępu do wysokiej jakości usług zdrowotnych oraz w celu poprawy dostępności, skuteczności i odporności systemu opieki zdrowotnej.

Program odpowiada również na wyzwania wskazane w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) oraz strategie sektorowe, określają podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju kraju.

Program FEnIKS realizuje wymagane na podstawie pakietu rozporządzeń dot. polityki spójności, poziomy celów klimatycznych FS i EFRR oraz koncentracji tematycznej (EFRR na realizację CP2). Udział wydatków FS na cel klimatyczny wynosi 60,5%, a EFRR w Programie 42,2%, natomiast 40% środków EFRR przeznaczone będzie na CP2.

1.5 WYZWANIA W ZAKRESIE ZDOLNOŚCI ADMINISTRACYJNYCH

Kontynuacja dotychczasowych inwestycji oznacza włączenie beneficjentów i instytucji zaangażowanych we wdrażanie środków UE, które zgromadziły odpowiednią wiedzę i posiadają doświadczenie z poprzednich perspektyw finansowych UE, jak również zaplecze techniczne, aby zapewnić efektywność i bezpieczeństwo wydatkowania środków. W ramach programu planuje się kontynuację działań mających na celu podnoszenie zdolności administracyjnych instytucji zaangażowanych we wdrażanie środków UE. Kontynuowane będą działania szkoleniowe i informacyjne dla beneficjentów.

Realizowane są kolejne działania administracji rządowej mające na celu uelastycznienie systemu zamówień publicznych w celu zmniejszenia ryzyka występowania sproblemów w realizacji projektów. Jednocześnie będą kontynuowane działania mające na celu wzmacnianie instytucjonalne podmiotów zaangażowanych w proces wydawania decyzji administracyjnych, pozwoleń itp. w toku realizacji inwestycji.

W celu ułatwienia mniejszym podmiotom realizacji projektów, istnieje potrzeba uproszczenia zasad aplikowania o dofinansowanie, w tym uproszczenie wzoru wniosków o dofinansowanie, ograniczenia liczby załączników do wniosku oraz wprowadzenie większej elastyczności w zakresie poprawy/uzupełnienia wniosku czy większe zastosowanie modelu projektu grantowego.

Dalsze uproszczenia w ramach poszczególnych działań przyniosłoby rozliczanie wydatków dla niektórych kategorii wydatków metodami uproszczonymi, w za pomocą stawki ryczałtowej (flat-rate) w tych grupach projektów, gdzie występuje znaczna powtarzalność uwarunkowań finansowych projektów i gdzie powyższa kwestia nie narusza przepisów w zakresie pomocy publicznej.

1.6 WYZWANIA DEMOGRAFICZNE

Jednym z najważniejszych wyzwań dla rozwoju kraju są niekorzystne trendy demograficzne, które przejawiają się ujemnym przyrostem naturalnym, spadkiem udziału osób w wieku aktywności zawodowej oraz szybkim wzrostem udziału osób w wieku poprodukcyjnym. Starzejące się społeczeństwo oznacza m.in. możliwy spadek tempa wzrostu produktywności, wzrost udziału wydatków na opiekę zdrowotną i długotrwałą opiekę nad osobami w zaawansowanym wieku, a tym samym ograniczenie puli środków na inwestycje. Mniejsza liczba osób młodych może ponadto wpłynąć na poziom kreatywności społeczeństwa, a więc i na innowacyjność gospodarki. Niekorzystne zmiany demograficzne prowadzą zarówno do przeobrażeń na rynku pracy, jak i do zmiany struktury

gospodarki. Zmiany liczby ludności mają wpływ na zapotrzebowanie na różnego rodzaju usługi, w tym infrastrukturę transportową czy zdrowotną, a w konsekwencji wpływ na lokalne rynki pracy.

1.7 WNIOSKI Z DOTYCHCZASOWYCH DOŚWIADCZEŃ

W obliczu wyzwań związanych ze zmianami klimatu, wyczerpywaniem zasobów, a także potrzebą zapewnienia niedyskryminacji i równości szans, projektowanie i wdrażanie przedsięwzięć w ramach programu będą musiały być zgodne z wszystkimi zasadami horyzontalnymi obowiązującymi w funduszach polityki spójności – w szczególności zrównoważonego rozwoju, równego dostępu i równouprawnienia płci.

We wszystkich projektach, w których będzie to zasadne i możliwe, zostaną zastosowane rozwiązania w zakresie gospodarki o obiegu zamkniętym (w tym wykorzystanie wody szarej, ścieków oczyszczonych, efektywności energetycznej i użycia energii ze źródeł odnawialnych), jak również elementy sprzyjające adaptacji do zmian klimatu (w szczególności zielona i niebieska infrastruktura) oraz działania dotyczące kwestii ochrony, promowania i przywracania zdrowych ekosystemów, zielonej infrastruktury i rozwiązań opartych na rodzimych zasobach przyrody. Elementem projektów będą mogły być również dodatkowe inwestycje, jeżeli będą miały za zadnaie realizację szerszych celów polityki spójności (np. zieleń, usuwanie barier architektonicznych i ekologicznych, czy elementy budownictwa wynikające z konieczności dostosowania do zmian klimatu).

Aby zminimalizować ryzyko występowania problemów w projektach infrastruktury liniowej w transporcie (wzrost kosztów i opóźnień w realizacji) podjęto szereg inicjatyw, mających na celu umożliwienie aktualizacji przedmiarów i waloryzacji wynagrodzeń, np. wdrożono stosowne zmiany w prawie budowlanym i prawie zamówień publicznych, czy rozszerzono stosowanie „niebieskiej księgi”[30]. W celu ograniczenia sytuacji długotrwałych procesów wydawania przez odpowiednie organy decyzji administracyjnych, wprowadzono wsparcie (m. in. poprzez finansowanie wynagrodzeń pracowników) dla ww. organów np. nadzorujących inwestycje pod kątem zgodności z prawem budowlanym oraz pod kątem archeologicznym.

Problemem w sektorze energii jest finansowanie sieci ciepłowniczych w ramach systemów, które nie posiadają jeszcze statusu „efektywnego energetycznie systemów ciepłowniczego”. Ze względu na prawne ograniczenia udzielania pomocy publicznej na rozbudowę lub modernizację ww. sieci, pojawiają się trudności w realizacji polityki poprawy jakości powietrza, której jednym z głównych elementów jest rozwój ciepłownictwa systemowego, w celu likwidacji lokalnych źródeł ciepła charakteryzujących się wysoką emisją zanieczyszczeń, w tym przede wszystkim pyłów zawieszonych PM10 i PM2,5, B(a)P odpowiedzialnych za powstawanie tzw. niskiej emisji oraz emisji dwutlenku węgla do powietrza. W tym obszarze efekty interwencji w ramach POIŚ 2014-2020 wskazują na wysoki potencjał wkładu kogeneracji gazowej w realizację celów UE i krajowych związanych z ochroną klimatu i poprawą jakości powietrza, a także osiągania statusu „efektywnego energetycznie

[30] Niebieskie Księgi dla projektów w sektorze transportu publicznego, infrastruktury drogowej oraz kolejowej są uzupełnieniem i doprecyzowaniem wytycznych Komisji Europejskiej oraz wytycznych krajowych w zakresie zagadnień związanych z przygotowaniem projektów inwestycyjnych w tym projektów generujących dochód i projektów hybrydowych na lata 2014-2020 w zakresie analizy kosztów i korzyści. W ich zakres wchodzą zagadnienia dotyczące analizy ekonomiczno-społecznej, analizy finansowej, oceny ryzyk w projekcie oraz jego wpływu na zatrudnienie.

systemów ciepłowniczego” . Ponadto wkład w realizację polityki poprawy jakości powietrza wpisują się projekty związane z rozwojem sieci gazowej.

W związku z obserwowaną niepokojącą praktyką eliminacji zieleni podczas rewitalizacji czy też zagospodarowania przestrzeni miejskiej, jak również zwiększania powierzchni nieprzepuszczalnej w środowiskach miejskich, niezbędnym staje się wdrożenie działań na rzecz „zazieleniania” miast. Na istotną rolę zieleni w przestrzeni miejskiej zwrócono uwagę również w zapisach unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności 2030 podkreślając, iż zielone przestrzenie miejskie ograniczają zanieczyszczenia powietrza, zanieczyszczenie wody i hałas, zapewniają ochronę przed powodziami miejskimi, suszami i falami upałów oraz utrzymują więź między człowiekiem a przyrodą.

Mimo dotychczasowego wsparcia, m.in. ze środków UE, system ochrony zdrowia w dalszym ciągu musi mierzyć się z wyzwaniami, jakimi są starzenie się społeczeństwa, niezadowalająca efektywność i jakość opieki zdrowotnej oraz podatność systemu na zachwiania spowodowane sytuacjami nadzwyczajnymi, jak pandemia COVID-19. Jak wskazują dane Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego – Państwowego Zakładu Higieny – w najstarszej grupie wieku (powyżej 65. roku życia) obserwowany jest stały wzrost zachorowalności na choroby nowotworowe. Powyższy trend będzie stanowić istotne wyzwanie dla systemu ochrony zdrowia.

Doświadczenia poprzednich perspektyw wskazują na to, iż cele odnośnie kultury miały głównie charakter ekonomiczny, a w niewielkim stopniu uwzględniane były aspekty społeczne i kulturowe inwestycji. To podejście należałoby zmodyfikować, zwłaszcza w kontekście wyzwań, jakie niesie współczesny świat (przykładowo, podczas pandemii COVID-19 zaobserwowano duży popyt na kontakt z ofertą kulturalną, także on-line; deklarowano również powrót do czytelnictwa). Konieczność mocniejszego uwzględnienia aspektów społecznych został także wskazany w rekomendacjach Raportu ETO pn. Unijne inwestycje w obiekty kultury – kwestia wymagająca lepszego kierunkowania działań i sprawniejszej koordynacji, (luty 2020).

W ramach Programu podjete będą starania, aby wszystkie projekty zaplanowane do realizacji w perspektywie 2014-2020, w przypadku braku możliwości ich zrealizowania w perspektywie 2014-2020, będą miały możliwość kontynuacji w perspektywie 2021-2027, pod warunkiem spełnienia wymogów określonych przepisami Rozporządzenia UE 2021/1060.

1.8 STRATEGIE MAKROREGIONALNE I STRATEGIE UE DLA REGIONU MORZA BAŁTYCKIEGO

Polska znajduje się w obszarze oddziaływania Strategii Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego (SUE RMB).

Włączenie Programu w realizację strategii będzie przebiegać dwutorowo. W ramach Programu będą wybierane do dofinansowania projekty wpisujące się we wskazane w SUE RMB obszary priorytetowe. Strategia tworzy dla różnych podmiotów platformę współpracy i działań na rzecz ochrony morza i rozwoju całego makroregionu.

Inwestycje wspierające rozwój kraju i regionów podejmowane w ramach poszczególnych celów szczegółowych FEnIKS będą wzmacniać działania na rzecz rozwoju współpracy międzyregionalnej i

ponadregionalnej podejmowane w programach celu Europejska współpraca terytorialna. Interwencja FEnIKS nie będzie miała na celuprzede wszystkim realizację działań uzupełniających i komplementarnych, w szczególności w obszarach odpowiadających interwencji SUE RMB.

1.9 UZASADNIENIE WYBORU CELÓW POLITYKI I CELÓW SZCZEGÓŁOWYCH

Cel polityki	Cel szczegółowy	Uzasadnienie
2. Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej	**2.1** Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych	Działając w duchu EZŁ efektywność energetyczna pozostaje priorytetem polityki energetycznej państwa. Polska kontynuuje kierunki wzrostu efektywności energetycznej gospodarki, w tym zwiększenia udziału ocieplonych budynków w całości zasobów mieszkaniowych. Przedsiębiorstwa są największym w Polsce konsumentem energii elektrycznej i pozostałych nośników energetycznych, jednakże borykają się z barierami w realizacji inwestycji w tym obszarze, szczególnie MŚP, głównie z problemem dostępności środków finansowych, wciąż niedojrzałym rynekiem usług energetycznych, a także oczekiwaniami krótkiego okresu zwrotu z inwestycji. Polska zmierza także do zmniejszenia udziału węgla kamiennego i brunatnego jako surowcow do produkcji energii (obecnie 77%) na rzecz OZE, gazu ziemnego oraz wodoru, tym samym do zmniejszenia emisji CO_2. Priorytetem działań Państwa jest również poprawa stanu jakości powietrza W sektorze bytowo-komunalnym wykorzystywane są do procesów spalania przestarzałe instalacje i urządzenia, niespełniające norm emisyjnych oraz spalane są odpady i słabej jakości paliwa stałe. Wymiana indywidualnych nieefektywnych źródeł ciepła oraz budowa i modernizacja systemów ciepłowniczych jest jednym z głównych elementów strategii walki z niską emisją. Przyłączanie większej liczby odbiorców do systemów ciepłowniczych należy do podstawowych działań w zakresie uzsykiwania dalszych redukcji emisji gazów cieplarnianych (w myśl EZŁ) związanych z ogrzewaniem obiektów mieszkaniowych lub przemysłowych. Barierą jest brak odpowiedniej rentowności projektów na terenach o mniejszej gęstości zaludnienia lub z niewielką liczbą odbiorców przemysłowych, a także brak dostępu do środków finansowych. W trosce o jak najbardziej efektywne wykorzystanie zasobów istnieje potrzeba wymiany lub modernizacji dotychczasowych źródeł ciepła systemowego na źródła wysokosprawnej kogeneracji. Budowa źródeł wysokosprawnej kogeneracji jest kluczowa w zakresie efektywności energetycznej w elektroenergetyce i

		ciepłownictwie.
	2.2 Wspieranie energii odnawialnej	Odnawialne źródła energii będą odgrywać kluczową rolę w transformacji nakreślonej przez EZŁ. Przewiduje się, że udział OZE w ciepłownictwie i chłodnictwie będzie zwiększał się, podobnie w transporcie oraz w produkcji energii elektrycznej netto. Wzrośnie również znaczenie energetyki rozproszonej, skupiającej odbiorców wokół małych lokalnych źródeł energii uzupełnianej przez wzrastający udział energii produkowanej przez prosumentów indywidulanych. Aby ww. wzrost był możliwy, planuje się wsparcie odnawialnych źródeł energii w postaci kontynuacji obecnych i tworzenie nowych mechanizmów wsparcia i promocji Budowa źródeł OZE jest obok projektów w zakresie efektywności energetycznej, najważniejszym rodzajem inwestycji w zakresie budowy gospodarki niskoemisyjnej. W związku z szybkim przyrostem mocy w instalacjach OZE, charakteryzujących się dużą niestabilnością pracy, istotne jest, aby realizacja tego typu inwestycji mogła obejmować także budowę magazynów energii z uwzględnieniem modeli hybrydowych, w tym łączących instalacje i przydomowy magazyn energii. Istotnym uwarunkowaniem dla rozwoju ciepła wytworzonego w OZE jest fakt, że zaledwie 20% systemów ciepłowniczych i chłodniczych spełnia wymogi efektywnego energetycznie systemu ciepłowniczego i chłodniczego (Country Report Poland 2019, s. 36), co tworzy znaczący potencjał dla rozwoju tego rodzaju źródeł. Jednocześnie niezbędne będzie wzmocnienie elektroenergetycznej infrastruktury sieciowej, która umożliwi przyłączanie nowych jednostek wytwarzania energii z OZE do sieci elektroenergetycznej.
	2.3 Rozwój inteligentnych systemów i sieci energetycznych oraz systemów magazynowania energii poza transeuropejską siecią energetyczną (TEN-E)	Wg EZŁ przejście na czystą energię angażuje odbiorców i przynosi im korzyści.Dla sieci elektroenergetycznej i gazowej oznacza to przyłączanie nowych źródeł (systemowych i prosumenckich),utrzymanie pewności dostaw,zwiększenie roli odbiorców końcowych oraz zapotrzebowanie paliwa alternatywne.W zakresie **sieci elektroenergetycznej** konieczne są osiągnięcie standardu smart grid, zmiana topologii i technologii sieci, zapewnienie sterowalności, wdrożenie systemów IT i inteligentnego opomiarowania u odbiorców. Stan sieci powoduje odmowy przyłączenia,także OZE,co -wymusza zwiększenie przepustowości (m.in. dla farm offshore,generacji rozproszonej).Popularyzacja paliw alternatywnych,

		elektromobilności wiąże się z rozbudową m.in.sieci bazowych pod kątem ładowania aut elektrycznych i tankowania gazem.Należy obniżać straty przesyłowe,wskaźniki niezawodności przez m.in. zastępowanie sieci napowietrznej liniami kablowymi.Systemowy czas trwania przerwy długiej w dostawach energii elektrycznej jest jednym z najwyższych w Europie.Dla optymalizacji i stabilności pracy sieci istotne są magazyny energii.Potencjał inteligentnych sieci pomogą wyorzystać działania zwiększające świadomość odbiorcy.**Infrastruktura gazu ziemnego** jest kluczowa w przechodzeniu na gospodarkę niskoemisyjną.Proces ten powoduje wzrost zużycia gazu z uwagi na inwestycje w gazowe bloki wytwórcze, rozwój OZE o niestabilnej pracy,gazyfikację terenów w celu wymiany węglowych źródeł, większe zużycie gazu w transporcie lądowym i morskim.Wzrost zużycia gazu oznacza wzrost przepływu gazu na wszystkich poziomach,inwestycje w przesył, źródła wytwórcze, przemysł,dystrybucję i magazyny gazu. Inwestycje w dystrybucję gazu są niezbędne w celu przyłączenia odbiorców oraz poprawę chłonności sieci dla zatłaczania biometanu.Zastępowanie źródeł węglowych źródłami gazowymi wzmocni walkę z niską emisją.Pojemności magazynów gazu muszą odpowiadać wzrostowi zużycia.System gazowy powinien być inteligentny, pozwalać na transport paliw niskoemisyjnych i odnawialnych,wykorzystywać technologie ICT.
	2.4 Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego	Jednym z kluczowych wyzwań krajów leżących na kontynencie europejskim jest dostosowanie się do zmian klimatu. Zgodnie z prognozą dla Polski zawartą w Polityce Ekologicznej Państwa 2030 (PEP2030)"[31], najpowszechniejszymi niekorzystnymi zjawiskami pogodowymi w kolejnym dziesięcioleciu będą fale upałów z tendencją do wydłużania czasu ich występowania oraz intensywne opady deszczu, powodujące lokalne zalania oraz podtopienia, a także powodzie miejskie oraz susze. Wysoki poziom urbanizacji w Polsce oznacza, że zmiany klimatu będą miały istotny wpływ na dynamikę rozwoju miast, a tym samym na jakość życia ich mieszkańców. Nasilenie się negatywnych zjawisk pogodowych i kataklizmów, w szczególności powodzi, suszy, porywistych wiatrów, deszczów nawalnych, będzie skutkowało stratami w wymiarze gospodarczym (głównie niszczenie infrastruktury technicznej oraz straty w sektorze rolnictwa i leśnictwa), społecznym (narażenie życia, zdrowia i mienia), jak i przyrodniczym (negatytwny wpływ na ekosystemy i różnorodność

[31] http://monitorpolski.gov.pl/MP/2019/794

		biologiczną lasów i innych obszarów). Anomalie pogodowe pogłębią również ogólnokrajowy problem ograniczonego-y dostępu ludności do wody do spożycia odpowiedniej jakości. Obserowane na przestrzeni ostatnich dekad nasilanie się ekstremalnych zjawisk pogodowych i hydrologicznych wiąże się z koniecznością podejmowania zarówno działań prewencyjnych w zakresie adaptacji do zmian klimatu, zmniejszania ryzyka i budowania odporności na klęski żywiołowe, jak i działań związanych z usuwaniem skutków tych zjawisk. Przystosowywanie do zmian klimatu jest szczególnie istotne w odniesieniu do dużych ośrodków miejskich, gdzie środowisko przekształcone przez człowieka wzmaga intensywność niekorzystnego oddziaływania i podlega silniejszym skutkom zagrożeń wywołanych przez zmiany klimatyczne. Jednocześnie ograniczone jest oddziaływanie naturalnych procesów łagodzących efekty zmian czy nagłych zjawisk atmosferycznych.
	2.5 Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej	Ze względu na gospodarcze i środowiskowe znaczenie dobrego stanu wód, zmiany klimatu oraz rosnącą antropopresję na środowisko, jakość oraz dostępność zasobów wód powierzchniowych i podziemnych będą jednym z najważniejszych środowiskowych uwarunkowań rozwoju społeczno-gospodarczego Polski. Na przestrzeni ostatnich lat odnotowywany jest postęp w zakresie rozwoju infrastruktury komunalnej oraz liczby ludności korzystającej z ulepszonego systemu oczyszczania ścieków komunalnych, co jest efektem realizacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych i jego kolejnych aktualizacji. Niemniej istnieje konieczność dalszego wspierania tego rodzaju przedsięwzięć, które przyczyniają się do wypełnienia przez kraj zobowiązań wynikających z Dyrektywy 91/271/EWG.
	2.6 Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej	Koncepcja gospodarki o obiegu zamkniętym (GOZ) odnosi się do wszystkich etapów cyklu życia produktu, stanowi szansę na zapewnienie bardziej zrównoważonego rozwoju gospodarki w Unii Europejskiej, jak wyrażono w Komunikacie Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów w sprawie monitorowania gospodarki o obiegu zamkniętym. W Polsce wciąż niewystarczająca jest świadomość

		uwarunkowań realizacji koncepcji gospodarki o obiegu zamkniętym. GOZ wymaga zwiększenia świadomości mieszkańców i przedsiębiorców w zakresie sposobów postępowania z odpadami oraz w zakresie bardziej ekologicznego świadczenia usług i produkcji dóbr.
	2.7 Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia	Różnorodność biologiczna stanowi dziedzictwo Polski, a jej zachowanie jest warunkiem zapewnienia równowagi biologicznej oraz dostępu do bogactwa przyrody dla przyszłych pokoleń. Zaburzenie stabilności ekosystemów może doprowadzić do wielopłaszczyznowych negatywnych skutków dla gospodarki i społeczeństwa. Polska posiada wartościowe zasoby przyrodnicze, w tym dużą różnorodność biologiczną, jednak nadal niezbędne jest przeciwdziałanie czynnikom i zjawiskom negatywnie oddziałującym na jej stan. W ramach niniejszego celu szczegółowego wspierane będą działania wynikające z dokumentów o charakterze strategicznym, w szczególności z Priorytetowych Ram Działań dla sieci Natura 2000. Przejście z gospodarki linearnej ku idei gospodarki o obiegu zamkniętym obejmować będzie promowanie racjonalizacji wykorzystania powierzchni ziemi oraz przywrócenie do użytkowania terenów zdegradowanych lub zdewastowanych. Przedmiotowe działanie przyczyni się do ograniczenia skali negatywnego dla środowiska naturalnego zjawiska tzw. „rozlewania się miast" (tzw. eksurbanizacja, niekontrolowana suburbanizacja (urban sprawl)) poprzez zmniejszenie negatywnego wpływu działalności człowieka na tereny dotychczas nieobjęte jego działalnością (zatrzymanie antropopresji głównie na terenach miejskich).
	2.8 Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	Wzorce mobilności, wykorzystujące transport indywidualny przyczyniają się do powstawania kongestii w miastach na nieprzystosowanej do tej skali ruchu drogowego infrastrukturze, jak również wzrostu zanieczyszczeń powietrza oraz poziomu hałasu. Wśród 14 polskich miast ujętych w międzynarodowym badaniu natężenia ruchu drogowego w miastach[32], w 12 z nich poziom zatłoczenia (liczony jako średni czas przejazdu drogami) wzrósł w stosunku do poziomu z 2017 r. Stały wzrost przejazdów samochodami osobowymi wynika z braków w zakresie oferty i jakości usług transportu zbiorowego oraz braku infrastruktury dla

[32] Raport Traffic Index 2018. https://www.tomtom.com/en_gb/traffic-index/ranking

		niezmotoryzowanych. Przy jednoczesnym wzroście parku pojazdów osobowych, z dominującym udziałem mocno wyeksploatowanych pojazdów z importu, niespełniających najnowszych, rygorystycznych norm emisji spalin, Z drugiej strony niezrównoważona suburbanizacja miast, za którą nie nadąża rozwój transportu publicznego, wymusza korzystanie z pojazdów indywidualnych przy codziennych dojazdach do pracy, szkoły itp., potęgując problemy transportowe stanowiące jedną z barier rozwojowych miast. Wyzwaniem jest zapewnienie zrównoważonego rozwoju miast, równoważącego aspekt ekonomiczny, środowiskowy i społeczny. Konieczne zatem jest dalsze podejmowanie działań czyniących zero i niskoemisyjny publiczny transport zbiorowy bardziej konkurencyjnym w stosunku do komunikacji samochodowej, promowanie aktywnej mobilności oraz dążenie do zrównoważonego, odpowiadajacego na potrzeby mieszkańców modelu transportu w mieście. Rozbudowana przestrzennie i dobra jakościowo oferta zero i niskoemisyjnego transportu publicznego dostępnego dla wszystkich użytkowników, a także rozwinięta infrastruktura rowerowo-piesza są szansą na realizację w miastach celów polityki UE w obszarze klimatu, środowiska, energii oraz społecznym (zdrowie, dostępność do usług i do miejsc pracy).
3. Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności	**3.1** Rozwój odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej, bezpiecznej, zrównoważonej i intermodalnej TEN-T	Polska jest na 65 miejscu pod względem jakości infrastruktury drogowej, a na 45 miejscu pod względem efektywności usług kolejowych, wśród krajów objętych rankingiem Światowego Forum Ekonomicznego.[33] Infrastruktura portów morskich i ich dostępność również nie odpowiada na rosnące potrzeby gospodarcze. Niska jakość infrastruktury i usług negatywnie transportowychwpływają negatywnie na środowisko, jakość życia i bezpieczeństwo (niezawodność i wypadkowość). Polski system transportowy jest elementem systemu UE, opartego o sieć TEN-T, dlatego też Polska zobowiązana jest realizowaćcele Rozporządzenia UE 1315/2013 określającego warunki jakościowe i przebieg sieci TEN-T w horyzoncie 2030 i 2050 r.[34] Poprawa dostępności transportowej wpłynie na

[33] World Economic Forum. Insight Report. The Global Competitiveness Report 2019. Poland. Index Component: 2nd pillar: Infrastructure. Transport infrastructure. (str. 467). http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf

[34] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1315/2013 z dnia 11 grudnia 2013 r. w sprawie unijnych wytycznych dotyczących rozwoju transeuropejskiej sieci transportowej i uchylające decyzję nr 661/2010/UE (Dz. U. UE L 348 z 20.12.2013 str. 1, z późn. zm.)

		konkurencyjność kraju i poszczególnych regionów, jak również przełoży się na poprawę warunków otoczenia biznesowego przedsiębiorców oraz rozwój turystyki. Efektem będzie też upłynnienie i przeniesienie części ruchu z odcinków o dużej kongestii oraz uciążliwym oddziaływaniu na przyrodę i człowieka, na wysokoprzepustową infrastrukturę TEN-T spełniającą warunki ochrony środowiska, w tym na infrastrukturę kolejową. Przybliży to państwa członkowskie do osiągnięcia celów polityki transportowej Unii Europejskiej określonej w Białej Księdze KE oraz w Strategii na rzecz zrównoważonej i inteligentnej mobilności – europejski transport na drodze ku przyszłości
	3.2 Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej	Zmniejszanie dysproporcji rozwojowych UE wymaga poprawy dostępności transportowej jej całego obszaru, w tym terenów najsłabiej skomunikowanych, leżących poza siatką głównych połączeń transportowych. Polska przestrzeń wciąż nie jest w pełni spójna wewnętrznie. Na koniec 2019 r. 36% sieci dróg krajowych wymagało przeprowadzenia różnego rodzaju modernizacji i remontów, w tym ponad jedną trzecią wszystkich potrzeb remontowych stanowiły zabiegi, które należało wykonać natychmiast. Polska posiada wysoce zróżnicowaną geograficznie gęstość sieci kolejowej, wiele miast jest odciętych od dobrej jakości usług transportu publicznego, w tym kolejowego. Polityka zrównoważonego rozwoju powinna umożliwić wyrównywanie szans rozwojowych osób i przedsiębiorców niezależnie od ich miejsca zamieszkania i funkcjonowania. Jednym z elementów tych działań jest poprawa skomunikowania słabiej dostępnych obszarów. Wymaga to budowy i podniesienia jakości istniejącej infrastruktury w Polsce, z powiązaniami między różnymi gałęziami transportu i innymi generatorami ruchu, co poprawi dostępność do podstawowych usług (ograniczy wykluczenie komunikacyjne), obniży ryzyko zaistnienia wypadków, zmniejszy presję transportu na środowisko oraz zwiększy konkurencyjność przedsiębiorców działających w obszarach poza główną siecią transportową. Wsparcie na rzecz poprawy mobilności poza TEN-T przyczyniać się będzie w warunkach polskich do budowy i odtwarzania połączeń na kierunkach dotąd zmarginalizowanych lub nieobsługiwanych, a także niezrealizowanych z powodu ograniczeń finansowych, w tym połączeń kolejowych o charakterze ponadregionalnym i aglomeracyjnym. Spójny rozwój całej infrastruktury transportowej wymaga

		nie tylko wspierania poszczególnych jej poziomów, ale także zapewnienia ich wzajemnej komplementarności, tj. poprawy połączeń prowadzących do TEN-T. Umożliwi to pełniejsze wykorzystanie tej sieci dzięki zasileniu jej ruchem pasażerskim i towarowym z terenów poza obszarem jej bezpośredniego oddziaływania.
4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych	**4.5** Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej	Pomimo pozytwnych zmian, osiągniętych m.in. dzięki funduszom UE, nadal identyfikuje się znaczną potrzebę rozwoju sektora ochrony zdrowia. Wyzwaniem jest poprawa dostępu do specjalistycznych usług zdrowotnych, w szczególności AOS. Właściwie zorganizowana sieć AOS pozwoli na zapewnienie bliższej i celowanej do pacjenta opieki. Jednocześnie konieczne jest zabezpieczenie dostępu do odpowiedniej diagnostyki i leczenia szpitalnego gdy nie ma możliwości bądź niefektywne jest świadczenie jej na poziomie POZ i AOS. Ważnym elementem systemu jest zapewnienie wysokiej jakości usług, które muszą być bezwzględnie udzielane w formie leczenia szpitalnego. Niezbędne jest także zabezpieczenie odpowiedniej opieki dla pacjentów w stanach nagłych – wzmocnienia wymaga potencjał Systemu Państwowego Ratownictwa Medycznego oraz jednostek współpracujących, zwłaszcza w kontekście obecnej sytuacji epidemicznej jak również potrzeby gotowości służb do szybkiego reagowania w razie potencjalnych zagrożeń. Najczęstszymi przyczynami zachorowalności oraz zgonów Polaków są: choroby układu krążenia, nowotwory i choroby układu oddechowego. Te schorzenia stanowią główne przyczyny absencji chorobowej i generują największe wydatki związane z niezdolnością do pracy, orazkoszty utraconej produktywności. W przypadku chorób onkologicznych, zachorowalność w ostatnich latach wzrasta, a na tle UE Polska wyróżnia się wysoką umieralnością, w tym w szczególności wśród osób poniżej 65 roku życia. Do istotnych problemów zdrowotnych należą choroby i zaburzenia psychiczne. Obecnie schorzenia te stanowią jedną z najważniejszych przyczyn dezaktywizacji zawodowej, aszczególnie niepokojący jest rosnący trend zachorowań w grupie dzieci i młodzieży. Spadająca dzietność wymaga rozwoju opieki specjalistycznej nad matką i dzieckiem. Dobrej jakości opieka medyczna nad noworodkami i dziećmi przyczyni się do zachowania w zdrowiu przyszłych zasobów pracy i może prowadzić do wyższej stopy aktywności zawodowej wśród osób młodych.

	4.6 Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych	Działania na rzecz wzmacniania roli kultury w rozwoju są istotne z wielu powodów. Inwestycje w zabytki i infrastrukturę kultury przyczyniają się do podniesienia atrakcyjności turystycznej i potencjału ekonomicznego danego obszaru. Wpływają na przyciąganie innych inwestycji oraz tworzenie nowych miejsc pracy. Z punktu widzenia koncepcji Nowego Europejskiego Bauhaus wykorzystanie zasobów dziedzictwa, stanowi szansę na przezwyciężenie negatywnych zjawisk społecznych i gospodarczych oraz zrównowazony rozwój przestrzeni publicznej. Ponadto, większa dostępność do infrastruktury i oferty kulturalnej oraz działań edukacyjno-kulturalnych dla społeczeństwa stanowi istotny element wzmacniający rozwój społeczny oraz ograniczający poczucie wykluczenia społecznego. Instytucje te powinny w większym niż dotychczas zakresie stanowić aktywną, prorozwojową i proinnowacyjną odpowiedź na zidentyfikowane bariery i czynniki hamujące rozwój. Jak wskazują doświadczenia i diagnozy, budowa przewag konkurencyjnych kraju i regionów jest uwarunkowana poprawą tzw. miękkich czynników rozwoju opartych na kompetencjach, zdolnościach, postawach, czy wyznawanych wartościach. Przezwyciężenie istniejących deficytów terytorialnych powinno uwzględniać podejmowanie inwestycji w wybrane, kluczowe elementy infrastruktury i dziedzictwa kulturowego. Konieczne jest również wspkieranie funkcji edukacyjnych, dla których podstawę stanowi szeroko rozumiana oferta kulturalna instytucji kultury. Instytucje i podmioty działające w tym obszarze mogą znacząco przyczyniać się do budowy kapitału społecznego, działać na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, poprawiać dostęp do kultury, eliminować izolację społeczną obywateli, wyposażać w niezbędne kompetencje do udziału w życiu społecznym i ekonomicznym.

2 PRIORYTETY

2.1 PRIORYTET I: Wsparcie sektorów energetyka i środowisko z Funduszu Spójności

2.1.1 Cel szczegółowy 2.1 Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych

INTERWENCJE W RAMACH FUNDUSZY

2.1.1.1 Powiązane rodzaje działań

Poprawa efektywności energetycznej jest jednym z podstawowych działań na rzecz gospodarki niskoemisyjnej, które swoim zasięgiem powinno obejmować różne typy podmiotów, w tym m.in. różnej wielkości przedsiębiorstwa w sektorze energetyki, a także w sektorach przemysłu i usług oraz gospodarstwa domowe i instytucje publiczne. Dalsza poprawa efektywności energetycznej ma kluczowe znaczenie dla zmniejszania popytu na energię, w tym ciepło i tym samym na ograniczenie emisji gazów cieplarnianych.

Według Europejskiego Zielonego Ładu, efektywność energetyczna budynków jest jednym z głównym celów działania na najbliższe lata w całej Europie, wśród wszystkich państw członkowskich. Aby stawić czoła podwójnemu wyzwaniu: efektywności energetycznej i przystępności cenowej, UE i państwa członkowskie powinny rozpocząć „falę renowacji" budynków publicznych i prywatnych. Kierunki w tym obszarze wyznacza kluczowa inicjatywa w ramach Europejskiego Zielonego Ładu, tj. strategia Fala Renowacji.[35] Mając powyższe na uwadze, wsparciu w ramach programu będą podlegać działania w zakresie podniesienia efektywności energetycznej budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej, obejmujące m.in. ocieplenie obiektu, wykorzystanie technologii odzysku ciepła, przyłączenie do sieci ciepłowniczej lub gazowej, instalację nowych niskoemisyjnych lub odnawialnych źródeł ciepła lub energii elektrycznej na potrzeby własne, w tym przydomowych magazynów energii wymiany oświetlenia na bardziej energooszczędne, urządzeń umożliwiających indywidualne rozliczenie kosztów dostarczonego ciepła lub chłodu wyposażonych w funkcje zdalnego odczytu oraz zastosowanie systemów zarządzania energią w budynku (BMS), a także modernizację systemów wentylacji i klimatyzacji. Wsparcie na wymianę systemów grzewczych zasilanych stałymi paliwami kopalnymi, tj. węglem kamiennym, torfem, węglem brunatnym, łupkami bitumicznymi, na systemy grzewcze zasilane gazem ziemnym będzie możliwe tylko do końca 2025 r. i tylko w połączeniu z inwestycjami w efektywność energetyczną (renowacją) budynków. Preferowane będą źródła ogrzewania oparte na OZE Jeżeli będzie to możliwe, mogą zostać uwzględnione rozwiązania mające na celu wdrożenie technologii wodorowych w energetyce i ciepłownictwie. Przewiduje się wkład programu w realizację programu priorytetowego „Czyste powietrze".

Dla sektora przemysłu i usług wsparcie skierowane będzie na modernizację energetyczną budynków zakładowych, podniesienie efektywności energetycznej procesów wytwórczych, zwiększenie efektywności energetycznej systemów obiegu mediów w zakładzie (np. systemu zimnej lub gorącej wody, systemu sprężonego powietrza lub systemu wentylacji), ciągów transportowych i zwiększanie efektywności energetycznej systemów pomocniczych, w tym np. kotłowni, układów odzysku ciepła z procesów przemysłowych lub oświetlenia oraz instalację urządzeń OZE a także zastąpienie wodoru pochodzącego z paliw kopalnych wodorem odnawialnym i niskoemisyjnym (jeżeli będzie to możliwe).

Dla projektów polegających na poprawie efektywności energetycznej budynków zostanie określony minimalny próg wymaganych oszczędności energii, uwzględniający zakres projektu. Zgodnie z rekomendacjami strategii Fala Renowacji, wpierane będą także dodatkowe elementy, nie wynikające z audytu energetycznego, jeśli przynoszą korzyści społeczne, środowiskowe i gospodarcze. Celem dodatkowych elementów jest uzyskanie budynków zdrowszych, bardziej ekologicznych, wzajemnie

[35] Komunikat Komisji Do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego I Komitetu Regionów Fala renowacji na potrzeby Europy – ekologizacja budynków, tworzenie miejsc pracy, poprawa jakości życia (Bruksela,14.10.2020 r. COM(2020) 662 final).

połączonych w ramach osiedla, łatwiej dostępnych, odpornych na ekstremalne zjawiska przyrodnicze oraz wyposażonych w punkty ładowania na potrzeby elektromobilności i parkingi rowerowe. Inteligentne budynki mogą dostarczać niezbędnych danych, zgodnie z zasadą ochrony prywatności, na potrzeby planowania przestrzennego i usług miejskich. Gruntowna renowacja może zmniejszyć także presję na zabudowę terenów niezagospodarowanych, przyczyniając się do ochrony przyrody, różnorodności biologicznej i zapewnienia żyznych gruntów rolnych.

Uzupełniająco, w celu dalszego podnoszenia wiedzy w zakresie efektywności energetycznej, środki będą również przeznaczone na kontynuację ogólnopolskiego systemu wsparcia doradczego dla sektora publicznego i mieszkaniowego oraz przedsiębiorstw w zakresie efektywności energetycznej, OZE i gospodarki niskoemisyjnej. Pomoc obejmie prowadzenie działań szkoleniowo-doradczych i zwiększających świadomość społeczeństwa, w tym grup, dla których dedykowane jest wsparcie w ramach niniejszego programu.

W ramach celu szczegółowego możliwa będzie realizacja projektów o charakterze pilotażowym.

2.1.1.2 Główne grupy docelowe

Właściciele nieruchomości objętych inwestycjami i użytkownicy korzystający z tej infrastruktury oraz osoby fizyczne i prawne objęte wsparciem doradczym i szkoleniowym.

2.1.1.3 Działania mające na celu zapewnienie równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Wdrażanie wsparcia odbywać się będzie z poszanowaniem fundamentalnych praw człowieka określonych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej, w tym m.in.: Ochroną danych osobowych, Wolnością wyboru zawodu i prawem do podejmowania pracy, Wolnością prowadzenia działalności gospodarczej, Prawem własności, Równością wobec prawa, Niedyskryminacją, Równością kobiet i mężczyzn, Integracją osób niepełnosprawnych, Ochroną środowiska, Prawem do dobrej administracji, Prawem dostępu do dokumentów, Prawem do skutecznego środka prawnego i dostępu do bezstronnego sądu, możliwości zwracania się do Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich w przypadkach niewłaściwego administrowania w działaniach instytucji, organów i jednostek organizacyjnych Unii, z wyłączeniem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej wykonującego swoje funkcje sądowe. Wsparcie będzie zgodne z zasadami transparentności i niedyskryminacji, a także z warunkami określonymi w art. 11 Rozporządzenia UE 2021/1060, tj. w zakresie równości szans kobiet i mężczyzn oraz niedyskryminacji, a także zrównoważonego rozwoju oraz Załącznikiem III do Rozporządzenia UE 2021/1060.

2.1.1.4 Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

Działania przewidziane w ramach priorytetu będą miały w głównej mierze na celu realizację postanowień wynikających z właściwych strategii rozwojowych o charakterze krajowym – Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 oraz Polityki energetycznej Polski do 2040 r. Będą uwzględniały specyficzne uwarunkowania terytorialne zawarte w tych dokumentach. Oznacza to podejmowanie inwestycji koniecznych do osiągnięcia celów strategicznych na poziomie krajowym i

ponadregionalnym, co jest głównym celem Programu. Strategie i mechanizmy terytorialne będą miały charakter uzupełniający wobec podstawowego zakresu interwencji Programu oraz będą stosowane tam, gdzie będzie to uzasadnione charakterem inwestycji oraz istnieniem właściwych instrumentów wdrożeniowych.

2.1.1.5 Przedsięwzięcia międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Program co do zasady obejmuje swoim zasięgiem terytorium całej Polski. Program realizować będzie jednak projekty, których wpływ i znaczenie będzie miało wymiar europejski, m.in. w kontekście realizacji celów Europejskiego Zielonego Ładu.

Realizowane w ramach Programu projekty przyczyniają się do realizacji celów unii energetycznej, w tym do zapewnienia funkcjonowania wewnętrznego rynku energii, bezpieczeństwa dostaw energii w UE, promowania efektywności energetycznej i oszczędności energii, dekarbonizacji i przejścia na gospodarkę niskoemisyjną zgodnie z porozumieniem paryskim oraz promowania rozwoju nowych i odnawialnych form energii, aby lepiej dostosować cele związane ze zmianami klimatu do nowej struktury rynku i lepiej je z tym rynkiem zintegrować.

2.1.1.6 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

Wsparcie w formie instrumentów finansowych lub instrumentów mieszanych (w oparciu o wyniki analizy) planuje się w odniesieniu do efektywności energetycznej w budynkach –mieszkalnych wielorodzinnych oraz w przedsiębiorstwach. W przypadku budynków użyteczności publicznej odpowiednią formą wsparcia dla inwestycji w poprawę efektywności energetycznej pozostaje dotacja. Skłonność do korzystania przez podmioty publiczne z instrumentów finansowych jest bardzo niska, co jest związane z ograniczoną autonomią finansową (podstawowym źródłem finansowania ich działalności są środki budżetu państwa). Dotacja stymuluje głęboką termomodernizację, niekoniecznie najbardziej efektywną kosztowo. Planowane jest przeprowadzenie pilotażu wykorzystania środków UE w formie zwrotnej na projekty z udziałem firmy typu ESCO na rzecz jednostek sektora publicznego. Jednak stan rozwoju rynku ESCO w Polsce oceniany jest jako wstępny, co stanowi istotną barierę w szerszym wykorzystaniu tej formuły w perspektywie finansowej 2021+.

2.1.1.7 WSKAŹNIKI

Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
I	2.1	FS	n.d.	RCO 18	Lokale mieszkalne o lepszej udoskonalonej charakterystyce energetycznej	szt.	5 721	228 856

I	2.1	FS	n.d.	RCO 19	Budynki publiczne o lepszej udoskonalonej charakterystyce energetycznej	m2	21 257	2 361 897
I	2.1	FS	n.d.	RCO 123	Lokale mieszkalne wykorzystujące kotły zasilane gazem ziemnym i systemy grzewcze zastępujące instalacje zasilane stałymi paliwami kopalnymi	szt.	550	220 000

Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
I	2.1	FS	n.d.	RCR 26	Roczne zużycie energii pierwotnej (w tym: w lokalach mieszkalnych, budynkach publicznych, przedsiębiorstwach, innych)[36]	MWh/rok	3 934 347	2020	2 557 325	CST2021	szacunek oparty na założeniu 35% redukcji zużycia w ramach projektów FEnIKS
I	2.1	FS	n.d.	RCR 29	Szacowana emisja gazów cieplarnianych	tony ekwiwalentu CO2 / rok	1 536 886	2020	998 976	CST2021	szacunek oparty na założeniu 35% redukcji emisji w ramac

[36] Podział ten nie jest wymagany do celów programowania, jedynie do celów sprawozdawczości.

											h projektów FEnIKS
I	2.1	FS	n.d.	RCR 105	Szacowana emisja gazów cieplarnianych z kotłów i systemów grzewczych przekształconych z zasilania stałymi paliwami kopalnymi na zasilanie gazem	tony ekwiwalentu CO2 / rok	3 422 233	2020	2 395 563	CST2021	

2.1.1.8 INDYKATYWNY PODZIAŁ ALOKACJI UE WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI

Zakres interwencji					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	FS	n/d	2.1	38 - Projekty w zakresie efektywności energetycznej i projekty demonstracyjne w MŚP oraz działania wspierające	20 000 000
				39 - Projekty w zakresie efektywności energetycznej i projekty demonstracyjne w dużych przedsiębiorstwach oraz działania wspierające	20 000 000
				41 - Renowacja istniejących budynków mieszkalnych pod kątem efektywności energetycznej, projekty demonstracyjne i	2 136 000 000

				działania wspierające	
				44 - Renowacja zwiększająca efektywność energetyczną lub działania w zakresie efektywności energetycznej w odniesieniu do infrastruktury publicznej, projekty demonstracyjne i działania wspierające	620 000 000
				46 - Wsparcie dla podmiotów, które świadczą usługi wspierające gospodarkę niskoemisyjną i odporność na zmiany klimatu, w tym działania w zakresie zwiększania świadomości	30 000 000
Razem					**2 826 000 000**

Forma finansowania					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod[37]	Kwota (w EUR)
I	FS	n/d	2.1		2 826 000 000
Razem					**2 826 000 000**

Terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	FS	n/d	2.1	33 - Brak ukierunkowania terytorialnego	2 826 000 000
Razem					**2 826 000 000**

[37] Podział alokacji UE na poszczególne formy finansowania zostanie uzupełniony po zakończeniu oceny ex-ante instrumentów finansowych (art. 58 ust. 3 Rozporządzenia UE 2021/1060).

Równouprawnienie płci					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	FS	n/d	2.1	03 - Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	2 826 000 000
Razem					**2 826 000 000**

2.1.2 Cel szczegółowy 2.4 Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego

2.1.2.1 Powiązane rodzaje działań

Jednym z kluczowych wyzwań stojących przed Polską jest adaptacja do zmian klimatu na obszarach miejskich. W związku z tym przewiduje się wdrożenie działań określonych w miejskich planach adaptacji do zmian klimatu, obejmujących m.in. zrównoważone i zaadaptowane do zmian klimatu systemy gospodarowania wodami opadowymi oraz rozwój zielono-niebieskiej infrastruktury, w tym naturalne mechanizmy ekosystemowe – nature based solutions (NBS). Wsparcie będzie dedykowane 44 miastom, które uczestniczyły w realizacji projektu ”Opracowanie planów adaptacji do zmian klimatu w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców” oraz m.st. Warszawy.

W zakresie gospodarowania wodami opadowymi w miastach wspierane będą systemy mające za zadanie zapobieganie podtopieniom i zalaniom oraz ograniczanie skutków tych zjawisk, zwiększenie odporności na ekstremalne zjawiska pogodowe (ulewy oraz powodzie błyskawiczne), spowolnienie odpływu oraz retencjonowanie wody wraz z systemami jej zagospodarowania oraz wykorzystania, w tym jej dystrybucji na okres suszy,również z wykorzystaniem inteligentnych systemów zarządzania wodami opadowymi. Projekty mogą być łączone z inwestycjami w zielono-niebieską infrastrukturę.

Z uwagi na fakt, iż środowisko naturalne odgrywa istotną rolę dla zdrowia i życia mieszkańców miast, w ramach niniejszego celu szczegółowego przewidziano także działania związane z rozwojem powierzchni terenów pokrytych zielenią w miastach. Ma to szczególne znaczenie w związku z postępującym procesem silnej presji zabudowywania miast, kosztem istniejących tam obszarów biologicznie czynnych, a także „rozlewania” się miast, który często pomija aspekt środowiskowy. Zielona oraz zielono-niebieska infrastruktura lokalnie zasilana wodami opadowymi jest kluczowym elementem dla budowania odporności miast na negatywne skutki zmian klimatu, a w szczególności pozytywnie oddziałuje na regulowanie poziomu temperatury i łagodzi efekt lokalnych „wysp ciepła”. Zieleń w połączeniu z rozwiązaniami dotyczącymi gospodarki wodami opadowymi (przywracającymi

cykl hydrologiczny) stanowi ochronę przed powodziami, zwiększa retencję wody deszczowej i roztopowej, wpływa na utrzymanie odpowiednich poziomów wód gruntowych oraz łagodzenie przebiegu ekstremalnych zjawisk pogodowych i ich skutków, przyczynia się do oczyszczania wód (biofiltracja), jak również poprawia jakość powietrza, co przekłada się na poprawę stanu zdrowia ludności. Istotnym obszarem działań w ramach działań adaptacyjnych będzie również zapewnienie dostępu do wody do spożycia, tam gdzie skutkiem postępujacych zmian klimatu ten dostęp został utrudniony.

Należy podkreślić, że wdrażanie działań adaptacyjnych w miastach wpłynie na stopień realizacji postanowień Europejskiego Zielonego Ładu, związanego z osiągnieciem przez UE neutralności klimatycznej do 2050 r., w tym poprzez rozwój systemów gospodarowania wodami oraz wdrażanie rozwiązań w zakresie zielonej i niebieskiej infrastruktury w miastach. Będą one zgodne z wytycznymi inwestycyjnymi KE wskazanymi w załączniku D do Sprawozdania Krajowego z 2019 r., zaleceniami Rady UE z 2019 i 2020 r.. oraz wytycznymi inwestycyjnymi dla Polski w zakresie wspierania przystosowania się do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i odporności na klęski żywiołowe, w szczególności poprzez: ochronę przed klęskami żywiołowymi i zapobieganie im oraz wdrożenie planów adaptacji miast do zmian klimatu.

Wspierane będą również działania w zakresie edukacji i budowania świadomości odnośnie do adaptacji do zmian klimatu.

2.1.2.2 Główne grupy docelowe

Użytkownicy korzystający z zasobów środowiska, w tym jednostki samorządu terytorialnego.

2.1.2.3 Działania mające na celu zapewnienie równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Wdrażanie wsparcia odbywać się będzie z poszanowaniem fundamentalnych praw człowieka określonych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej, w tym m.in.: Ochroną danych osobowych, Wolnością wyboru zawodu i prawem do podejmowania pracy, Wolnością prowadzenia działalności gospodarczej, Prawem własności, Równością wobec prawa, Niedyskryminacją, Równością kobiet i mężczyzn, Integracją osób niepełnosprawnych, Ochroną środowiska, Prawem do dobrej administracji, Prawem dostępu do dokumentów, Prawem do skutecznego środka prawnego i dostępu do bezstronnego sądu, możliwości zwracania się do Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich w przypadkach niewłaściwego administrowania w działaniach instytucji, organów i jednostek organizacyjnych Unii, z wyłączeniem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej wykonującego swoje funkcje sądowe. Wsparcie będzie zgodne z zasadami transparentności i niedyskryminacji, a także z warunkami określonymi w art. 11 Rozporządzenia UE 2021/1060, tj. w zakresie równości szans kobiet i mężczyzn oraz niedyskryminacji, a także zrównoważonego rozwoju oraz Załącznikiem III do Rozporządzenia UE 2021/1060.

2.1.2.4 Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

Działania przewidziane w ramach celu szczegółowego będą miały w głównej mierze na celu realizację postanowień wynikających z właściwych strategii rozwojowych o charakterze krajowym – Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030, Polityki Ekologicznej Państwa 2030 (PEP2030) oraz Strategicznego planu adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030. Będą uwzględniały specyficzne uwarunkowania terytorialne zawarte w tych dokumentach. Oznacza to podejmowanie inwestycji koniecznych do osiągnięcia celów strategicznych na poziomie krajowym i ponadregionalnym, co jest głównym celem Programu. Strategie i mechanizmy terytorialne będą miały charakter uzupełniający wobec podstawowego zakresu interwencji Programu oraz będą stosowane tam, gdzie będzie to uzasadnione charakterem inwestycji oraz istnieniem właściwych instrumentów wdrożeniowych.

2.1.2.5 Przedsięwzięcia międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Program co do zasady obejmuje swoim zasięgiem terytorium całej Polski. Program realizować będzie jednak projekty, których wpływ i znaczenie będzie miało wymiar europejski. Należy podkreślić, iż projekty w ramach niniejszego celu szczegółowego będą przyczyniać się do zwiększenia odporności na zmiany klimatu i przystosowania się do tych zmian.

2.1.2.6 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W celu szczegółowym 2.4 nie rozważa się wsparcia w formie instrumentów finansowych. Podmiotami realizującymi projekty w tym obszarze na ogół są instytucje publiczne, a efekt działań nie służy bezpośrednio prowadzeniu działalności gospodarczej. Działania w przypadku adaptacji do zmian klimatu, czyli w zakresie zagospodarowania wód opadowych oraz zielono-niebieskiej infrastruktury nie są inwestycjami generującymi przychód, ponieważ sensem tych przedsięwzięć są korzyści środowiskowe. Jeśli w wyniku realizacji projektów powstaje infrastruktura, ma ona charakter publiczny (ogólnodostępny), a za jej użytkowanie nie pobiera się opłat.

2.1.2.7 WSKAŹNIKI

Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
I.	2.4	FS	n/d	RCO 26	Zielona infrastruktura wybudowana lub zmodernizowana w celu przystosowania się do zmian klimatu	ha	172	3 440

Wskaźniki rezultatu											
Priorytet	**Cel szczegółowy**	**Fundusz**	**Kategoria regionu**	**Nr identyfikacyjny**	**Wskaźnik**	**Jednostka miary**	**Wartość bazowa lub wartość odniesienia**	**Rok odniesienia**	**Cel końcowy (2029)**	**Źródło danych**	**Uwagi**
I.	2.4	FS	n/d	RCR 37	Ludność odnosząca korzyści ze środków ochrony przed klęskami żywiołowymi związanymi z klimatem (oprócz powodzi lub niekontrolowanych pożarów)	osoby	0	2020	293 900	CST2021	
I.	2.4	FS	n/d	RCR 95	Ludność mająca dostęp do nowej lub udoskonalonej zielonej infrastruktury	osoby	0	2020	3 605 940	CST2021	

2.1.2.8 INDYKATYWNY PODZIAŁ ALOKACJI UE WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI

Zakres interwencji					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	FS	n/d	2.4	60 - Działania w zakresie przystosowania się do zmian klimatu oraz zapobieganie ryzykom związanym z klimatem i zarządzanie nimi: inne ryzyka, np. burze i susze (w tym zwiększanie świadomości, ochrona ludności i systemy zarządzania klęskami żywiołowymi i katastrofami,	664 095 553

				infrastruktura i podejście ekosystemowe)	
Razem					**664 095 553**

Forma finansowania					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	FS	n/d	2.4	01 - dotacja	664 095 553
Razem					**664 095 553**

Terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	FS	n/d	2.4	33 - Brak ukierunkowania terytorialnego	664 095 553
Razem					**664 095 553**

Równouprawnienie płci					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	FS	n/d	2.4	03 - Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	664 095 553
Razem					**664 095 553**

2.1.3 Cel szczegółowy 2.5 Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej

2.1.3.1 Powiązane rodzaje działań

Dzięki wsparciu ze środków unijnych realizowanym w ramach dotychczasowych perspektyw finansowych doszło do znacznego rozwoju infrastruktury komunalnej zapewniającej zbieranie, odprowadzenie i efektywne oczyszczanie ścieków komunalnych. Niemniej jednak istnieje konieczność dalszego wspierania przedsięwzięć, które przyczyniają się do wypełnienia zobowiązań wynikających z Dyrektywy 91/271/EWG dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych – tzw. dyrektywy ściekowej. W Polsce podstawowym dokumentem, który implementuje założenia wspomnianej dyrektywy jest ustawa Prawo wodne, natomiast w dokumencie strategicznym, jakim jest Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK), oszacowano potrzeby i określono działania na rzecz wyposażenia aglomeracji (o RLM większej od 2 000) w systemy kanalizacyjne i oczyszczalnie ścieków. Analiza stanu realizacji KPOŚK wskazuje, że w dalszym ciągu część aglomeracji ma problemy ze spełnieniem wymogów dyrektywy ściekowej. Dotyczą one wydajności oczyszczalni ścieków w aglomeracjach, standardów oczyszczania ścieków oraz wyposażenia aglomeracji w systemy zbierania ścieków komunalnych.

W związku z powyższym, priorytetem będzie wspieranie działań związanych zarówno z budową nowej jak i przebudową i remontem istniejącej infrastruktury, niezbędnych do zrealizowania zobowiązań wynikających z Dyrektywy 91/271/EWG w aglomeracjach ujętych w KPOŚK o wielkości co najmniej 10 000 RLM. Wspomniane inwestycje powinny prowadzić do zwiększenia dostępności usług związanych z oczyszczaniem ścieków z zastosowaniem gdzie to możliwe nowoczesnych i zarazem energooszczędnych technologii (w tym wykorzystujących odnawialne źródła energii – jednak wyłącznie jako element uzupełniający projektów), zapewniających wymaganą jakość oczyszczanych ścieków. W uzasadnionych przypadkach i wyłącznie w ramach realizacji kompleksowych projektów, dopuszczalne będzie włączenie do zakresu projektu także działań związanych z poprawą jakości systemów zaopatrzenia ludności w wodę (w tym systemy zarządzania dystrybucją oraz likwidowanie strat wody). Inwestycje takie będą miały charakter uzupełniający i będą dopuszczalne wyłącznie na tych obszarach, gdzie równocześnie zostanie zapewniona gospodarka ściekowa zgodna z wymaganiami dyrektywy 91/271/EWG.

Przebudowa i remonty istniejącej infrastruktury przyczynią się też istotnie do realizacji celów określonych w Dyrektywie PE i Rady 2008/56/WE z dnia 17 czerwca 2008 r. ustanawiającej ramy działań Wspólnoty w dziedzinie polityki środowiska morskiego („dyrektywie ramowej w sprawie strategii morskiej"), na podstawie której państwa członkowskie podejmują niezbędne działania na rzecz osiągnięcia lub utrzymania dobrego stanu ekologicznego środowiska morskiego. Ponadto w zakresie działań obejmujących zrównoważoną gospodarkę wodną (ściekową) duże znaczenie będzie mieć rozwój portowych urządzeń do odbioru ścieków ze statków pasażerskich. W tym kontekście szczególne znaczenie będzie mieć również odpowiednie dostosowanie komunalnych oczyszczalni ścieków, do których przesyłane będą ścieki ze jednostek pływających.

Ze względu na dynamiczny rozwój sieci wodociągowych i kanalizacyjnych, a także budowę nowych oraz zwiększanie przepustowości istniejących oczyszczalni ścieków komunalnych prognozowany jest wzrost masy powstających w procesie technologicznym osadów ściekowych, które będą wymagały unieszkodliwienia i zagospodarowania. W związku z powyższym, integralną część, projektów, których głównym celem będzie doprowadzenie do zgodności aglomeracji z wymogami dyrektywy ściekowej, obejmujących budowę lub modernizację oczyszczalni ścieków, będą stanowić działania związane z

infrastrukturą służącą przeróbce i zagospodarowaniu osadów ściekowych (w tym m.in. poprzez energetyczne wykorzystanie biogazu).

Realizacja inwestycji związanych z odprowadzaniem i oczyszczaniem ścieków komunalnych w aglomeracjach powyżej 10 000 RLM jest priorytetem w kontekście wyzwań stawianych zarówno w ramach EZŁ (osiągnieciem przez UE neutralności klimatycznej do 2050 r.) jak i wytycznych inwestycyjnych KE wskazanych w załączniku D do Sprawozdania Krajowego z 2019 r. oraz zaleceń Rady UE z 2019 i 2020 r. poprzez promowanie zrównoważonej gospodarki wodnej.

2.1.3.2 Główne grupy docelowe

Użytkownicy korzystający z zasobów środowiska, w tym jednostki samorządu terytorialnego oraz spółki wodociągowe i kanalizacyjne.

2.1.3.3 Działania mające na celu zapewnienie równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Wdrażanie wsparcia odbywać się będzie z poszanowaniem fundamentalnych praw człowieka określonych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej, w tym m.in.: Ochroną danych osobowych, Wolnością wyboru zawodu i prawem do podejmowania pracy, Wolnością prowadzenia działalności gospodarczej, Prawem własności, Równością wobec prawa, Niedyskryminacją, Równością kobiet i mężczyzn, Integracją osób niepełnosprawnych, Ochroną środowiska, Prawem do dobrej administracji, Prawem dostępu do dokumentów, Prawem do skutecznego środka prawnego i dostępu do bezstronnego sądu, możliwości zwracania się do Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich w przypadkach niewłaściwego administrowania w działaniach instytucji, organów i jednostek organizacyjnych Unii, z wyłączeniem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej wykonującego swoje funkcje sądowe. Wsparcie będzie zgodne z zasadami transparentności i niedyskryminacji, a także z warunkami określonymi w art. 11 Rozporządzenia UE 2021/1060, tj. w zakresie równości szans kobiet i mężczyzn oraz niedyskryminacji, a także zrównoważonego rozwoju oraz Załącznikiem III do Rozporządzenia UE 2021/1060.

2.1.3.4 Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

Działania przewidziane w ramach celu szczegółowego będą miały w głównej mierze na celu realizację postanowień wynikających z właściwych strategii rozwojowych o charakterze krajowym – Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030, Polityki ekologicznej państwa 2030 (PEP2030) oraz VI aktualizacji Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych (VI AKPOŚK) lub kolejnych, ewentualnych aktualizacji tego dokumentu. Będą uwzględniały specyficzne uwarunkowania terytorialne zawarte w tych dokumentach. Oznacza to podejmowanie inwestycji koniecznych do osiągnięcia celów strategicznych na poziomie krajowym i ponadregionalnym, co jest głównym celem Programu. Strategie i mechanizmy terytorialne będą miały charakter uzupełniający wobec podstawowego zakresu interwencji Programu oraz będą stosowane tam, gdzie będzie to uzasadnione charakterem inwestycji oraz istnieniem właściwych instrumentów wdrożeniowych.

2.1.3.5 Przedsięwzięcia międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Program co do zasady obejmuje swoim zasięgiem terytorium całej Polski. Program realizować będzie jednak projekty, których wpływ i znaczenie będzie miało wymiar europejski. Należy podkreślić, iż projekty w ramach niniejszego celu szczegółowego będą przyczyniać się do ograniczenia zanieczyszczenia Morza Bałtyckiego poprzez realizację szeregu inwestycji związanych z gospodarką ściekową.

2.1.3.6 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W celu szczegółowym 2.5 (infrastruktura wodno-ściekowa) nie rozważa się wsparcia w formie instrumentów finansowych ze względu na ograniczone możliwości finansowe jst/sektora komunalnego, w tym do zaciągania dodatkowych zobowiązań finansowych. Ze względu na fakt, że KE wystosowała względem Polski zarzut niespełniania przepisów dyrektywy ściekowej i grożą Polsce i aglomeracjom wysokie kary, należy ten obszar w jak największym stopniu wspierać finansowo tj. zastosować dotację. Również należy zaznaczyć, że zastosowanie innej formy wsparcia niż dotacja może spowodować potencjalne niewielkie zainteresowanie wśród odbiorców. Innym czynnikiem przemawiającym za zastosowaniem dotacji w ramach niniejszego celu szczegółowego jest fakt, iż w przypadku instrumentów finansowych należy oczekiwać na długi okres zwrotu z inwestycji. Przedsiębiorstwa odpowiadające za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków nie mogą uwzględniać swobodnie marży zysku za swoje usługi.

2.1.3.7 WSKAŹNIKI

Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
I.	2.5	FS	n/d	RCO 32	Wydajność nowo wybudowanych lub zmodernizowanych instalacji oczyszczania ścieków	RLM	0	1 847 280
I.	2.5	FS	n/d	RCO 31	Długość nowych lub zmodernizowanych sieci kanalizacyjnych w ramach zbiorowych systemów odprowadzania ścieków	km	263	3 280

Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
I.	2.5	FS	n/d	RCR 42	Ludność przyłączona do zbiorowych systemów oczyszczania ścieków co najmniej II stopnia	osoby	0	2020	208 720	CST2021	

2.1.3.8 INDYKATYWNY PODZIAŁ ALOKACJI UE WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI

Zakres interwencji					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	FS	n/d	2.5	64 - Gospodarka wodna i ochrona zasobów wodnych (w tym gospodarowanie wodami w dorzeczu, konkretne działania w zakresie przystosowania się do zmian klimatu, ponowne użycie, ograniczanie wycieków)	120 000 000
				65 - Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków	900 000 000
				66 - Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków zgodne z kryteriami efektywności energetycznej	100 000 000
Razem					**1 120 000 000**

Forma finansowania					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	FS	n/d	2.5	01 - dotacja	1 120 000 000
Razem					**1 120 000 000**

Terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	FS	n/d	2.5	33 - Brak ukierunkowania terytorialnego	1 120 000 000
Razem					**1 120 000 000**

Równouprawnienie płci					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	FS	n/d	2.5	03 - Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	1 120 000 000
Razem					**1 120 000 000**

2.1.4 Cel szczegółowy 2.6 Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej

2.1.4.1 Powiązane rodzaje działań

Pomimo prowadzonych w ostatnich latach działań i znaczącego postępu, jaki dokonał się w zakresie gospodarowania odpadami, istnieje potrzeba dalszego rozwijania systemów zagospodarowania odpadów zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami wynikającą z tzw. Ramowej dyrektywy ramowej o odpadach [38], która nakłada na państwa członkowskie m.in. obowiązek

[38] Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie odpadów oraz uchylająca niektóre dyrektywy (Dz. U. UE L 312 z 22.11.2008 str. 3, z późn. zm.)

zapobiegania powstawaniu odpadów, przygotowania do ponownego użycia i recyklingu. Ponadto, Polska zobowiązana jest do wypełnienia założeń dyrektywy w sprawie składowania odpadów[39].

Funkcjonowanie prawidłowego systemu gospodarki odpadami ma istotny wpływ na efektywne wdrożenie idei gospodarki o obiegu zamkniętym (GOZ), zakładającej powtórny obrót materii bez korzystania lub ze znacznym jej zmniejszeniem ze źródeł pierwotnych.

W celu urzeczywistnienia idei gospodarki odpadami zgodnej z założeniami GOZ kluczowe będzie podejmowanie działań zapobiegających powstawaniu odpadów. Wspierane będą projekty dotyczące m.in. ponownego użycia, naprawy, wymiany rzeczy używanych. Konieczne będzie dalsze organizowanie zintegrowanego systemu selektywnego zbierania odpadów komunalnych, w tym należytej jakości zbieranych odpadów w miejscach ich powstawania oraz zapewnienie prawidłowego zagospodarowania poszczególnych frakcji w dedykowanych do tego celu instalacjach. Tworzone będą instalacje do odzysku (w tym recyklingu), jako procesów zagospodarowania najbardziej oczekiwanych w hierarchii sposobów postępowania z odpadami. Wspierane będą również instalacje do odzysku odpadów przemysłowych. W celu zwiększenia osiąganego stopnia odzysku realizowane będą mogły być także instalacje do sortowania i mechanicznego przetwarzania, odpadów pochodzących z selektywnego zbierania. Uzyskane jednolite frakcje odpadów będą kierowane następnie do dalszych procesów zagospodarowania odpadów (w szczególności recyklingu, odzysku materiałowego lub przygotowania do recyklingu).

Transformacja przedsiębiorstw i gospodarki komunalnej w celu zwiększenia ponownego wykorzystania surowców, bardziej efektywnych, bezemisyjnych procesów produkcyjnych oraz zagospodarowanie określonych grup odpadów niebezpiecznych, a ich składowanie jest niebezpieczne lub niemożliwe, m.in. z uwagi na czynniki sanitarno-epidemiologiczne, stanowi istotny kierunek optymalizacji systemu gospodarki odpadami. W celu kompleksowego domknięcia systemu, wsparcie kierowane na rzecz zapewnienia większej dostępności ITPO przeznaczonych wyłącznie do przetwarzania nienadających się do recyklingu odpadów niebezpiecznych, w tym także odpadów weterynaryjnych i medycznych, których ilość – w związku z sytuacją epidemiologiczną - gwałtownie wzrasta. Należy mieć przy tym na uwadze, że odpady medyczne należy przetwarzać zgodnie z zasadą „bliskości", co ma na celu ograniczyć ryzyko sanitarne i epidemiologiczne, wobec czego konieczność inwestycji w tym obszarze jest znacząca.

Efektywne wspieranie przechodzenia na gospodarkę o obiegu zamkniętym oraz prawidłowe prowadzenie gospodarki odpadami są możliwe jedynie jeżeli mieszkańcy posiadają odpowiednią świadomość ekologiczną. Wsparcie kierowane zatem będzie na działania edukacyjno-informacyjne społeczeństwa w tym zakresie w szczególności w obszarze zapobiegania powstawaniu odpadów oraz prowadzenia wszelkich działań w gospodarce odpadami zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami.

Koncepcja GOZ dotyczy całego cyklu życia produktu, w związku z tym wsparcie obejmować bedzie również obszar racjonalizacji zasobochłonności prowadzonej działalności, w całym cyklu życia

[39] Dyrektywa Rady 1999/31/WE z dnia 26 kwietnia 1999 r. w sprawie składowania odpadów (Dz.U. L 182 z 16.7.1999, str. 1, z późn. zm.)

produktu lub usługi. Wspierane będą działania umożliwiające przejście przedsiębiorstwom na gospodarkę o obiegu zamkniętym w tym poprzez niezbędne inwestycje obniżające ślad środowiskowy ich produktów. Ponadto, interwencja będzie skierowana na działania związane ze zmniejszeniem zzużycia wody w procesach technologicznych i zamknięcia jej w obieg.

Szczególnym rodzajem produktów, które są źródłem powstawania odpadów, a których marnotrawienie jest sprzeczne z koncepcją GOZ, jak i normami etycznymi, są produkty żywnościowe. Planowane jest więc podjęcie działań (w formie projektów pilotażowych)w celu zapobiegania powstawaniu odpadów żywności poprzez wykorzystanie niesprzedanych produktów spożywczych lub produktów spożywczych o krótkim terminie przydatności do spożycia.

Działania w zakresie zagospodarowania odpadów, racjonalizacji zasobochłonności prowadzonej działalności przedsiębiorstw, zapobiegania powstawaniu odpadów żywności oraz podnoszenia świadomości obywateli w zakresie koncepcji gospodarki o obiegu zamkniętym, przyczynią się do osiągniecia postanowień Europejskiego Zielonego Ładu, związanego z osiągnieciem przez UE neutralności klimatycznej do 2050 r. Również niniejsze działania realizować będą wytyczne inwestycyjne KE wskazane w załączniku D do Sprawozdania Krajowego z 2019 r. oraz zalecenia Rady UE z 2019 i 2020 r.

2.1.4.2 Główne grupy docelowe

Użytkownicy korzystający z zasobów środowiska, w tym jednoski samorządu terytorialnego i przedsiębiorcy.

2.1.4.3 Działania mające na celu zapewnienie równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Wdrażanie wsparcia odbywać się będzie z poszanowaniem fundamentalnych praw człowieka określonych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej, w tym m.in.: Ochroną danych osobowych, Wolnością wyboru zawodu i prawem do podejmowania pracy, Wolnością prowadzenia działalności gospodarczej, Prawem własności, Równością wobec prawa, Niedyskryminacją, Równością kobiet i mężczyzn, Integracją osób niepełnosprawnych, Ochroną środowiska, Prawem do dobrej administracji, Prawem dostępu do dokumentów, Prawem do skutecznego środka prawnego i dostępu do bezstronnego sądu, możliwości zwracania się do Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich w przypadkach niewłaściwego administrowania w działaniach instytucji, organów i jednostek organizacyjnych Unii, z wyłączeniem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej wykonującego swoje funkcje sądowe. Wsparcie będzie zgodne z zasadami transparentności i niedyskryminacji, a także z warunkami określonymi w art. 11 Rozporządzenia UE 2021/1060, tj. w zakresie równości szans kobiet i mężczyzn oraz niedyskryminacji, a także zrównoważonego rozwoju oraz Załącznikiem III do Rozporządzenia UE 2021/1060.

2.1.4.4 Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

Działania przewidziane w ramach celu szczegółowego będą miały w głównej mierze na celu realizację postanowień wynikających z właściwych strategii rozwojowych o charakterze krajowym – Krajowej

Strategii Rozwoju Regionalnego 2030, Polityki ekologicznej państwa 2030 (PEP2030) oraz z Krajowego Planu Gospodarki Odpadami (KPGO). Będą uwzględniały specyficzne uwarunkowania terytorialne zawarte w tych dokumentach. Oznacza to podejmowanie inwestycji koniecznych do osiągnięcia celów strategicznych na poziomie krajowym i ponadregionalnym, co jest głównym celem Programu. Strategie i mechanizmy terytorialne będą miały charakter uzupełniający wobec podstawowego zakresu interwencji Programu oraz będą stosowane tam, gdzie będzie to uzasadnione charakterem inwestycji oraz istnieniem właściwych instrumentów wdrożeniowych.

2.1.4.5 Przedsięwzięcia międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Program co do zasady obejmuje swoim zasięgiem terytorium całej Polski. Program realizować będzie jednak projekty, których wpływ i znaczenie będzie miało wymiar europejski. Należy podkreślić, iż projekty w ramach niniejszego celu szczegółowego będą wpływały na zmniejszenie uciążliwości dla środowiska oraz ograniczenia zużycia zasobów naturalnych, co zmniejszy również presję na środowisko. Jak również zmniejszy się zakres wytwarzanych odpadów, co przełożyc się na poprawę czystości wód, w tym mórz.

2.1.4.6 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W celu szczegółowym 2.6 nie rozważa się wsparcia w formie instrumentów finansowych ze względu na ograniczone możliwości finansowe jst/sektora komunalnego, w tym do zaciągania dodatkowych zobowiązań finansowych. Dotyczy to takich obszarów jak **selektywne zbierania odpadów oraz z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami**. Zastosowanie innej formy wsparcia niż dotacja może spowodować potencjalne niewielkie zainteresowanie wśród odbiorców. Ponadto w przypadku zastosowania instrumentów finansowych należy oczekiwać na długi okres zwrotu z inwestycji. W systemie gospodarki odpadami są obszary będące zainteresowaniem podmiotów prywatnych. Dotyczy to **inwestycji z zakresu recyklingu** w ramach których rekomenduje się zastosowanie wsparcia w formie dotacyjnej, biorąc pod uwagę, że zakres interwencji stanowi jeden z fundamentalnych elementów gospodarki odpadami, który przekłada się na realizację zobowiązań unijnych w tym zakresie.

2.1.4.7 WSKAŹNIKI

Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
I.	2.6	FS	n/d	RCO 107	Inwestycje w obiekty do selektywnego zbierania odpadów	PLN	3 580 000	89 500 000
I.	2.6	FS	n/d	RCO 34	Dodatkowe zdolności w	tony/rok	0	79 400

					zakresie recyklingu odpadów			

Wskaźniki rezultatu											
Priorytet	**Cel szczegółowy**	**Fundusz**	**Kategoria regionu**	**Nr identyfikacyjny**	**Wskaźnik**	**Jednostka miary**	**Wartość bazowa lub wartość odniesienia**	**Rok odniesienia**	**Cel końcowy (2029)**	**Źródło danych**	**Uwagi**
I.	2.6	FS	n/d	RCR 103	Odpady zbierane selektywnie	tony/rok	0	2020	81 070	CST2021	
I.	2.6	FS	n/d	RCR 47	Odpady poddane recyklingowi	tony/rok	0	2020	79 400	CST2021	
I.	2.6	FS	n/d	RCR 48	Odpady wykorzystywane jako surowce	tony/rok	0	2020	112 980	CST2021	

2.1.4.8 INDYKATYWNY PODZIAŁ ALOKACJI UE WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI

Zakres interwencji					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	FS	n/d	2.6	67 - Gospodarowanie odpadami z gospodarstw domowych: działania w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów, ich minimalizacji, segregacji, ponownego użycia, recyklingu	180 000 000
				70 - Gospodarowanie odpadami przemysłowymi i handlowymi: odpady resztkowe i niebezpieczne	20 000 000

				71 - Promowanie wykorzystania materiałów pochodzących z recyklingu jako surowców	10 000 000
Razem					**210 000 000**

Forma finansowania					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	FS	n/d	2.6	01 - dotacja	210 000 000
Razem					**210 000 000**

Terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	FS	n/d	2.6	33 - Brak ukierunkowania terytorialnego	210 000 000
Razem					**210 000 000**

Równouprawnienie płci					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	FS	n/d	2.6	03 - Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	210 000 000
Razem					**210 000 000**

2.1.5 Cel szczegółowy 2.7 Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia

2.1.5.1 Powiązane rodzaje działań

Polska charakteryzuje się stosunkowo bogatymi zasobami przyrodniczymi, jednak w celu ich zachowania istnieje potrzeba przeciwdziałania czynnikom i zjawiskom negatywnie oddziałującym na stan różnorodności biologicznej.

W ramach niniejszego celu szczegółowego wspierane więc będą działania wynikające z dokumentów o charakterze strategicznym, w szczególności z Priorytetowych Ram Działań dla sieci Natura 2000[40]. Działania będą skierowane na ochronę zasobów przyrodniczych zgodnie z zapisami dokumentów planistycznych dla obszarów chronionych, jak również na kontynuowanie wsparcia ochrony wybranych gatunków i siedlisk, przede wszystkim na terenach parków narodowych, rezerwatów przyrody i obszarów Natura 2000. Podejmowane działania będą głównie zmierzały do odtwarzania zdegradowanych siedlisk i ich zachowania oraz wzmacniania populacji zagrożonych gatunków, w tym w ekosystemach wodnych i od wód zależnych. Planowana jest także realizacja kompleksowych działań na rzecz ochrony gatunkowej o ponadregionalnej skali oddziaływania (populacji przemieszczających się pomiędzy obszarami Natura 2000 zasiedlających zarówno obszary Natura 2000 jak i siedliska poza nimi). Ze względu na ponadregionalny charakter i rosnące zagrożenie ze strony inwazyjnych gatunków obcych dla rodzimej fauny i flory, planowane jest wsparcie dla przedsięwzięć ukierunkowanych na ich zwalczanie.

Ważnym obszarem wsparcia będzie także monitoring przyrody i uzupełnianie stanu wiedzy o przedmiotach ochrony parków narodowych, rezerwatów przyrody i obszarów sieci Natura 2000. Kolejne potrzeby zidentyfikowane do finansowania w ramach programu obejmują kontynuację prac nad opracowaniem i aktualizacją dokumentów planistycznych, tj. planów zadań ochronnych/planów ochrony dla obszarów chronionych, w szczególności obszarów Natura 2000. Zakres ww. działań, a jednocześnie ich dopełnienie wymaga objęcia interwencją także rozwoju zdolności parków narodowych i podmiotów zarządzających obszarami Natura 2000 dla sprawniejszego zarządzania na obszarach chronionych i dla celów informacyjnych, edukacyjnych i z zakresu udostępniania turystycznego obszarów.

W ramach celu szczegółowego przewiduje się również wsparcie dla działań w zakresie rozwoju zielono-niebieskiej infrastruktury wraz z niezbędnym zapleczem.

W Polsce nadal zauważalny jest problem związany z występowaniem terenów zanieczyszczonych bądź zdegradowanych. Dodatkowo zabudowa miejska wkracza na tereny zieleni, omijając tereny zanieczyszczone/zdegradowane. Problemem w Polsce są również pozostawione po działalności gospodarczej lub innej działalności odpady będące źródłem zanieczyszczeń i powodujące faktyczne wyłączenie z użytkowania zajętych przez nie terenów.

Wsparciem będą mogły być objęte także działania dotyczące edukacji ekologicznej.

Działania w zakresie celu szczegółowego będą realizowane w zgodności z unijną strategią na rzecz różnorodności biologicznej do 2030 r., czyli w zgodności z celami EZŁ. Niewątpliwie działania w tym

[40] Prioritised action frameworks https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/financing/index_en.htm

celu szczegółowym będą się przyczyniać do osiągnięcia celu nadrzędnego EZŁ jakim jest osiągniecie przez UE neutralności klimatycznej do 2050 r.

2.1.5.2 Główne grupy docelowe

Użytkownicy zasobów środowiska.

2.1.5.3 Działania mające na celu zapewnienie równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Wdrażanie wsparcia odbywać się będzie z poszanowaniem fundamentalnych praw człowieka określonych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej, w tym m.in.: Ochroną danych osobowych, Wolnością wyboru zawodu i prawem do podejmowania pracy, Wolnością prowadzenia działalności gospodarczej, Prawem własności, Równością wobec prawa, Niedyskryminacją, Równością kobiet i mężczyzn, Integracją osób niepełnosprawnych, Ochroną środowiska, Prawem do dobrej administracji, Prawem dostępu do dokumentów, Prawem do skutecznego środka prawnego i dostępu do bezstronnego sądu, możliwości zwracania się do Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich w przypadkach niewłaściwego administrowania w działaniach instytucji, organów i jednostek organizacyjnych Unii, z wyłączeniem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej wykonującego swoje funkcje sądowe. Wsparcie będzie zgodne z zasadami transparentności i niedyskryminacji, a także z warunkami określonymi w art. 11 Rozporządzenia UE 2021/1060, tj. w zakresie równości szans kobiet i mężczyzn oraz niedyskryminacji, a także zrównoważonego rozwoju oraz Załącznikiem III do Rozporządzenia UE 2021/1060.

2.1.5.4 Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

Działania przewidziane w ramach celu szczegółowego będą miały w głównej mierze na celu realizację postanowień wynikających z właściwych strategii rozwojowych o charakterze krajowym – Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030, Polityki ekologicznej państwa 2030 (PEP2030) oraz Priorytetowymi ramami działań dla sieci Natura 2000 (PAF). Będą uwzględniały specyficzne uwarunkowania terytorialne zawarte w tych dokumentach. Oznacza to podejmowanie inwestycji koniecznych do osiągnięcia celów strategicznych na poziomie krajowym i ponadregionalnym, co jest głównym celem Programu. Strategie i mechanizmy terytorialne będą miały charakter uzupełniający wobec podstawowego zakresu interwencji Programu oraz będą stosowane tam, gdzie będzie to uzasadnione charakterem inwestycji oraz istnieniem właściwych instrumentów wdrożeniowych.

2.1.5.5 Przedsięwzięcia międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Program co do zasady obejmuje swoim zasięgiem terytorium całej Polski. Program realizować będzie jednak projekty, których wpływ i znaczenie będzie miało wymiar europejski. Należy podkreślić, iż projekty w ramach niniejszego celu szczegółowego będą realizowane w zgodności z Priorytetowymi Ramami Działań dla sieci Natura 2000, od których zależy prawidłowe funkcjonowanie sieci Natura 2000 i powiązanej z nią zielonej infrastruktury we wszystkich państwach członkowskich UE.

2.1.5.6 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W celu szczegółowym 2.7 nie rozważa się wsparcia w formie instrumentów finansowych. Podmiotami realizującymi projekty w obszarze na ogół są instytucje publiczne, a efekt działań nie służy bezpośrednio prowadzeniu działalności gospodarczej. Działania w zakresie rekultywacji, w tym remediacji terenów zdegradowanych, czy działania w obszarze różnorodności biologicznej nie są inwestycjami generującymi przychód, ponieważ sensem tych przedsięwzięć są korzyści środowiskowe. Jeśli w wyniku realizacji projektów powstaje jakaś infrastruktura, ma ona charakter publiczny (ogólnodostępny), a za jej użytkowanie nie pobiera się opłat.

2.1.5.7 WSKAŹNIKI

Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
I	2.7	FS	n/d	RCO 36	Zielona infrastruktura objęta wsparciem do celów innych niż przystosowanie się do zmian klimatu	ha	50	930
I	2.7	FS	n/d	RCO 37	Powierzchnia obszarów Natura 2000 objętych środkami ochrony i odtworzenia	ha	9 360	52 000
I	2.7	FS	n/d	RCO 38	Powierzchnia wspieranych zrekultywowanych gruntów	ha	0	50

Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
I	2.7	FS	n/d	RCR 52	Grunty zrekultywowane	ha	0	2020	50	CST2021	

					wykorzystywane jako tereny zielone, pod budowę lokali socjalnych lub pod działalność gospodarczą lub inną						

2.1.5.8 INDYKATYWNY PODZIAŁ ALOKACJI UE WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI

Zakres interwencji					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	FS	n/d	2.7	73 - Rewaloryzacja obszarów przemysłowych i rekultywacja skażonych gruntów	25 000 000
				74 - Rewaloryzacja obszarów przemysłowych i rekultywacja skażonych gruntów zgodnie z kryteriami efektywności	15 000 000
				78 - Ochrona, regeneracja i zrównoważone wykorzystanie obszarów Natura 2000	120 000 000
				79 - Ochrona przyrody i różnorodności biologicznej, dziedzictwo naturalne i zasoby naturalne, zielona i niebieska infrastruktura	180 000 000
Razem					**340 000 000**

Forma finansowania					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	FS	n/d	2.7	01 - dotacja	340 000 000
Razem					**340 000 000**

Terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	FS	n/d	2.7	33 - Brak ukierunkowania terytorialnego	340 000 000
Razem					**340 000 000**

Równouprawnienie płci					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	FS	n/d	2.7	03 - Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	340 000 000
Razem					**340 000 000**

2.2 PRIORYTET II: Wsparcie sektorów energetyka i środowisko z EFRR

2.2.1 Cel szczegółowy 2.1 Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych

INTERWENCJE W RAMACH FUNDUSZY

2.2.1.1 Powiązane rodzaje działań

Poprawa efektywności energetycznej jest jednym z podstawowych działań na rzecz gospodarki niskoemisyjnej. Dalsze działania w tym obszarze mają kluczowe znaczenie dla zmniejszenia popytu na energię, w tym ciepło i tym samym na ograniczenie emisji gazów cieplarnianych. Działając w duchu Europejskiej Strategii Fala Renowacji obok redukcji zapotrzebowania na energię potrzebną do ogrzewania, chłodzenia i ciepłej wody do użytku domowego należy prowadzić rozbudowę i modernizację systemów ciepłowniczych.

W ramach sektora energetycznego interwencja powinna dotyczyć rozwoju skojarzonej produkcji energii elektrycznej i ciepła w procesie wysokosprawnej kogeneracji (w tym także energii elektrycznej, ciepła i chłodu w procesie trigeneracji) oraz rozwoju systemów ciepłowniczych i chłodniczych, w tym także magazynów energii. Dla tego drugiego rodzaju infrastruktury, głównymi

źródłami ciepła powinno być ciepło ze źródeł kogeneracyjnych, źródeł odnawialnych (w tym z odpadów), ciepło odpadowe z procesów przemysłowych lub kombinacja wyżej wymienionych. W zakresie wysokosprawnej kogeneracji wsparcie powinno być dedykowane jednostkom wytwórczym OZE (np. wykorzystujących biomasę lub biogaz) a także pozostałym niskoemisyjnych jednostkom wytwórczym (wykorzystującym np. paliwa gazowe, w tym gaz ziemny zgodnie z art.7.1.h (i) Rozporządzenia UE 2021/1058 lub odpadowe), o ile nie przewidziano dla nich dofinansowania w innych priorytetach programu. Ponadto, wspierana będzie modernizacja już istniejącej sieci w kierunku poprawy efektywności energetycznej oraz realizacja projektów związanych z rozwojem systemów ciepłowniczych. Wsparcie dla magazynów energii będzie możliwe także jako samodzielnych inwestycji, choć preferowane będzie połączenie źródła i magazynu w jednym projekcie. Jeżeli będzie to możliwe, wspierane będzie wykorzystanie rozwiązań mających na celu wdrożenie technologii wodorowych w energetyce i ciepłownictwie.

W ramach programu wsparcie mogą otrzymać efektywne systemy ciepłownicze w rozumieniu art.2 pkt 41 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego I Rady 2012/27/UE o efektywności energetycznej z dnia 25 października 2012 r. w sprawie efektywności energetycznej, zmiany dyrektyw 2009/125/WE i 2010/30/UE oraz uchylenia dyrektyw 2004/8/WE i 2006/32/WE (Dz.Urz. UE L 315 z 14.11.2012 , str 1 z późn. zm.) oraz systemy ciepłownicze nieposiadające tego statusu, na inwestycje których celem jest jego pozyskanie. W przypadku zmiany definicji efektywnego systemu ciepłowniczego określonej w ww. Dyrektywie, zmianie mogą ulec także zasady wsparcia.

W ramach celu szczegółowego możliwa jest realizacja projektów o charakterze pilotażowym.

2.2.1.2 Główne grupy docelowe

Użytkownicy korzystający ze wspartej infrastruktury, zarówno przedsiębiorcy, jak i osoby fizyczne.

2.2.1.3 Działania mające na celu zapewnienie równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Wdrażanie wsparcia odbywać się będzie z poszanowaniem fundamentalnych praw człowieka określonych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej, w tym m.in.: Ochroną danych osobowych, Wolnością wyboru zawodu i prawem do podejmowania pracy, Wolnością prowadzenia działalności gospodarczej, Prawem własności, Równością wobec prawa, Niedyskryminacją, Równością kobiet i mężczyzn, Integracją osób niepełnosprawnych, Ochroną środowiska, Prawem do dobrej administracji, Prawem dostępu do dokumentów, Prawem do skutecznego środka prawnego i dostępu do bezstronnego sądu, możliwości zwracania się do Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich w przypadkach niewłaściwego administrowania w działaniach instytucji, organów i jednostek organizacyjnych Unii, z wyłączeniem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej wykonującego swoje funkcje sądowe. Wsparcie będzie zgodne z zasadami transparentności i niedyskryminacji, a także z warunkami określonymi w art. 11 Rozporządzenia UE 2021/1060, tj. w zakresie równości szans kobiet i mężczyzn oraz niedyskryminacji, a także zrównoważonego rozwoju oraz Załącznikiem III do Rozporządzenia UE 2021/1060.

2.2.1.4 Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

Działania przewidziane w ramach priorytetu będą miały w głównej mierze na celu realizację postanowień wynikających z właściwych strategii rozwojowych o charakterze krajowym – Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 oraz Polityki energetycznej Polski do 2040 r. Będą uwzględniały specyficzne uwarunkowania terytorialne zawarte w tych dokumentach. Oznacza to podejmowanie inwestycji koniecznych do osiągnięcia celów strategicznych na poziomie krajowym i ponadregionalnym, co jest głównym celem Programu. Strategie i mechanizmy terytorialne będą miały charakter uzupełniający wobec podstawowego zakresu interwencji Programu oraz będą stosowane tam, gdzie będzie to uzasadnione charakterem inwestycji oraz istnieniem właściwych instrumentów wdrożeniowych.

2.2.1.5 Przedsięwzięcia międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Program co do zasady obejmuje swoim zasięgiem terytorium całej Polski. Program realizować będzie jednak projekty, których wpływ i znaczenie będzie miało wymiar europejski. Projekty przyczyniają się do realizacji celów unii energetycznej, w tym także do zapewnienia funkcjonowania wewnętrznego rynku energii, zapewnienia bezpieczeństwa dostaw energii w UE, promowania efektywności energetycznej i oszczędności energii, dekarbonizacji gospodarki i przejścia na gospodarkę niskoemisyjną zgodnie z porozumieniem paryskim oraz promowania rozwoju nowych i odnawialnych form energii, aby lepiej dostosować cele w zakresie zmian klimatu do nowej struktury rynku i lepiej je z tym rynkiem zintegrować.

2.2.1.6 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W celu szczegółowym 2.1, w przypadku inwestycji realizowanych w systemach spełniających wymóg efektywnego systemu ciepłowniczego, rozważane jest (w oparciu o wyniki analizy) wsparcie w formie instrumentów finansowych. Wsparcie dotacyjne planowane jest w przypadku nieefektywnych systemów ciepłowniczych, mających utrudniony dostęp do środków publicznych ze względu na brak spełniania kryterium efektywnego systemu ciepłowniczego.

2.2.1.7 WSKAŹNIKI [41]

Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
II	2.1.	EFRR	Słabiej	RCO 20	Wybudowane lub zmodernizowane	km	37	1238

[41] Na potrzeby określenia szacowanych wartości wskaźników w poszczególnych kategoriach regionów zastosowano mechanizm tożsamy do metodologii wyliczania alokacji dla poszczególnych kategorii regionów (mechanizm pro-rata). Wartości wskaźników mogą nie odzwierciedlać faktycznej rzeczowej realizacji projektów, w tym również braku ich realizacji. Oznacza to, że faktycznie osiągnięte wartości wskaźników w poszczególnych kategoriach regionów mogą być inne niż określone w programie.

			rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte		sieci ciepłownicze i chłodnicze		5 3	177 88
II	2.1	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCO 104	Liczba źródeł wysokosprawnej kogeneracji	szt.	10 1 1	341 49 24

Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
II	2.1.	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCR 29	Szacowana emisja gazów cieplarnianych	tony ekwiwalentu CO2 / rok	15 106 803 2 158 115 1 079 057	2020	9 819 422 1 402 775 701 387	CST2021	szacunek oparty na założeniu 35% redukcji emisji w ramach projektów FEnIKS

2.2.1.8 INDYKATYWNY PODZIAŁ ALOKACJI UE WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI[42]

[42] Zgodnie z art. 63 Rozporządzenia UE 2021/1060, w przypadku EFRR wydatki dotyczące operacji obejmujących w obrębie państwa członkowskiego więcej niż jedną kategorię regionu przypisuje się odpowiednim kategoriom regionu proporcjonalnie,

Zakres interwencji						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
II	EFRR	2.1	54 - Wysokosprawna kogeneracja, system ciepłowniczy i chłodniczy	884 470 589	126 352 941	63 176 470
			55 - Wysokosprawna kogeneracja, efektywny system ciepłowniczy i chłodniczy z niskimi emisjami w cyklu życia	82 352 941	11 764 706	5 882 353
Razem				**966 823 530**	**138 117 647**	**69 058 823**

Forma finansowania						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod[43]	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
II	EFRR	2.1		966 823 530	138 117 647	69 058 823
Razem				**966 823 530**	**138 117 647**	**69 058 823**

w oparciu o obiektywne kryteria. Zgodnie z zapisami UP wydatki w priorytetach EFRR będą rozliczane według mechanizmu pro-rata opartego na obiektywnych kryteriach. Zastosowana jednolita metodologia wyliczania alokacji dla poszczególnych kategorii regionów daje następujące udziały:

- regiony słabiej rozwinięte: 14/17, tj. 82,35% alokacji EFRR;
- regiony w okresie przejściowym: 2/17, tj. 11,76% alokacji EFRR;
- region lepiej rozwinięty: 1/17 (jeden region na siedemnaście regionów Polski), tj. 5,88% alokacji EFRR.

[43] Podział alokacji UE na poszczególne formy finansowania zostanie uzupełniony po zakończeniu oceny ex-ante instrumentów finansowych (art. 58 ust. 3 Rozporządzenia UE 2021/1060).

Terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
II	EFRR	2.1	33 - Brak ukierunkowania terytorialnego	966 823 530	138 117 647	69 058 823
Razem				**966 823 530**	**138 117 647**	**69 058 823**

Równouprawnienie płci						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
II	EFRR	2.1	03 - Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	966 823 530	138 117 647	69 058 823
Razem				**966 823 530**	**138 117 647**	**69 058 823**

2.2.2 Cel szczegółowy 2.2 Wspieranie energii odnawialnej

2.2.2.1 Powiązane rodzaje działań

Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii jest drugim, obok poprawy efektywności energetycznej, filarem budowy gospodarki niskoemisyjnej. Z uwagi na znaczny potencjał wykorzystania różnych rodzajów energii odnawialnej, ważne jest, aby ich rozwój następował w sposób harmonijny i zrównoważony, tzn. dotyczył różnych technologii wykorzystania OZE i jednocześnie był zgodny z zasadami zrównoważonego rozwoju. Pozostając w duchu postanowień Eurupejskiego Zielonego Ładu zwiekszenie udziału OZE powinno postępować z równoczesnym ograniczaniem wykorzystania stałych paliw kopalnych oraz obniżaniem emisyjności, przy czym zaopatrzenie w energię musi być zarówno bezpieczne, jak i przystępne cenowo dla konsumentów i przedsiębiorstw.

Rozwój OZE powinien opierać się na uwarunkowaniach lokalnych oraz potencjale dostępnych zasobów. Planowane wsparcie będzie dotyczyło instalacjii do produkcji energii elektrycznej, instalacji do produkcji ciepła oraz wytwarzania paliw alternatywnych z OZE wraz z magazynami energii działającymi na potrzeby danego źródła OZE oraz przyłączeniem do sieci. W ramach działań związanych z inwestycjami w odnawialne źródła energii planuje się skierować wsparcie także na realizację projektów inwestycyjnych dotyczących instalacji OZE do produkcji energii elektrycznej w budynkach jednorodzinnych wraz z infrastrukturą towarzyszącą (m.in. magazynów energii, przydomowych punktów ładowania dla samochodów elektrycznych oraz systemów zarządzania energią w domach). Realizacja projektów z zakresu produkcji ciepła przyczyni się do doprowadzenia systemów ciepłowniczych do uzyskania statusu systemów efektywnych. Wspierane będzie również wykorzystanie rozwiązań mających na celu wdrożenie technologii wodorowych w energetyce i ciepłownictwie, wykorzystanie wodoru jako paliwa alternatywnego w transporcie, dekarbonizacji przemysłu, produkcji wodoru w nowych instalacjach, magazynowanie wodoru.

Projekty dotyczące wytwarzania energii z OZE oceniane będą głównie poprzez pryzmat kryterium efektywności kosztowej oraz osiągniętych efektów wpisujących się w cele priorytetu. Jednym z czynników branych pod uwagę przy wyborze takich inwestycji do wsparcia, będzie koncepcja opłacalności, czyli najlepszego stosunku wielkości środków unijnych przeznaczonych na uzyskanie 1 MWh energii lub 1 MW mocy zainstalowanej wynikających z budowy danej instalacji. Poza tym o wsparciu takich projektów decydować będą także inne osiągane rezultaty w stosunku do planowanych nakładów finansowych (np. wielkość redukcji CO2).

Wsparcie projektów wykorzystujących energię wody możliwe będzie wyłącznie na istniejących budowlach piętrzących, wyposażonych w hydroelektrownie, przy jednoczesnym zapewnieniu pełnej drożności budowli dla przemieszczeń fauny wodnej.

Istotny wpływ na skalę i sposób wykorzystania OZE będzie mieć także postęp w zakresie technologii OZE, jak i w zakresie technologii magazynowania energii (w szczególności z uwagi na różny stopień sterowalności produkcji). W przypadku OZE w sektorze ciepłownictwa, rozwój wykorzystania technologii magazynowania ciepła pozwala na bardziej efektywne dopasowanie wielkości źródła do wielkości i profilu zapotrzebowania oraz ogranicza potrzebę wykorzystania źródeł szczytowych. Magazyny energii lub ciepła działające na potrzeby danego źródła, mogą stanowić element projektu zwększającego produkcję energii z OZE (preferowana forma) bądź stanowić oddzielną inwestycje.

Coraz większy udział OZE w strukturze produkcji energii elektrycznej wpływa na konieczność wzmocnienienia infrastruktury elektroenergetycznej. Z uwagi na niedostateczny poziom rozwoju sieci elektroenergetycznej przewiduje się, że wsparcie zostanie skierowane na projekty dotyczące budowy oraz przebudowy sieci umożliwiających przyłączanie jednostek wytwarzania energii z OZE do sieci. Wsparcie przyłączania OZE do sieci uwzględniać będzie również przebudowę sieci w zakresie niezbędnym dla właściwego funkcjonowania przyłącza, tak aby możliwe było przyłączenie zgłoszonych operatorowi mocy OZE.

Elementem uzupełniającym projektu mogą być działania edukacyjno-informacyjne dotyczące zielonej energii.

W ramach celu szczegółowego możliwa jest realizacja projektów o charakterze pilotażowym.

2.2.2.2 Główne grupy docelowe

Użytkownicy korzystający ze wspartej infrastruktury, w tym m.in. osoby fizyczne i administracja publiczna., przedsiębiorcy.

2.2.2.3 Działania mające na celu zapewnienie równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Wdrażanie wsparcia odbywać się będzie z poszanowaniem fundamentalnych praw człowieka określonych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej, w tym m.in.: Ochroną danych osobowych, Wolnością wyboru zawodu i prawem do podejmowania pracy, Wolnością prowadzenia działalności gospodarczej, Prawem własności, Równością wobec prawa, Niedyskryminacją, Równością kobiet i mężczyzn, Integracją osób niepełnosprawnych, Ochroną środowiska, Prawem do dobrej administracji, Prawem dostępu do dokumentów, Prawem do skutecznego środka prawnego i dostępu do bezstronnego sądu, możliwości zwracania się do Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich w przypadkach niewłaściwego administrowania w działaniach instytucji, organów i jednostek organizacyjnych Unii, z wyłączeniem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej wykonującego swoje funkcje sądowe. Wsparcie będzie zgodne z zasadami transparentności i niedyskryminacji, a także z warunkami określonymi w art. 11 Rozporządzenia UE 2021/1060, tj. w zakresie równości szans kobiet i mężczyzn oraz niedyskryminacji, a także zrównoważonego rozwoju oraz Załącznikiem III do Rozporządzenia UE 2021/1060.

2.2.2.4 Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

Działania przewidziane w ramach celu szczegółowego będą miały w głównej mierze na celu realizację postanowień wynikających z właściwych strategii rozwojowych o charakterze krajowym – Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 oraz Polityki energetycznej Polski do 2040 r. Będą uwzględniały specyficzne uwarunkowania terytorialne zawarte w tych dokumentach. Oznacza to podejmowanie inwestycji koniecznych do osiągnięcia celów strategicznych na poziomie krajowym i ponadregionalnym, co jest głównym celem Programu. Strategie i mechanizmy terytorialne będą miały charakter uzupełniający wobec podstawowego zakresu interwencji Programu oraz będą stosowane tam, gdzie będzie to uzasadnione charakterem inwestycji oraz istnieniem właściwych instrumentów wdrożeniowych.

2.2.2.5 Przedsięwzięcia międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Program co do zasady obejmuje swoim zasięgiem terytorium całej Polski. Program realizować będzie jednak projekty, których wpływ i znaczenie będzie miało wymiar europejski. Projekty przyczyniają się do realizacji celów unii energetycznej, w tym także do zapewnienia funkcjonowania wewnętrznego rynku energii, zapewnienia bezpieczeństwa dostaw energii w UE, promowania efektywności energetycznej i oszczędności energii, dekarbonizacji gospodarki i przejścia na gospodarkę niskoemisyjną zgodnie z porozumieniem paryskim oraz promowania rozwoju nowych i odnawialnych

form energii, aby lepiej dostosować cele w zakresie zmiany klimatu do nowej struktury rynku i lepiej je z tym rynkiem zintegrować.

2.2.2.6 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W przypadku inwestycji w OZE rozważane jest (w oparciu o wyniki analizy) wsparcie w formie instrumentów finansowych. W zależności od typu oze oraz beneficjenta planuje się także zastosowanie dotacji oraz form mieszanych. .. W przypadku sieci elektroenergetycznych dla oze przewidywana jest dotacja. Finansowanie tych inwestycji w postaci instrumentów finansowych i konieczność poniesienia dodatkowych kosztów obsługi tych instrumentów może wpłynąć na wzrost opłat taryfowych dla odbiorców końcowych.

2.2.2.7 WSKAŹNIKI [44]

Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
II	2.2	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCO 22	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej (w tym: energii elektrycznej, energii cieplnej)[45]	MW	9 1 1	291 42 21
II	2.2.	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCO 23	Cyfrowe systemy zarządzania inteligentnymi systemami energetycznymi	szt.	0 0 0	18 3 1

Wskaźniki rezultatu

[44] Na potrzeby określenia szacowanych wartości wskaźników w poszczególnych kategoriach regionów zastosowano mechanizm tożsamy do metodologii wyliczania alokacji dla poszczególnych kategorii regionów (mechanizm pro-rata). Wartości wskaźników mogą nie odzwierciedlać faktycznej rzeczowej realizacji projektów, w tym również braku ich realizacji. Oznacza to, że faktycznie osiągnięte wartości wskaźników w poszczególnych kategoriach regionów mogą być inne niż określone w programie.

[45] Podział ten nie jest wymagany do celów programowania, jedynie do celów sprawozdawczości.

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
II	2.2	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCR 31	Wytworzona energia odnawialna ogółem (w tym: energia elektryczna, energia cieplna)[46]	MWh/rok	0 0 0		1 119 045 159 864 79 932	CST2021	
II	2.2	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCR 32	Dodatkowa moc zainstalowana na odnawialnych źródeł energii	MW	0 0 0	2020	375 54 27	CST2021	
II	2.2	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCR 29	Szacowana emisja gazów cieplarnianych	tony ekwiwalentu CO2 / rok	2 995 072 427 867 213 934	2020	1 946 796 278 114 139 057	CST2021	szacunek oparty na założeniu 35% redukcji emisji w ramach projektów FEnIKS
II	2.2	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCR 34	Realizacja projektów systemów energetycznych	szt.	0 0 0		14 2 1	CST2021	

[46] Podział ten nie jest wymagany do celów programowania, jedynie do celów sprawozdawczości.

2.2.2.8 INDYKATYWNY PODZIAŁ ALOKACJI UE WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI[47]

Zakres interwencji						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
II	EFRR	2.2	47 - Energia odnawialna: wiatrowa	82 352 941	11 764 706	5 882 353
			48 - Energia odnawialna: słoneczna	205 882 353	29 411 765	14 705 882
			49 - Energia odnawialna: biomasa	74 117 647	10 588 235	5 294 118
			50 - Energia odnawialna: biomasa o wysokim poziomie redukcji emisji gazów cieplarnianych	14 000 000	2 000 000	1 000 000
			52 - Inne rodzaje energii odnawialnej (w tym energia geotermalna)	16 470 588	2 352 941	1 176 471
			53 - Inteligentne systemy energetyczne (w tym inteligentne sieci i systemy TIK) oraz związane z nimi magazynowanie	100 470 588	14 352 941	7 176 471

[47] Zgodnie z art. 63 Rozporządzenia UE 2021/1060, w przypadku EFRR wydatki dotyczące operacji obejmujących w obrębie państwa członkowskiego więcej niż jedną kategorię regionu przypisuje się odpowiednim kategoriom regionu proporcjonalnie, w oparciu o obiektywne kryteria. Zgodnie z zapisami UP wydatki w priorytetach EFRR będą rozliczane według mechanizmu pro-rata opartego na obiektywnych kryteriach. Zastosowana jednolita metodologia wyliczania alokacji dla poszczególnych kategorii regionów daje następujące udziały:
• regiony słabiej rozwinięte: 14/17, tj. 82,35% alokacji EFRR;
• regiony w okresie przejściowym: 2/17, tj. 11,76% alokacji EFRR;
• region lepiej rozwinięty: 1/17 (jeden region na siedemnaście regionów Polski), tj. 5,88% alokacji EFRR.

Razem	**493 294 117**	**70 470 588**	**35 235 295**

Forma finansowania						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod[48]	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
II	EFRR	2.2		493 294 117	70 470 588	35 235 295
Razem				**493 294 117**	**70 470 588**	**35 235 295**

Terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
II	EFRR	2.2	33 - Brak ukierunkowania terytorialnego	493 294 117	70 470 588	35 235 295
Razem				**493 294 117**	**70 470 588**	**35 235 295**

Równouprawnienie płci						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte

[48] Podział alokacji UE na poszczególne formy finansowania zostanie uzupełniony po zakończeniu oceny ex-ante instrumentów finansowych (art. 58 ust. 3 Rozporządzenia UE 2021/1060).

II	EFRR	2.2	03 - Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	493 294 117	70 470 588	35 235 295
Razem				**493 294 117**	**70 470 588**	**35 235 295**

2.2.3 Cel szczegółowy 2.3 Rozwój inteligentnych systemów i sieci energetycznych oraz systemów magazynowania energii poza transeuropejską siecią energetyczną (TEN-E)

2.2.3.1 Powiązane rodzaje działań

W ślad za postanowieniami Europejskiego Zielonego Ładu proces przechodzenia na czystą energię powinien angażować konsumentów i przynosić im korzyści. Osiągnanie inteligentnej integracji w sektorze elektroenergetycznym jak i gazowym będzie mialo charakter stopniowy a zacieśnienie współpracy transgranicznej i regionalnej pomoże czerpać korzyści z przechodzenia na czystą energię po przystępnych cenach.

Inteligentne sieci elektroenergetyczne

W ramach inwestycji dotyczących sieci elektroenergetycznych na wszystkich poziomach napięć kluczowe jest zastosowanie rozwiązań technicznych oraz cyfrowych umożliwiających rozwijanie inteligentnych systemów elektroenergetycznych. Sieci inteligentne pozwalają na lepsze zarządzanie pracą źródeł wytwórczych, w tym rozproszonych, zapewnienie elastyczności systemu tworzenie potencjału dla rozwoju elektromobilności, ograniczanie strat w przesyle, podniesienie niezawodności przesyłu i dystrybucji przy zapewnieniu cyberbezpieczeństwa oraz umożliwiają oszczędzanie energii elektrycznej dzięki wyposażeniu odbiorców w inteligentne liczniki umożliwiające odczyt zużycia energii w czasie rzeczywistym. Ważne jest rozbudowywanie infrastruktury elektroenergetycznej (zwiększanie zagęszczenia) i jej modernizacja, tak aby możliwe było przyłączanie kolejnych instalacji, a zarządzanie pracą sieci było sprawniejsze i zwiększało jakość dostaw energii. Możliwe będzie też skablowanie sieci w miejscach, gdzie zastąpienie nimi linii napowietrznych byłoby uzasadnione ekonomicznie i technicznie.

Jednocześnie, z uwagi na fakt, że dalszy rozwój energetyki odnawialnej i elektromobilności jest w bardzo dużej mierze uwarunkowany kwestią zwiększania zdolności magazynowania energii elektrycznej, zasadne jest aby obejmować wsparciem również projekty dedykowane magazynowaniu energii.

W celu pełnego wykorzystania potencjału inteligentnych sieci elektroenergetycznych niezbędne są działania edukacyjno-promocyjne skierowane do odbiorców, przedsiębiorstw energetycznych i podmiotów odpowiedzialnych za otoczenie regulacyjne w tym zakresie.

Inteligentna infrastruktura gazowa

Inwestycje w infrastrukturę gazową przyczyniają się do redukcji emisji gazów cieplarnianych, poprawy jakości powietrza, rozwoju cywilizacyjnego obszarów pozbawionych dostępu do sieci gazowej, w szczególności terenów wiejskich, wzrostu gospodarczego poprzez poprawę lub stworzenie warunków rozwoju i funkcjonowania przemysłu i turystyki, zwiększenia wykorzystania paliw alternatywnych oraz wsparcia dalszego rozwoju odnawialnych źródeł energii, stanowiąc m.in. fundament rozwoju rynku gazów odnawialnych i zdekarbonizowanych, w tym wodoru. W tym zakresie istotne są inwestycje dotyczące rozbudowy, przebudowy, zmiany przeznaczenia, przekształcenia lub modernizacji sieci przesyłowych i dystrybucyjnych gazu uwzględniające przygotowanie sieci do wprowadzenia do systemu gazów odnawialnych i niskoemisyjnych, takich jak wodór, biometan, gaz syntezowy oraz inwestycje umożliwiające w dłuższej perspektywie zastąpienie instalacji zasilanych obecnie stałymi paliwami kopalnymi nowymi jednostkami zasilanymi paliwami gazowymi. Przewiduje się finansowanie także infrastruktury dedykowanej dla przesyłu lub dystrybucji gazów zdekarbonizowanych, w tym biometanu lub wodoru.

Kluczowym obszarem wymagającym inwestycji jest infrastruktura dystrybucyjna gazu.Obecnie brak możliwości uzyskania dostępu do sieci gazowej wyklucza możliwość swobodnego wykorzystywania paliwa gazowego w wielu lokalizacjach na terenie Polski, czego skutkiem jest utrzymujący się na tych obszarach problem zanieczyszczenia powietrza.

Wsparcie sektora dystrybucji gazu, rozumianego jako sieć dystrybucyjna na wszystkich rodzajach ciśnień oraz sieci wyspowe zasilane z lokalnych stacji regazyfikacju LNG, będzie udzielane z uwypukleniem takich kwestii jak: rozwój cywilizacyjny niezgazyfikowanych terenów i Polski Wschodniej, ograniczenie niskiej emisji (w szczególności pyłów zawieszonych PM2,5 i PM10 oraz BaP), promowanie roli gazu jako paliwa niskoemisyjnego w kontekście redukcji emisji CO2 czy wpływ na stabilizację pracy systemu energetycznego z uwagi na rosnącą rolę odnawialnych źródeł energii. Ponadto wspierana będzie również dedykowana infrastruktura dystrybucji i magazynowania zielonego gazu.W związku z trwającą rozbudową nowych połączeń międzysystemowych z sąsiednimi państwami członkowskimi UE, dynamicznym wzrostem krajowej konsumpcji, a także wysoce prawdopodobnym wzrostem wolumenu przesyłanego gazu w kontekście transgranicznym, konieczne są także inwestycje w nowe pojemności magazynowe oraz w gazową sieć przesyłową. Podstawowym celem realizacji inwestycji w obszarze przesyłu gazu jest zapewnienie prawidłowego funkcjonowania i rozwoju krajowego systemu gazowego, w tym dystrybucji oraz umożliwienie przesyłu transgranicznego do innych państw regionu. Planowana jest realizacja projektów polegających na budowie, rozbudowie i modernizacji inteligentnych sieci gazowych na wszystkich rodzajach ciśnień, magazynów gazu.

Wspierane projekty powinny zostać wybrane do 31 grudnia 2025 i nie mogą być fazowane w następnym okresie perspektywy finansowej.

W ramach celu szczegółowego możliwa jest realizacja projektów o charakterze pilotażowym.

2.2.3.2 Główne grupy docelowe

Użytkownicy korzystający ze wspartej infrastruktury.

2.2.3.3 Działania mające na celu zapewnienie równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Wdrażanie wsparcia odbywać się będzie z poszanowaniem fundamentalnych praw człowieka określonych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej, w tym m.in.: Ochroną danych osobowych, Wolnością wyboru zawodu i prawem do podejmowania pracy, Wolnością prowadzenia działalności gospodarczej, Prawem własności, Równością wobec prawa, Niedyskryminacją, Równością kobiet i mężczyzn, Integracją osób niepełnosprawnych, Ochroną środowiska, Prawem do dobrej administracji, Prawem dostępu do dokumentów, Prawem do skutecznego środka prawnego i dostępu do bezstronnego sądu, możliwości zwracania się do Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich w przypadkach niewłaściwego administrowania w działaniach instytucji, organów i jednostek organizacyjnych Unii, z wyłączeniem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej wykonującego swoje funkcje sądowe. Wsparcie będzie zgodne z zasadami transparentności i niedyskryminacji, a także z warunkami określonymi w art. 11 Rozporządzenia UE 2021/1060, tj. w zakresie równości szans kobiet i mężczyzn oraz niedyskryminacji, a także zrównoważonego rozwoju oraz Załącznikiem III do Rozporządzenia UE 2021/1060.

2.2.3.4 Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

Działania przewidziane w ramach celu szczegółowego będą miały w głównej mierze na celu realizację postanowień wynikających z właściwych strategii rozwojowych o charakterze krajowym – Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 oraz Polityki energetycznej Polski do 2040 r. Będą uwzględniały specyficzne uwarunkowania terytorialne zawarte w tych dokumentach. Oznacza to podejmowanie inwestycji koniecznych do osiągnięcia celów strategicznych na poziomie krajowym i ponadregionalnym, co jest głównym celem Programu. Strategie i mechanizmy terytorialne będą miały charakter uzupełniający wobec podstawowego zakresu interwencji Programu oraz będą stosowane tam, gdzie będzie to uzasadnione charakterem inwestycji oraz istnieniem właściwych instrumentów wdrożeniowych

2.2.3.5 Przedsięwzięcia międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Program co do zasady obejmuje swoim zasięgiem terytorium całej Polski. Jednak inwestycje w krajowe sieci elektroenergetyczne i gazowe, w tym sieci inteligentne będą miały bezpośredni wpływ na funkcjonowanie systemów energetycznych w innych państwach UE. Zatem program realizować będzie projekty, których wpływ i znaczenie będzie miało wymiar europejski: projekty przyczyniają się do realizacji celów unii energetycznej, w tym do funkcjonowania wewnętrznego rynku energii, zapewnienia bezpieczeństwa dostaw energii w UE, poprawy efektywności energetycznej i oszczędności energii, dekarbonizacji gospodarki i przejścia na gospodarkę niskoemisyjną zgodnie z porozumieniem paryskim oraz promowania wykorzystania nowych i odnawialnych źródeł energii, aby lepiej dostosować cele w zakresie zmiany klimatu do nowej struktury rynku i lepiej je z tym rynkiem zintegrować.

2.2.3.6 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W obszarze budowy i modernizacji inteligentnych sieci elektroenergetycznych i gazowych; budowy lub rozbudowy magazynów gazu oraz energii elektrycznej nie rozważa się wsparcia w formie instrumentów finansowych. W sektorze dystrybucji i przesyłu energii, brak dotacji skutkować może znacznym wzrostem wysokości taryf dla odbiorców końcowych, co jest nieakceptowalne z punktu widzenia gospodarstw domowych dotkniętych zjawiskiem ubóstwa energetycznego, a także stoi w sprzeczności z pojęciem „sprawiedliwej" transformacji energetycznej. Wciąż wysokie koszty inwestycyjne magazynów energii elektrycznej powodują, że ich realizacja nie jest opłacalna na warunkach rynkowych. Konieczność przebudowy polskiego systemu przesyłu i dystrybucji gazu, z uwagi na zmniejszenie roli paliw kopalnych na rzecz zielonego gazu, wpłynie na wzrost potrzeb inwestycyjnych sektora. Uwzględniając dodatkowo koszty obsługi instrumentów finansowych, może to wpłynąć na wzrost opłat taryfowych dla odbiorców końcowych.

2.2.3.7 WSKAŹNIKI [49]

Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
II	2.3	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCO 23	Cyfrowe systemy zarządzania inteligentnymi systemami energetycznymi	szt.	0 0 0	183 26 13
II	2.3	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCO 105	Rozwiązania w zakresie magazynowania energii elektrycznej	MWh	0 0 0	183 26 13
II	2.3	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej	RCO 124	Nowo wybudowane lub zmodernizowane linie przesyłowe i dystrybucyjne gazu	km	24 3 2	806 115 58

[49] Na potrzeby określenia szacowanych wartości wskaźników w poszczególnych kategoriach regionów zastosowano mechanizm tożsamy do metodologii wyliczania alokacji dla poszczególnych kategorii regionów (mechanizm pro-rata). Wartości wskaźników mogą nie odzwierciedlać faktycznej rzeczowej realizacji projektów, w tym również braku ich realizacji. Oznacza to, że faktycznie osiągnięte wartości wskaźników w poszczególnych kategoriach regionów mogą być inne niż określone w programie.

			rozwinięte					

Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
II	2.3	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCR 33	Użytkownicy podłączeni do inteligentnych systemów energetycznych	Odbiorcy końcowi/rok	0 0 0		6 814 647 973 521 486 760	CST2021	
II	2.3	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCR 34	Realizacja projektów systemów energetycznych	szt.	0 0 0		413 59 30	CST2021	
II	2.3	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCR 29	Szacowana emisja gazów cieplarnianych	tony ekwiwalentu CO2 / rok	0 0 0		129 062 18 437 9 219	CST2021	wartość oszacowana jako redukcja emisji w wyniku realizacji projektów

2.2.3.8 INDYKATYWNY PODZIAŁ ALOKACJI UE WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI[50]

Zakres interwencji						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
II	EFRR	2.3	53 - Inteligentne systemy energetyczne (w tym inteligentne sieci i systemy TIK) oraz związane z nimi magazynowanie	823 529 412	117 647 059	58 823 529
			57 - Dystrybucja i transport gazu ziemnego zastępującego węgiel	634 117 647	90 588 235	45 294 118
Razem				**1 457 647 059**	**208 235 294**	**104 117 647**

Forma finansowania						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
II	EFRR	2.3	01 - dotacja	1 457 647 059	208 235 294	104 117 647

[50] Zgodnie z art. 63 Rozporządzenia UE 2021/1060, w przypadku EFRR wydatki dotyczące operacji obejmujących w obrębie państwa członkowskiego więcej niż jedną kategorię regionu przypisuje się odpowiednim kategoriom regionu proporcjonalnie, w oparciu o obiektywne kryteria. Zgodnie z zapisami UP wydatki w priorytetach EFRR będą rozliczane według mechanizmu pro-rata opartego na obiektywnych kryteriach. Zastosowana jednolita metodologia wyliczania alokacji dla poszczególnych kategorii regionów daje następujące udziały:
• regiony słabiej rozwinięte: 14/17, tj. 82,35% alokacji EFRR;
• regiony w okresie przejściowym: 2/17, tj. 11,76% alokacji EFRR;
• region lepiej rozwinięty: 1/17 (jeden region na siedemnaście regionów Polski), tj. 5,88% alokacji EFRR.

Razem	**1 457 647 059**	**208 235 294**	**104 117 647**

Terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
II	EFRR	2.3	33 - Brak ukierunkowania terytorialnego	1 457 647 059	208 235 294	104 117 647
Razem				**1 457 647 059**	**208 235 294**	**104 117 647**

Równouprawnienie płci						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
II	EFRR	2.3	03 - Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	1 457 647 059	208 235 294	104 117 647
Razem				**1 457 647 059**	**208 235 294**	**104 117 647**

2.2.4 Cel szczegółowy 2.4 Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego

2.2.4.1 Powiązane rodzaje działań

Zaobserwowane w ostatnich latach zmiany klimatyczne wymuszają przeprowadzenie szeregu przedsięwzięć mających na celu minimalizację negatywnych skutków tych zmian i ich oddziaływania na gospodarkę, środowisko oraz społeczeństwo. Będą to działania wynikające z podstawowych dokumentów strategicznych w obszarze środowiska, klimatu i gospodarki wodnej, dotyczące m.in.

adaptacji obszarów miejskich do zmian klimatu, zwiększenia naturalnej retencji, renaturyzacji cieków wodnych i obszarów zależnych od wód, infrastruktury służącej zmniejszaniu skutków oraz zapobieganiu zjawiskom powodzi i suszy, systemów monitoringu, prognozowania i ratownictwa, opracowania dokumentów strategicznych i planistycznych oraz edukacji.

W zakresie adaptacji zmian klimatu na obszarach miejskich przewiduje się wsparcie projektów realizowanych w miastach o określonych parametrach demograficznychz wyłączeniem miast kwalifikujących się do wsparcia w ramach celu szczegółowego 2.4 w ramach priorytetu I. Projekty polegać będą na opracowaniu miejskich planów adaptacji oraz na ich realizacji w tym poprzez wdrożenie działań inwestycyjnych analogicznych do wskazanych w priorytecie I (m. in. polegających na realizacji zrównoważonych i zaadaptowanych do zmian klimatu systemów gospodarowania wodami opadowymi oraz rozwoju zielono-niebieskiej infrastruktury, w tym naturalne mechanizmy ekosystemowe – nature based solutions (NBS). W zakresie gospodarowania wodami opadowymi w miastach wspierane będą systemy mające za zadanie zapobieganie podtopieniom i zalaniom oraz ograniczanie skutków tych zjawisk, zwiększenie odporności na ekstremalne zjawiska pogodowe (ulewy oraz powodzie błyskawiczne), spowolnienie odpływu oraz retencjonowanie wody wraz z systemami wraz z systemami jej zagospodarowania oraz wykorzystania, w tym jej dystrybucji na okres suszy w tym z wykorzystaniem inteligentnych systemów zarządzania wodami opadowymi. Projekty takie mogą być łączone z projektami dotyczącymi zielono-niebieskiej infrastruktury.

Z uwagi na fakt, iż środowisko naturalne odgrywa istotną rolę dla zdrowia i życia mieszkańców miast, w ramach niniejszego celu szczegółowego przewidziano także działania związane z rozwojem powierzchni terenów pokrytych zielenią w miastach. Ma to szczególne znaczenie w związku z postępującym procesem silnej presji zabudowywania miast, kosztem istniejących tam obszarów biologicznie czynnych, a także „rozlewania" się miast, który często pomija aspekt środowiskowy. Zielona oraz zielono-niebieska infrastruktura lokalnie zasilana wodami opadowymi jest kluczowym elementem dla budowania odporności miast na negatywne skutki zmian klimatu, a w szczególności pozytywnie oddziałuje na regulowanie poziomu temperatury i łagodzi efekt lokalnych „wysp ciepła". Zieleń w połączeniu z rozwiązaniami dotyczącymi gospodarki wodami opadowymi (przywracającymi cykl hydrologiczny) stanowi ochronę przed powodziami, zwiększa retencję wody deszczowej i roztopowej, wpływa na utrzymanie odpowiednich poziomów wód gruntowych oraz łagodzenie przebiegu ekstremalnych zjawisk pogodowych i ich skutków, przyczynia się do oczyszczania wód (biofiltracja), jak również poprawia jakość powietrza, co przekłada się na poprawę stanu zdrowia ludności. Istotnym obszarem działań w ramach działań adaptacyjnych będzie również zapewnienie dostępu do wody do spożycia.

Celem zwiększenia odporności na powodzie i susze, przewidziano wsparcie systemów małej retencji renaturyzacji przekształconych cieków wodnych i ich dolin (m.in. poprzez zwiększanie rozstawu wałów przeciwpowodziowych) oraz renaturyzacji obszarów od wód zależnych z wykorzystaniem naturalnych mechanizmów ekosystemowych (nature based solutions). Ponadto działania będą skierowane na zapewnienie bezpieczeństwa powodziowego i przeciwdziałanie suszy poprzez budowę, przebudowę lub remont urządzeń wodnych i infrastruktury towarzyszącej. Działania będą realizowane zgodnie z Ramową Dyrektywą Wodną[51].Wsparcie będzie kierowane również na rzecz

[51] Dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r.

opracowania lub aktualizacji dokumentów strategicznych/planistycznych wymaganych prawem krajowym i unijnym, w tym w zakresie gospodarowania wodami oraz ochrony zasobów wodnych.

Na obszarach leśnych należy kontynuować działania związane z adaptacją lasów do zmian klimatu poprzez wzmacnianie odporności na zagrożenia wynikające z tych zmian. Działania te polegać będą na dalszej rozbudowie systemów małej retencji oraz przeciwdziałaniu zbyt intensywnym spływom wody powodującym nadmierną erozję wodną. Równie ważne będą działania polegające na przywróceniu właściwych stosunków wodnych na siedliskach bagiennych i łęgowych, zwłaszcza na glebach organicznych. Należy również kontynuować zadania związane z rozwojem służb ratownictwa pożarowego Lasów Państwowych, w tym rozwój systemów wczesnego ostrzegania i prognozowania zagrożeń związanych z pożarami lasów oraz wsparciem systemów szybkiego reagowania na tego rodzaju zagrożenia.

W związku z postępującymi zmianami klimatu należy również kontynuować działania związane z rozwojem monitoringu środowiska i systemów zarządzania ryzykiem poprzez rozwijanie systemów prognozowania i ostrzegania środowiskowego, celem skutecznej ochrony obywateli oraz ich mienia. Wraz z rozwojem tych systemów istnieje potrzeba wsparcia służb ratowniczych, których obecność jest niezbędna w przypadku występowania zjawisk katastrofalnych zarówno tych spowodowanych czynnikiem naturalnym jak i ludzkim. Wspierane będą również działania nieinwestycyjne polegające na opracowaniu i udostępnianiu oraz aktualizacji/modyfikacji i uzupełnianiu już istniejących baz wiedzy nt. zmian klimatu i adaptacji do nich.

Monitoring środowiska, w tym monitoring przyrody w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, będzie obejmował zarówno część inwestycyjną (m.in. zakup specjalistycznego sprzętu do badań, pomiarów i analiz, zakup wzorców i materiałów odniesienia, zakup sprzętu wspierającego działania kontrolne), jak i nieinwestycyjną (m.in. prowadzenie badań pilotażowych związanych z monitoringiem środowiska, opracowanie materiałów metodycznych i wytycznych, wzmocnienie systemów informatycznych do gromadzenia i przetwarzania danych oraz szkolenia pracowników).

Dla realizacji założeń niniejszego celu szczegółowego istotne jest także wsparcie wszelkich inicjatyw związanych z edukacją obywateli, zwiększaniem świadomości, lepszego dostępu do wiedzy i danych w zakresie zmian klimatycznych oraz ochrony zasobów wodnych, w tym przyczyn ich występowania, skutków oraz właściwych sposobów postępowania (działania informacyjno-edukacyjne, kampanie itd.).

Wdrażanie działań adaptacyjnych w miastach przybliży kraje UE do osiągniecia postanowień Europejskiego Zielonego Ładu, związanego z osiągnieciem przez UE neutralności klimatycznej do 2050 r., w tym poprzez rozwój systemów gospodarowania wodami oraz wdrażanie rozwiązań w zakresie zielonej i niebieskiej infrastruktury w miastach. Będą one zgodne z Zaleceniami Rady na 2019 r. i 2020 r. oraz wytycznymi inwestycyjnymi dla Polski w zakresie wspierania przystosowania się do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i odporności na klęski żywiołowe, w szczególności poprzez: ochronę przed klęskami żywiołowymi i zapobieganie im oraz wdrożenie planów adaptacji miast do zmian klimatu.

2.2.4.2 Główne grupy docelowe

Użytkownicy korzystający z zasobów środowiska, w tym jednostki administracji publicznej oraz jednostki samorządu terytorialnego.

2.2.4.3 Działania mające na celu zapewnienie równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Wdrażanie wsparcia odbywać się będzie z poszanowaniem fundamentalnych praw człowieka określonych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej, w tym m.in.: Ochroną danych osobowych, Wolnością wyboru zawodu i prawem do podejmowania pracy, Wolnością prowadzenia działalności gospodarczej, Prawem własności, Równością wobec prawa, Niedyskryminacją, Równością kobiet i mężczyzn, Integracją osób niepełnosprawnych, Ochroną środowiska, Prawem do dobrej administracji, Prawem dostępu do dokumentów, Prawem do skutecznego środka prawnego i dostępu do bezstronnego sądu, możliwości zwracania się do Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich w przypadkach niewłaściwego administrowania w działaniach instytucji, organów i jednostek organizacyjnych Unii, z wyłączeniem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej wykonującego swoje funkcje sądowe. Wsparcie będzie zgodne z zasadami transparentności i niedyskryminacji, a także z warunkami określonymi w art. 11 Rozporządzenia UE 2021/1060, tj. w zakresie równości szans kobiet i mężczyzn oraz niedyskryminacji, a także zrównoważonego rozwoju oraz Załącznikiem III do Rozporządzenia UE 2021/1060.

2.2.4.4 Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

Działania przewidziane w ramach celu szczegółowego będą miały w głównej mierze na celu realizację postanowień wynikających z właściwych strategii rozwojowych o charakterze krajowym – Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 oraz PEP2030, Strategicznego planu adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 oraz Programu inwestycyjnego w zakresie poprawy jakości i ograniczenia strat wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi. Będą uwzględniały specyficzne uwarunkowania terytorialne zawarte w tych dokumentach. Oznacza to podejmowanie inwestycji koniecznych do osiągnięcia celów strategicznych na poziomie krajowym i ponadregionalnym, co jest głównym celem Programu. Strategie i mechanizmy terytorialne będą miały charakter uzupełniający wobec podstawowego zakresu interwencji Programu oraz będą stosowane tam, gdzie będzie to uzasadnione charakterem inwestycji oraz istnieniem właściwych instrumentów wdrożeniowych.

2.2.4.5 Przedsięwzięcia międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Program co do zasady obejmuje swoim zasięgiem terytorium całej Polski. Program realizować będzie jednak projekty, których wpływ i znaczenie będzie miało wymiar europejski. Należy podkreślić, iż projekty w ramach niniejszego celu szczegółowego będą przyczyniać się do zwiększenia odporności na zmiany klimatu iprzystosowania się do tych zmian.

2.2.4.6 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W celu szczegółowym 2.4 nie rozważa się wsparcia w formie instrumentów finansowych. Podmiotami realizującymi projekty w tym obszarze są przede wszystkim instytucje publiczne, a efekt działań nie

służy bezpośrednio prowadzeniu działalności gospodarczej. Działania związane z adaptacją do zmian klimatu oraz zapobieganiem ryzyku klęsk żywiołowych i katastrof, obejmujące m.in. opracowanie planów adaptacyjnych i ich wdrażanie, budowę, przebudowę lub remont urządzeń wodnych i infrastruktury towarzyszącej służących zmniejszeniu skutków powodzi lub suszy; wspieranie małej retencji; renaturyzację przekształconych cieków wodnych i obszarów zależnych od wód, rozwijanie systemów ratownictwa nie są inwestycjami generującymi przychód. Główną przesłanką do realizacji tych przedsięwzięć są korzyści środowiskowe oraz społeczne, rozumiane jako ochrona ludności przed niekorzystnymi skutkami zmian klimatu.

2.2.4.7 WSKAŹNIKI [52]

Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
II.	2.4	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCO 26	Zielona infrastruktura wybudowana lub zmodernizowana w celu przystosowania się do zmian klimatu	ha	113 16 8	2 260 320 160
II.	2.4	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCO 27	Krajowe oraz regionalne i lokalne strategie na rzecz przystosowania się do zmian klimatu	szt.	25 0 0	80 10 10
II.	2.4	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCO 24	Inwestycje w nowe lub zmodernizowane systemy monitorowania, gotowości, ostrzegania i reagowania w kontekście klęsk żywiołowych i katastrof w przypadku klęsk	PLN	0 0 0	49 411 760 7 058 820 3 529 410

[52] Na potrzeby określenia szacowanych wartości wskaźników w poszczególnych kategoriach regionów zastosowano mechanizm tożsamy do metodologii wyliczania alokacji dla poszczególnych kategorii regionów (mechanizm pro-rata). Wartości wskaźników mogą nie odzwierciedlać faktycznej rzeczowej realizacji projektów, w tym również braku ich realizacji. Oznacza to, że faktycznie osiągnięte wartości wskaźników w poszczególnych kategoriach regionów mogą być inne niż określone w programie.

					żywiołowych			
II.	2.4	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCO 28	Powierzchnia objęta środkami ochrony przed niekontrolowanymi pożarami	ha	0 0 0	25 750 040 3 678 580 1 839 290
II.	2.4	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCO 39	Obszar objęty zainstalowanymi systemami monitorowania zanieczyszczenia powietrza	strefy jakości powietrza	0 0 0	38 7 1

Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
II.	2.4	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCR 37	Ludność odnosząca korzyści ze środków ochrony przed klęskami żywiołowymi związanymi z klimatem (oprócz powodzi lub niekontrolowanych pożarów)	osoby	0 0 0	2020	3 154 000 450 570 225 290	CST2021	
II.	2.4	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej	RCR 35	Ludność odnosząca korzyści ze środków ochrony przeciwpowodziowej	osoby	0 0 0	2020	1 186 350 169 480 84 740	CST2021	

			rozwinięte								
II.	2.4	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCR 36	- Ludność odnosząca korzyści ze środków ochrony przed niekontrolowanymi pożarami	osoby	0 0 0	2020	31 632 590 4 518 940 2 259 470	CST2021	
II.	2.4	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCR 96	Ludność odnosząca korzyści ze środków ochrony przed ryzykami naturalnymi niezwiązanymi z klimatem oraz ryzykami związanymi z działalnością człowieka	osoby	0 0 0	2020	31 632 590 4 518 940 2 259 470	CST2021	
II	2.4	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCR 95	Ludność mająca dostęp do nowej lub udoskonalonej zielonej infrastruktury	osoby	0 0 0	2020	1 500 500 214 360 107 180	CST2021	

2.2.4.8 INDYKATYWNY PODZIAŁ ALOKACJI UE WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI[53]

Zakres interwencji

[53] Zgodnie z art. 63 Rozporządzenia UE 2021/1060, w przypadku EFRR wydatki dotyczące operacji obejmujących w obrębie państwa członkowskiego więcej niż jedną kategorię regionu przypisuje się odpowiednim kategoriom regionu proporcjonalnie, w oparciu o obiektywne kryteria. Zgodnie z zapisami UP wydatki w priorytetach EFRR będą rozliczane według mechanizmu pro-rata opartego na obiektywnych kryteriach. Zastosowana jednolita metodologia wyliczania alokacji dla poszczególnych kategorii regionów daje następujące udziały:
• regiony słabiej rozwinięte: 14/17, tj. 82,35% alokacji EFRR;
• regiony w okresie przejściowym: 2/17, tj. 11,76% alokacji EFRR;
• region lepiej rozwinięty: 1/17 (jeden region na siedemnaście regionów Polski), tj. 5,88% alokacji EFRR.

Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
II	EFRR	2.4	58 - Działania w zakresie przystosowania się do zmian klimatu oraz zapobieganie ryzykom związanym z klimatem i zarządzanie nimi: powodzie i osunięcia ziemi (w tym zwiększanie świadomości, ochrona ludności i systemy zarządzania klęskami żywiołowymi i katastrofami, infrastruktura i podejście ekosystemowe)	494 117 647	70 588 235	35 294 118
			59 - Działania w zakresie przystosowania się do zmian klimatu oraz zapobieganie ryzykom związanym z klimatem i zarządzanie nimi: pożary (w tym zwiększanie świadomości, ochrona ludności i systemy zarządzania klęskami żywiołowymi i katastrofami, infrastruktura i podejście ekosystemowe)	49 411 765	7 058 823	3 529 412
			60 - Działania w zakresie przystosowania się do zmian klimatu oraz zapobieganie ryzykom związanym z klimatem i zarządzanie nimi: inne ryzyka, np. burze i susze (w tym zwiększanie świadomości,	581 775 676	83 110 811	41 555 405

			ochrona ludności i systemy zarządzania klęskami żywiołowymi i katastrofami, infrastruktura i podejście ekosystemowe)			
			61 - Zapobieganie ryzykom naturalnym niezwiązanym z klimatem (na przykład trzęsienia ziemi) oraz wywołanym działalnością człowieka (na przykład awarie przemysłowe) i zarządzanie ryzykami w tym zakresie, w tym zwiększanie świadomości, ochrona ludności i systemy zarządzania klęskami żywiołowymi i katastrofami, infrastruktura i podejście ekosystemowe	32 941 176	4 705 883	2 352 941
Razem				**1 158 246 264**	**165 463 752**	**82 731 876**

Forma finansowania						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
II	EFRR	2.4	01 - dotacja	1 158 246 264	165 463 752	82 731 876

Razem	**1 158 246 264**	**165 463 752**	**82 731 876**

Terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
II	EFRR	2.4	33 - Brak ukierunkowania terytorialnego	1 158 246 264	165 463 752	82 731 876
Razem				**1 158 246 264**	**165 463 752**	**82 731 876**

Równouprawnienie płci						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
II	EFRR	2.4	03 - Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	1 158 246 264	165 463 752	82 731 876
Razem				**1 158 246 264**	**165 463 752**	**82 731 876**

2.2.5 Cel szczegółowy 2.5 Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej

2.2.5.1 Powiązane rodzaje działań

Istotnym wyzwaniem w kontekście zapewnienia właściwej gospodarki wodnej jest również zagwarantowanie dostępu ludzi do odpowiedniej jakości wody do spożycia, na co mają znaczący wpływ przedłużające się okresy suche będące skutkiem zmian klimatu. Częstotliwość susz w Polsce będzie się nasilała w nadchodzących latach, co niewątpliwie będzie skutkowało pogarszaniem się jakości i ilości wody, zarówno powierzchniowej, jak i z zasobów podziemnych, będącej źródłem wody do spożycia. W związku z powyższym przewiduje się wsparcie na budowę i modernizację

infrastruktury niezbędnej do ujęcia, uzdatniania, magazynowania i dystrybucji wody do spożycia, w tym m.in. działań związanych z ograniczaniem strat wody, jej odzyskiem, zarządzaniem oraz zapewnieniem właściwego bezpieczeństwa dostarczania wody. Projekty będą realizowane również z elementami podnoszenia świadomości ekologicznej w zakresie oszczędzania wody.
Realizowane będą przedsięwzięcia, które wpisują się w priorytety określone w Programie Inwestycyjnym w zakresie poprawy jakości i ograniczenia strat wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, zawierającym opis stanu i wykaz potrzeb polskiego systemu zaopatrzenia w wodę wraz z identyfikacją obszarów priorytetowych i oszacowaniem niezbędnych inwestycji, wymaganych w związku z wdrożeniem nowej dyrektywy w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.

Działania w zakresie zapewnienia odpowiedniej infrastruktury w zakresie wody do spożycia będą w zgodności z celami Europejskiego Zielonego Ładu, związanego z osiągnieciem przez UE neutralności klimatycznej do 2050 r. oraz poprzez poprawę stanu środowiska i warunków życia ludzi.

2.2.5.2 Główne grupy docelowe

Użytkownicy korzystający z zasobów środowiska, w tym jednostki samorządu terytorialnego.

2.2.5.3 Działania mające na celu zapewnienie równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Wdrażanie wsparcia odbywać się będzie z poszanowaniem fundamentalnych praw człowieka określonych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej, w tym m.in.: Ochroną danych osobowych, Wolnością wyboru zawodu i prawem do podejmowania pracy, Wolnością prowadzenia działalności gospodarczej, Prawem własności, Równością wobec prawa, Niedyskryminacją, Równością kobiet i mężczyzn, Integracją osób niepełnosprawnych, Ochroną środowiska, Prawem do dobrej administracji, Prawem dostępu do dokumentów, Prawem do skutecznego środka prawnego i dostępu do bezstronnego sądu, możliwości zwracania się do Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich w przypadkach niewłaściwego administrowania w działaniach instytucji, organów i jednostek organizacyjnych Unii, z wyłączeniem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej wykonującego swoje funkcje sądowe. Wsparcie będzie zgodne z zasadami transparentności i niedyskryminacji, a także z warunkami określonymi w art. 11 Rozporządzenia UE 2021/1060, tj. w zakresie równości szans kobiet i mężczyzn oraz niedyskryminacji, a także zrównoważonego rozwoju oraz Załącznikiem III do Rozporządzenia UE 2021/1060.

2.2.5.4 Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

Działania przewidziane w ramach celu szczegółowego będą miały w głównej mierze na celu realizację postanowień wynikających z właściwych strategii rozwojowych o charakterze krajowym – Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030, Polityki ekologicznej państwa 2030 (PEP2030) Programu inwestycyjnego w zakresie poprawy jakości i ograniczenia strat wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.. Będą uwzględniały specyficzne uwarunkowania terytorialne zawarte w tych dokumentach. Oznacza to podejmowanie inwestycji koniecznych do osiągnięcia celów strategicznych na poziomie krajowym i ponadregionalnym, co jest głównym celem Programu. Strategie i mechanizmy

terytorialne będą miały charakter uzupełniający wobec podstawowego zakresu interwencji Programu oraz będą stosowane tam, gdzie będzie to uzasadnione charakterem inwestycji oraz istnieniem właściwych instrumentów wdrożeniowych.

2.2.5.5 Przedsięwzięcia międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Program co do zasady obejmuje swoim zasięgiem terytorium całej Polski. Program realizować będzie jednak projekty, których wpływ i znaczenie będzie miało wymiar europejski. Należy podkreślić, iż projekty w ramach niniejszego celu szczegółowego będą przyczyniać się do podnoszenia jakości wody do spożycia dla obywateli państw członkowskich.

2.2.5.6 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W celu szczegółowym 2.5 nie rozważa się wsparcia w formie instrumentów finansowych ze względu na ograniczone możliwości finansowe jst/sektora komunalnego, w tym do zaciągania dodatkowych zobowiązań finansowych. Przedsiębiorstwa odpowiadające za zbiorowe zaopatrzenie w wodę nie mogą uwzględniać swobodnie marży zysku w cenie wody. Krajowe regulacje prawne dot. sposobu określania taryf za wodę określają, co przedsiębiorstwa mogą uwzględnić przy ustalaniu „niezbędnych przychodów". Nie są to przedsiębiorstwa nastawione na zysk. Również należy zaznaczyć, że zastosowanie innej formy wsparcia niż dotacja może spowodować potencjalne niewielkie zainteresowanie wśród odbiorców. Innym czynnikiem przemawiającym za zastosowaniem dotacji w ramach niniejszego celu szczegółowego jest fakt, iż w przypadku instrumentów finansowych należy oczekiwać na długi okres zwrotu z inwestycji.

2.2.5.7 WSKAŹNIKI [54]

Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
II.	2.5	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCO 30	Długość nowych lub zmodernizowanych sieci wodociągowych w ramach zbiorowych systemów zaopatrzenia w wodę	km	50 7 0	550 80 40

[54] Na potrzeby określenia szacowanych wartości wskaźników w poszczególnych kategoriach regionów zastosowano mechanizm tożsamy do metodologii wyliczania alokacji dla poszczególnych kategorii regionów (mechanizm pro-rata). Wartości wskaźników mogą nie odzwierciedlać faktycznej rzeczowej realizacji projektów, w tym również braku ich realizacji. Oznacza to, że faktycznie osiągnięte wartości wskaźników w poszczególnych kategoriach regionów mogą być inne niż określone w programie.

Wskaźniki rezultatu											
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
II.	2.5	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCR 41	Ludność przyłączona do udoskonalonych zbiorowych systemów zaopatrzenia w wodę	osoby	0 0 0	2020	41 060 5 870 2 930	CST2021	

2.2.5.8 INDYKATYWNY PODZIAŁ ALOKACJI UE WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI[55]

Zakres interwencji						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
II	EFRR	2.5	62 - Dostarczanie wody do spożycia przez ludzi (infrastruktura do celów ujęcia, uzdatniania, magazynowania i dystrybucji,	148 235 294	21 176 471	10 588 235

[55] Zgodnie z art. 63 Rozporządzenia UE 2021/1060, w przypadku EFRR wydatki dotyczące operacji obejmujących w obrębie państwa członkowskiego więcej niż jedną kategorię regionu przypisuje się odpowiednim kategoriom regionu proporcjonalnie, w oparciu o obiektywne kryteria. Zgodnie z zapisami UP wydatki w priorytetach EFRR będą rozliczane według mechanizmu pro-rata opartego na obiektywnych kryteriach. Zastosowana jednolita metodologia wyliczania alokacji dla poszczególnych kategorii regionów daje następujące udziały:
• regiony słabiej rozwinięte: 14/17, tj. 82,35% alokacji EFRR;
• regiony w okresie przejściowym: 2/17, tj. 11,76% alokacji EFRR;
• region lepiej rozwinięty: 1/17 (jeden region na siedemnaście regionów Polski), tj. 5,88% alokacji EFRR.

			działania na rzecz efektywności, zaopatrzenie w wodę do spożycia)			
Razem				**148 235 294**	**21 176 471**	**10 588 235**

Forma finansowania						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
II	EFRR	2.5	01 - dotacja	148 235 294	21 176 471	10 588 235
Razem				**148 235 294**	**21 176 471**	**10 588 235**

Terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
II	EFRR	2.5	33 - Brak ukierunkowania terytorialnego	148 235 294	21 176 471	10 588 235
Razem				**148 235 294**	**21 176 471**	**10 588 235**

Równouprawnienie płci						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej	W okresie	Lepiej

				rozwinięte	przejściowym	rozwinięte
II	EFRR	2.5	03 - Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	148 235 294	21 176 471	10 588 235
Razem				**148 235 294**	**21 176 471**	**10 588 235**

2.3 PRIORYTET III: Transport miejski

Ten priorytet dotyczy celu szczegółowego w zakresie mobilności miejskiej określonego w art. 3 ust. 1 lit. b) ppkt (viii) Rozporządzenia UE 2021/1058.

2.3.1 Cel szczegółowy 2.8 Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej

INTERWENCJE W RAMACH FUNDUSZY

2.3.1.1 Powiązane rodzaje działań

Podstawowym celem wsparcia będzie dążenie do stworzenia warunków dla zrównoważonej mobilności poprzez zapewnienie sprawnego, efektywnego, inteligentnego i bezpiecznego nisko i zeroemisyjnego systemu transportu publicznego w miastach dostępnego dla wszystkich użytkowników (w tym osób ze szczególnymi potrzebami).

Budowa systemu transportowego w miastach i obszarach funkcjonalnych powinna odbywać się z uwzględnieniem kluczowych założeń:

- ograniczenie szkodliwego wpływu transportu na środowisko naturalne,
- poprawa dostępności komunikacyjnej, w tym dla osób ze szczególnymi potrzebami na zasadzie równości z innymi użytkownikami
- podniesienie jakości życia mieszkańców, poprzez podejście zorientowane na możliwości,
- podnoszenie świadomości środowiskowej społeczeństwa.

Zrównoważenie opcji transportowych w mieście powinno odbywać się poprzez tworzenie nieprzerwanych możliwości przemieszczania się środkami transportu, o jak najmniejszej presji na środowisko. Wymaga to rozwoju (budowy, rozbudowy i poprawy jakości) systemów inteligentnego transportu publicznego w miastach, w szczególności ich integracji funkcjonalnej i przestrzennej (obejmującej miasta i ich obszary funkcjonalne). Inwestycje w transport publiczny będą tworzyć uprzywilejowane warunki dla jego funkcjonowania, w tym – wszędzie gdzie to możliwe i uzasadnione – będzie on posiadał priorytet w ruchu miejskim, dzięki czemu uzyska przewagę konkurencyjną i zachęci do jego większego wykorzystania przez użytkowników pojazdów indywidualnych.

W związku z powyższym, w zakresie publicznego transportu zbiorowego w miastach wsparcie finansowe będzie przeznaczone dla inwestycji w infrastrukturę i tabor szynowy publicznego transportu zbiorowego, węzły przesiadkowe (w tym: parkingi P&R poza centrami miast), miejskie systemy ITS dla uprzywilejowania, usprawnienia usług publicznego transportu miejskiego oraz ruchu niezmotoryzowanego (pieszo-rowerowego), rozwiązania IT. W ramach realizowanych projektów transportu publicznego możliwe będzie też sfinansowanie wydatków związanych z obsługą i integracją usług transportu publicznego dostosowanego do potrzeb wszystkich uzytkowników (zaplecza techniczne dla taboru, dostosowanie infrastruktury miejskiej do obsługi transportu publicznego i pasażerów, infrastruktura wspierająca rozwój aktywnej mobilności i mikromobilności) dostosowanie systemu sprzedaży biletów i systemu informacji pasażerskiej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami).

Możliwe będzie także finansowanie przygotowania Planów Zrównoważonej Mobilności Miejskiej przez władze miast i podmioty zaangażowane w realizację miejskiej i metropolitalnej polityki transportowej. Stanowią one narzędzie ułatwiające planowanie, uwzględniające szerszy niż transport kontekst funkcjonowania miasta i perspektywę długookresową.

Wsparcie będzie dedykowane miastom wojewódzkim i innym miastom objętym w okresie programowania 2014-2020 instrumentem ZIT oraz ich obszarom funkcjonalnym z wyłączeniem obszaru Polski Wschodniej.

Projekty będą wynikały z dokumentów wdrożeniowych w zakresie planowania rozwoju infrastruktury transportu publicznego w mieście.

Polska dołoży wszelkich starań, aby wszystkie projekty zaplanowane lub przygotowane do realizacji w POIiŚ 2014-2020zostały zrealizowane w możliwie najpełniejszym zakresie. Jednak, w przypadku braku możliwości pełnej realizacji inwestycji zaplanowanych lub przygotowanych w POIiŚ 2014-, będą miały one możliwość kontynuacji w perspektywie 2021-2027, pod warunkiem spełnienia wymogów określonych przepisami Rozporządzenia UE 2021/1060.

Wsparcie bezemisyjnego transportu publicznego w miastach przyczyni się do osiągniecia postanowień Europejskiego Zielonego Ładu, zwiazanego z osiągnieciem przez UE neutralności klimatycznej do 2050 r., w tym poprzez redukcję emisji z transportu o 90%. Będą one zgodne z Zaleceniami Rady na 2019 r. i 2020 r. oraz wytycznymi inwestycyjnymi dla Polski w zakresie wspierania zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej.

2.3.1.2 Główne grupy docelowe

Użytkownicy indywidualni i przedsiębiorcy korzystający z dofinansowanej miejskiej infrastruktury transportowej i środków publicznego transportu zbiorowego.

2.3.1.3 Działania mające na celu zapewnienie równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Wdrażanie wsparcia odbywać się będzie z poszanowaniem fundamentalnych praw człowieka określonych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej, w tym m.in.: Ochroną danych

osobowych, Wolnością wyboru zawodu i prawem do podejmowania pracy, Wolnością prowadzenia działalności gospodarczej, Prawem własności, Równością wobec prawa, Niedyskryminacją, Równością kobiet i mężczyzn, Integracją osób niepełnosprawnych, Ochroną środowiska, Prawem do dobrej administracji, Prawem dostępu do dokumentów, Prawem do skutecznego środka prawnego i dostępu do bezstronnego sądu, możliwości zwracania się do Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich w przypadkach niewłaściwego administrowania w działaniach instytucji, organów i jednostek organizacyjnych Unii, z wyłączeniem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej wykonującego swoje funkcje sądowe. W całym procesie przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów będą uwzględniane zasady transparentności, równości szans kobiet i mężczyzn, przeciwdziałania dyskryminacji z jakichkolwiek przesłanek prawnie niedozwolonych, a także zrównoważonego rozwoju, zgodnie z art. 9 Rozporządzenia UE 2021/1060 oraz Załącznikiem III do Rozporządzenia UE 2021/1060. Realizowane inwestycje będą uwzględniały działania ujęte w Europejskim Akcie o Dostępności oraz Ustawie o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

2.3.1.4 Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

Działania przewidziane w ramach celu szczegółowego będą miały w głównej mierze na celu realizację postanowień wynikających z właściwych strategii rozwojowych o charakterze krajowym – Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 oraz Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu 2030 roku, a także Krajowej Polityki Miejskiej. Będą uwzględniały specyficzne uwarunkowania terytorialne zawarte w tych dokumentach. Oznacza to podejmowanie inwestycji koniecznych do osiągnięcia celów strategicznych na poziomie krajowym i ponadregionalnym, co jest głównym celem Programu. W przypadku celu 2.8, wsparcie obejmie inwestycje realizowane na obszarach ZIT miast wojewódzkich i innych miast objętych w okresie programowania 2014-2020 instrumentem ZIT, z wyłączeniem obszaru Polski Wschodniej. Strategie i mechanizmy terytorialne będą miały charakter uzupełniający wobec podstawowego zakresu interwencji Programu oraz będą stosowane tam, gdzie będzie to uzasadnione charakterem inwestycji oraz istnieniem właściwych instrumentów wdrożeniowych.

2.3.1.5 Przedsięwzięcia międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Program co do zasady obejmuje swoim zasięgiem terytorium całej Polski. Program realizować będzie jednak projekty, których wpływ i znaczenie będzie miało wymiar europejski. Pomimo punktowego, tj. ograniczonego obszarowo do miast i ich obszarów funkcjonalnych, charaktertu projektów dotyczących publicznego transportu zbiorowego, identyfikuje się ich wpływ na realizację ogólnoeuropejskich celów związanych z promowaniem zrównoważonej mobilności i ograniczaniem emisji z transportu, a tym samym dążeniem do budowy gospodarki niskoemisyjnej. Szersze wykorzystanie środków transportu publicznego przyczyni się także do przyspieszenia ogólnoeuropejskiego procesu dekarbonizacji transportu i szybszego wprowadzania innowacji w transporcie, w tym wykorzystania alternatywnych źródeł zasilania pojazdów.

2.3.1.6 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W celu szczegółowym 2.8 nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych. Transport w miastach to usługi nieopłacalne rynkowo. Beneficjentami są podmioty publiczne – jednostki samorządu terytorialnego (ustawowi organizatorzy transportu publicznego) i jednostki im podległe. Nie generują zysku lub zysk jest bardzo niski, a pokrycie strat rozliczane jest w ramach rekompensaty z tytułu świadczenia usług publicznych – w myśl Rozporządzenia WE 1370/2007. Ponadto sytuacja finansowa miast wynikająca z epidemii COVID-19 znacząco się pogorszyła.

2.3.1.7 WSKAŹNIKI

Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
III	2.8	FS	Nie dotyczy	RCO 55	Długość nowych linii tramwajowych i linii metra	km	4	86
III	2.8	FS	Nie dotyczy	RCO 56	Długość przebudowanych lub zmodernizowanych linii tramwajowych i linii metra	km	6	111
III	2.8	FS	Nie dotyczy	RCO 57	Pojemność ekologicznego taboru do zbiorowego transportu publicznego	pasażerowie	17 298	48 049
III	2.8	FS	Nie dotyczy	RCO 60	Miasta z nowymi lub zmodernizowanymi cyfrowymi systemami transportu miejskiego	szt.	0	9

Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi

III	2.8	FS	Nie dotyczy	RCR 63	Roczna liczba użytkowników nowych lub zmodernizowanych linii tramwajowych i linii metra	użytkownicy	24 156 983	2020	128 855 953	CST2021	

2.3.1.8 INDYKATYWNY PODZIAŁ ALOKACJI UE WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI

Zakres interwencji					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
III	FS	n/d	2.8	81 - Infrastruktura czystego transportu miejskiego	1 260 000 000
				82 - Tabor czystego transportu miejskiego	402 500 000
				84 - Cyfryzacja transportu miejskiego	87 500 000
Razem					**1 750 000 000**

Forma finansowania					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
III	FS	n/d	2.8	01 - dotacja	1 750 000 000
Razem					**1 750 000 000**

Terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
III	FS	n/d	2.8	03 - Miejskie obszary funkcjonalne	1 750 000 000
Razem					**1 750 000 000**

Równouprawnienie płci					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
III	FS	n/d	2.8	03 - Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	1 750 000 000
Razem					**1 750 000 000**

2.4 PRIORYTET IV: Wsparcie sektora transportu z Funduszu Spójności

2.4.1 Cel szczegółowy 3.1 Rozwój odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej, bezpiecznej, zrównoważonej i intermodalnej TEN-T

INTERWENCJE W RAMACH FUNDUSZY

2.4.1.1 Powiązane rodzaje działań

W ramach celu szczegółowego przewiduje się wsparcie w ramach TEN-T: dróg, infrastruktury kolejowej i transportu lotniczego.

Wymóg dokończenia do 2030 r. sieci bazowej TEN-T stawia szczególne wyzwania w zakresie krajowej infrastruktury drogowej. Kluczowe zatem będą działania na rzecz zakończenia budowy podstawowej sieci transportowej łączącej główne ośrodki gospodarcze w kraju oraz państwa sąsiednie w ramach sieci TEN-T. Realizowane w tym celu szczegółowym będą projekty budowy i przebudowy dróg na krajowej sieci drogowej, uzupełniające brakujące elementy ciągów zaliczonych do sieci bazowej TEN-T. Będą one ukierunkowane na poprawę dostępności głównych centrów administracyjnych i gospodarczych kraju oraz dostępności zewnętrznej kraju. Finansowane będą także projekty budowy obwodnic miast na ww. sieci dróg krajowych (w tym dróg ekspresowych), wchodzących w skład sieci bazowej TEN-T zarządzanych przez krajowego zarządcę tych dróg. Wszystkie budowane drogi będą dostosowane do nacisku 11,5 tony/oś (115 kN/oś). Wspierane będzie także rozmieszczenie infrastruktury ładowania / tankowania pojazdów bezemisyjnymi paliwami alternatywnymi.

Priorytetem w sektorze kolejowym TEN-T będzie zapewnienie stosownej infrastruktury dla płynnego i bezpiecznego ruchu kolejowego, uzupełnienie odcinków bazowej i kompleksowej sieci TEN-T, usprawnienie połączeń między siecią bazową a sieciami transportowymi państw trzecich, wdrożenie efektywnych systemów zarządzania ruchem, w szczególności ERTMS. W celu wsparcia ruchu towarowego dofinansowane będą projekty na rzecz poprawy infrastruktury w trzech korytarzach towarowych RFC (North Sea-Baltic, Baltic-Adriatic, Amber). Kontynuowane będą projekty zmierzające do likwidacji tzw. wąskich gardeł, utrudniających efektywne wykorzystanie inwestycji już zrealizowanych bądź planowanych do realizacji oraz projekty skokowo podnoszące przepustowość sieci i przyczyniające się do skrócenia czasu jazdy, dotyczące budowy nowych oraz rozbudowy

połączeń do dużych węzłów kolejowych, do ośrodków aglomeracyjnych, głównych centrów administracyjnych i gospodarczych oraz do terminali intermodalnych, w tym systemów i usług inteligentnych systemów transportowych.

Realizowane będą projekty multilokalizacyjne (budowa/unowocześnienie rozjazdów i przejazdów drogowo-kolejowych, stacji, urządzenia dotyczące ochrony środowiska), a także punktowe na styku z innymi gałęziami transportu, w celu likwidacji lokalnych ograniczeń w przepływie pasażerów i ładunków i poprawy bezpieczeństwa, także poprzez budowę zintegrowanych węzłów przesiadkowych.

Finansowane będzie wdrożenie innowacyjnych systemów mających na celu zapewnienie bezpieczeństwa przejazdów kolejowo-drogowych dotychczas niewyposażonych w urządzenia zabezpieczające. Ponadto możliwe będzie finansowanie dodatkowych działań wynikających z analiz porealizacyjnych i monitoringów przyrodniczych dla projektów inwestycyjnych sfinansowanych z funduszy europejskich w poprzednich okresach programowania.

Dopuszczone do realizacji będą również projekty, których realizacja przyczyni się do usprawnienia kolejowego ruchu transgranicznego zarówno w transporcie pasażerskim jaki i towarowym, co przyczyni się do wzmocnienia więzi i lepszej współpracy społeczno - gospodarczej pomiędzy państwami członkowskimi.

Dofinansowana zostanie infrastruktura obsługi pasażerów w tym przystanków, stacji oraz dworców kolejowych. W ramach programu przewiduje się dalszą modernizację istniejących dworców kolejowych wraz z terenem przyległym z uwzględnieniem lokalnych uwarunkowań w aspekcie ich konserwacji oraz budowę nowych dworców (w tym stanowiących zintegrowane węzły przesiadkowe). Celem tych działań ma być integracja istniejących obiektów z pozostałymi częściami składowymi systemu transportowego, a także dostosowanie obiektów obsługi podróżnych do rosnących potrzeb i oczekiwań pasażerów w tym poprawa szeroko rozumianej dostępności tych obiektów dla wszystkich interesariuszy bez względu na wiek czy poziom sprawności oraz optymalizacja ich rentowności. Przewiduje się także wsparcie w zakresie przygotowania projektów realizowanych na sieci TEN-T.

W sektorze lotniczym finansowane będą działania w zakresie:

- bezpieczeństwa i ochrony ruchu lotniczego,
- systemu zarządzania ruchem lotniczym wynikającego z SESAR,
- łagodzenia oddziaływania sektora lotniczego na środowisko naturalne.

Inwestycje realizowane w portach lotniczych dotyczyć będą portów regionalnych (w rozumieniu art. 2 pkt 153 Rozporządzenia UE 651/2014) w sieci TEN-T (bazowej i kompleksowej).

Poprawiona zostanie także dostępność do lotnisk, dzięki realizacji komplementarnych projektów drogowych i kolejowych[56].

[56] Projekty dostępowe do lotnisk będą finansowane, w zależności od sytuacji w ramach interwencji drogowej lub kolejowej.

Polska dołoży wszelkich starań, aby wszystkie projekty zaplanowane lub przygotowane do realizacji w POIiŚ 2014-2020 zostały zrealizowane w możliwie najpełniejszym zakresie. Jednak, w przypadku braku możliwości pełnej realizacji inwestycji zaplanowanych lub przygotowanych w POIiŚ 2014-, będą miały one możliwość kontynuacji w perspektywie 2021-2027, pod warunkiem spełnienia wymogów określonych przepisami Rozporządzenia UE 2021/1060.

Projekty będą wynikały z dokumentów wdrożeniowych w zakresie planowania rozwoju infrastruktury transportu, właściwych dla gałęzi transportu wskazanych w opisie celu.

Projekty dotyczące infrastruktury i taboru kolejowego poprawią warunki ich funkcjonowania, co zachęci do większego ich wykorzystania przez dotychczasowych użytkowników dróg. W efekcie przyczynią się do osiągnięcia postanowień Europejskiego Zielonego Ładu, związanego z osiągnieciem przez UE neutralności klimatycznej do 2050 r., w tym poprzez redukcję emisji z transportu o 90%. Dodatkowo wraz z projektami drogowymi i lotniczymi, będą one zgodne z Zaleceniami Rady na 2019 r. i 2020 r. oraz wytycznymi inwestycyjnymi dla Polski w zakresie osiągnięcia zrównoważonej mobilności intermodalnej, obejmującej TEN-T (w tym wyeliminowania luk na sieci kolejowej oraz usunięcia różnic regionalnych w drogowej sieci TEN-T), poprawy dostępności transportu publicznego i dalszego ograniczenia wpływu transportu na środowisko i poprawy jego bezpieczeństwa.

2.4.1.2 Główne grupy docelowe

Użytkownicy indywidualni i przedsiębiorcy korzystający z dofinansowanej infrastruktury w sieci TEN-T (drogowej, kolejowej, lotniczej).

2.4.1.3 Działania na rzecz równości, integracji i niedyskryminacji

Wdrażanie wsparcia odbywać się będzie z poszanowaniem fundamentalnych praw człowieka określonych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej, w tym m.in.: Ochroną danych osobowych, Wolnością wyboru zawodu i prawem do podejmowania pracy, Wolnością prowadzenia działalności gospodarczej, Prawem własności, Równością wobec prawa, Niedyskryminacją, Równością kobiet i mężczyzn, Integracją osób niepełnosprawnych, Ochroną środowiska, Prawem do dobrej administracji, Prawem dostępu do dokumentów, Prawem do skutecznego środka prawnego i dostępu do bezstronnego sądu, możliwości zwracania się do Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich w przypadkach niewłaściwego administrowania w działaniach instytucji, organów i jednostek organizacyjnych Unii, z wyłączeniem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej wykonującego swoje funkcje sądowe. W całym procesie przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów będą uwzględniane zasady transparentności, równości szans kobiet i mężczyzn, przeciwdziałania dyskryminacji z jakichkolwiek przesłanek prawnie niedozwolonych, a także zrównoważonego rozwoju, zgodnie z art. 9 Rozporządzenia UE 2021/1060 oraz Załącznikiem III do Rozporządzenia UE 2021/1060. Realizowane inwestycje będą uwzględniały działania ujęte w Europejskim Akcie o Dostępności, Ustawie o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, oraz Rozporządzeniu UE 1300/2014 z dnia 18 listopada 2014 r. w sprawie technicznych specyfikacji interoperacyjności odnoszących się do dostępności systemu kolei Unii dla osób niepełnosprawnych i osób o ograniczonej możliwości poruszania się.

2.4.1.4 Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

Działania przewidziane w ramach celu szczegółowego będą miały w głównej mierze na celu realizację postanowień wynikających z właściwych strategii rozwojowych o charakterze krajowym – Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 oraz Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku, a także Krajowej Polityki Miejskiej. Będą uwzględniały specyficzne uwarunkowania terytorialne zawarte w tych dokumentach. Oznacza to podejmowanie inwestycji koniecznych do osiągnięcia celów strategicznych na poziomie krajowym i ponadregionalnym, co jest głównym celem Programu. Strategie i mechanizmy terytorialne będą miały charakter uzupełniający wobec podstawowego zakresu interwencji Programu oraz będą stosowane tam, gdzie będzie to uzasadnione charakterem inwestycji oraz istnieniem właściwych instrumentów wdrożeniowych.

2.4.1.5 Przedsięwzięcia międzyregionalne i transnarodowe

Program na lata 2021-2027 jest programem co do zasady obejmującym terytorium Polski. Program realizować będzie jednak projekty, których wpływ i znaczenie będzie miało wymiar europejski, zgodne z celami Strategii na rzecz zrównoważonej i inteligentnej mobilności. Przez Polskę przebiega kilka korytarzytransportowych, które stanowią połączenie zarówno pomiędzy wschodem i zachodem jak również na osi północ - południe. Obejmują one połączenia drogowe i kolejowe, jak i leżące na ich przebiegu węzły komunikacyjne, w tym porty morskie, śródlądowe i terminale intermodalne. W związku z tym, finansowane w tym celu szczegółowym projekty o charakterze liniowym (drogowe, kolejowe), poprzez budowę nowej lub przebudowę istniejącej infrastruktury, będą wypełniały istniejące luki w przebiegu przez Polskę wysokiej jakości połączeń transportowych, a przez to przyczynią się do powstania jednolitej ogólnoeuropejskiej sieci połączeń transportowych. Projekty te przyczynią się do budowy sieci TEN-T, zwłaszcza do wypełnienia zobowiązania płynącego z Rozporządzenia UE nr 1315/2013, tj. do ukończenia do 2030 r. sieci bazowej TEN-T.

2.4.1.6 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W celu szczegółowym 3.1 nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych. Transport drogowy, kolejowy i lotniczy to na ogół usługi nieopłacalne rynkowo. Co do zasady beneficjentami są podmioty publiczne, które z mocy prawa wykonują zadania o niekomercyjnym charakterze. W przypadku instrumentów finansowych występowałby tu zbyt krótki okres spłaty w stosunku do okresu realizacji projektów o wysokim stopniu złożoności i długim okresie realizacyjnym. Zastosowanie instrumentów finansowych spowodowałoby znaczne obciążenie budżetu państwa i ograniczenie liczby inwestycji. Dopuszczone inwestycje w transport lotniczy nie wpisują się w komercyjny, generujący korzyści finansowe, obszar działalności lotnisk – jednocześnie zachęta do działań na rzecz ochrony środowiska jest konieczna w sytuacji dużych obciążeń finansowych związanych z kosztami utrzymania gotowości operacyjnej przy ograniczonych przychodach. W związku z powyższym w celu szczegółowym 3.1 przewiduje się wykorzystanie dotacji.

2.4.1.7 WSKAŹNIKI

Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
IV	3.1	FS	Nie dotyczy	RCO 43	Długość nowych lub rozbudowanych dróg – TEN-T	km	50	120
IV	3.1	FS	Nie dotyczy	RCO 45	Długość dróg przebudowanych lub zmodernizowanych – TEN-T	km	0	24
IV	3.1	FS	Nie dotyczy	RCO 47	Długość nowych lub rozbudowanych linii kolejowych – TEN-T	km	0	144
IV	3.1	FS	Nie dotyczy	RCO 49	Długość przebudowanych lub zmodernizowanych linii kolejowych – TEN-T	km	0	731
IV	3.1	FS	Nie dotyczy	RCO 53	Nowe lub zmodernizowane stacje i przystanki kolejowe / Liczba wybudowanych/zmodernizowanych dworców kolejowych	szt	0	59
IV	3.1	FS	Nie dotyczy	RCO 109	Długość czynnych linii kolejowych wyposażonych w europejski system zarządzania ruchem kolejowym – TEN-T	km	0	219

Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
IV	3.1	FS	Nie dotyczy	RCR 55	Roczna liczba użytkowników nowo wybudowanych, przebudowanych, rozbudowanych lub zmodernizowanych dróg	pasażero-km/rok	273 905 182	2020	2 694 863 191	CST2021	
IV	3.1	FS	Nie dotyczy	RCR 56	Oszczędność czasu dzięki udoskonalonej	pasażero-godz./rok	0	2020	29 015 214	CST2021	

					infrastrukturze drogowej						
IV	3.1	FS	Nie dotyczy	RCR 58	Roczna liczba użytkowników nowo wybudowanych, rozbudowanych, przebudowanych lub zmodernizowanych linii kolejowych	pasażero-km/rok	578 415 203	2020	852 550 338	CST2021	
IV	3.1	FS	Nie dotyczy	RCR 59	Transport towarowy koleją	tono-km/rok	1 803 268 581	2020	2 672 533 784	CST2021	
IV	3.1	FS	Nie dotyczy	RCR 101	Oszczędność czasu dzięki udoskonalonej infrastrukturze kolejowej	osobodni/ rok	0	2020	151 601	CST2021	

2.4.1.8 INDYKATYWNY PODZIAŁ ALOKACJI UE WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI

Zakres interwencji					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IV	FS	n/d	3.1	87 - Nowo wybudowane lub rozbudowane autostrady i drogi – sieć bazowa TEN-T	1 199 000 000
				91 - Przebudowane lub zmodernizowane autostrady i drogi – sieć bazowa TEN-T	120 000 000
				96 - Nowo wybudowane lub rozbudowane linie kolejowe – sieć bazowa TEN-T	300 000 000
				97 - Nowo wybudowane lub rozbudowane linie kolejowe – sieć kompleksowa TEN-T	300 000 000
				100 - Przebudowane lub zmodernizowane linie kolejowe – sieć bazowa TEN-T	1 500 000 000

				101 - Przebudowane lub zmodernizowane linie kolejowe – sieć kompleksowa TEN-T	1 550 000 000
				105 - Europejski system zarządzania ruchem kolejowym (ERTMS)	25 000 000
				118 - Systemy ochrony, bezpieczeństwa i zarządzania ruchem lotniczym dla istniejących portów lotniczych	50 000 000
Razem					**5 044 000 000**

Forma finansowania					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IV	FS	n/d	3.1	01 - dotacja	5 044 000 000
Razem					**5 044 000 000**

Terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IV	FS	n/d	3.1	33 - Brak ukierunkowania terytorialnego	5 044 000 000
Razem					**5 044 000 000**

Równouprawnienie płci					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IV	FS	n/d	3.1	03 - Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	5 044 000 000
Razem					**5 044 000 000**

2.4.2 Cel szczegółowy 3.2 Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej

INTERWENCJE W RAMACH FUNDUSZY

2.4.2.1 Powiązane rodzaje działań

W ramach celu szczegółowego przewiduje się działania dotyczące wyposażenia śródlądowych dróg wodnych w system informacji rzecznej RIS.

Implementacja RIS realizowana jest zgodnie z Dyrektywą UE 2005/44/WE Parlamentu Europejskiego i Rady Europejskiej z dnia 7 września 2005 r. w sprawie zharmonizowanych usług informacji rzecznej (RIS) na śródlądowych drogach wodnych we Wspólnocie (Dz.U. L 255 z 30.9.2005, s. 152, z późn. zm.).

W zakresie systemu RIS planowana jest kontynuacja rozbudowy i objęcie jego działaniem kolejnych odcinków Odrzańskej Drogi Wodnej (ODW), z wykorzystaniem najnowszych dostępnych technologii. Na obszarze ODW w sieci TEN-T system został zaimplementowany w ramach pilotażu prowadzonego w latach 2011-2013. W perspektywie finansowej 2014-2020 kontynuowana jest jego rozbudowa na obszarze poza TEN-T. W związku z powyższym kolejnym etapem będzie budowa systemu na dalszych odcinkach ODW.

Wprowadzenie systemu RIS ma na celu zintegrowanie i wykorzystanie informacji płynących ze wszystkich czujników i urządzeń instalowanych na jednostkach pływających oraz pochodzących z zewnątrz. Użytkownikami usług świadczonych przez system są przede wszystkim organy administracji publicznej, armatorzy żeglugi śródlądowej, kapitanowie żeglugi śródlądowej oraz inne zainteresowane podmioty. Zważając na obowiązki jakie wynikają z przepisów żeglugowych nakładanych na kierownika statku konieczność zapoznania się z bieżącymi warunkami żeglugi na danym akwenie przed rozpoczęciem podróży, system RIS ułatwi dostęp do informacji, przyśpieszy proces decyzyjny i zwiększy bezpieczeństwo żeglugi. RIS ma na celu również zintegrowanie środowiska żeglugowego w całej Europie i zwiększenie konkurencyjności poprzez czytelny i jasny przekaz informacji pomiędzy użytkownikami z różnych krajów.

Projekty będą wynikały z dokumentów wdrożeniowych w zakresie planowania rozwoju infrastruktury transportu, właściwych dla gałęzi transportu wskazanych w opisie celu.

Usprawnienie warunków żeglugowych zachęci przewoźników do większego wykorzystania tej formy transportu w przewozie towarów, co przyczyni się do osiągniecia postanowień Europejskiego Zielonego Ładu, związanego z osiągnieciem przez UE neutralności klimatycznej do 2050 r., w tym poprzez redukcję emisji z transportu o 90%. Będzie to zgodne z Zaleceniami Rady na 2019 r. i 2020 r. oraz wytycznymi inwestycyjnymi dla Polski w zakresie dalszego ograniczenia wpływu transportu na środowisko i poprawy jego bezpieczeństwa, a także – z uwagi na przebieg najważniejszych dróg wodnych w Polsce – rozwoju połączeń transgranicznych.

2.4.2.2 Główne grupy docelowe

Użytkownicy indywidualni i przedsiębiorcy korzystający z dofinansowanej infrastruktury wodnej śródlądowej.

2.4.2.3 Działania na rzecz równości, integracji i niedyskryminacji

Wdrażanie wsparcia odbywać się będzie z poszanowaniem fundamentalnych praw człowieka określonych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej, w tym m.in.: Ochroną danych osobowych, Wolnością wyboru zawodu i prawem do podejmowania pracy, Wolnością prowadzenia działalności gospodarczej, Prawem własności, Równością wobec prawa, Niedyskryminacją, Równością kobiet i mężczyzn, Integracją osób niepełnosprawnych, Ochroną środowiska, Prawem do dobrej administracji, Prawem dostępu do dokumentów, Prawem do skutecznego środka prawnego i dostępu do bezstronnego sądu, możliwości zwracania się do Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich w przypadkach niewłaściwego administrowania w działaniach instytucji, organów i jednostek organizacyjnych Unii, z wyłączeniem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej wykonującego swoje funkcje sądowe.

W całym procesie przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów będą uwzględniane zasady transparentności, równości szans kobiet i mężczyzn, przeciwdziałania dyskryminacji z jakichkolwiek przesłanek prawnie niedozwolonych, a także zrównoważonego rozwoju, zgodnie z art. 9 Rozporządzenia UE 2021/1060oraz Załącznikiem III do Rozporządzenia UE 2021/1060. Realizowane inwestycje będą uwzględniały działania ujęte w Europejskim Akcie o Dostępności, Ustawie o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, oraz Rozporządzeniu UE 1300/2014 w sprawie technicznych specyfikacji interoperacyjności odnoszących się do dostępności systemu kolei Unii dla osób niepełnosprawnych i osób o ograniczonej możliwości poruszania się.

2.4.2.4 Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

Działania przewidziane w ramach celu szczegółowego będą miały w głównej mierze na celu realizację postanowień wynikających z właściwych strategii rozwojowych o charakterze krajowym – Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 oraz Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku. Będą uwzględniały specyficzne uwarunkowania terytorialne zawarte w tych dokumentach. Oznacza to podejmowanie inwestycji koniecznych do osiągnięcia celów strategicznych na poziomie krajowym i ponadregionalnym, co jest głównym celem Programu. Strategie i mechanizmy terytorialne będą miały charakter uzupełniający wobec podstawowego zakresu interwencji Programu oraz będą stosowane tam, gdzie będzie to uzasadnione charakterem inwestycji oraz istnieniem właściwych instrumentów wdrożeniowych.

2.4.2.5 Przedsięwzięcia międzyregionalne i transnarodowe

Program na lata 2021-2027 jest programem co do zasady obejmującym terytorium Polski. Program realizować będzie jednak projekty, których wpływ i znaczenie będzie miało wymiar europejski,

zgodne z celami Strategii na rzecz zrównoważonej i inteligentnej mobilności. Pomimo finansowania w tym celu szczegółowym projektów poza siecią TEN-T, będą one miały wpływ na poprawę mobilności na poziomie Unii Europejskiej. Wynika to z faktu, iż znacząca część śródlądowych dróg wodnych leży poza siecią TEN-T. Jednocześnie infrastruktura tych połączeń stanowi niezbędny element prowadzący do celu/początku podróży/przewozu, a tym samym decyduje o skali zasilenia sieci TEN-T ruchem pasażerskim i towarowym z terenów poza obszarem jej bezpośredniego oddziaływania.

W przypadku transportu wodnego śródlądowego, większość dróg wodnych w Polsce jest poza siecią TEN-T, natomiast część z nich jest objętych Europejskim Porozumieniem w Sprawie Głównych Śródlądowych Dróg Wodnych o Międzynarodowym Znaczeniu (tzw. Porozumienie AGN), którego celem jest skoordynowany plan rozwoju i budowy sieci śródlądowych dróg wodnych o międzynarodowym znaczeniu.

Dlatego spójny rozwój całej infrastruktury transportowej wymaga nie tylko wspierania poszczególnych jej poziomów, ale także zapewnienia ich wzajemnej komplementarności, tj. poprawy połączeń poza siecią, w tym prowadzących do TEN-T.

2.4.2.6 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W celu szczegółowym 3.2 nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych. Uzasadnia to specyfika i zakres działań związanych z utrzymaniem śródlądowych dróg wodnych, które nie mają charakteru komercyjnego i wymagają zaangażowania dużego kapitału w dłuższych okresach, co znacznie utrudnia zaangażowanie inwestorów prywatnych. Finansowane działania, realizowane przez podmioty publiczne, nie służą bezpośrednio prowadzeniu działalności gospodarczej, lecz zwiększeniu bezpieczeństwa transportu. W związku z powyższym w celu szczegółowym 3.2 przewiduje się finansowanie w formie dotacji, co gwarantuje ich realizację projektów zgodnie z przyjętymi założeniami polityki państwa w tym zakresie.

2.4.2.7 WSKAŹNIKI

Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
IV	3.2	FS	Nie dotyczy	SPP07	Długość śródlądowych dróg wodnych objętych systemem RIS	km	0	153

Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
IV	3.2	FS	Nie dotyczy	RCR 60	Transport towarowy śródlądowymi drogami wodnymi	tono-km/rok	805 362	2019	1 430 100	CST2021	

2.4.2.8 INDYKATYWNY PODZIAŁ ALOKACJI UE WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI

Zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IV	FS	n/d	3.2	119 - Cyfryzacja transportu: inne rodzaje transportu	5 000 000
Razem					**5 000 000**

Forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IV	FS	n/d	3.2	01 - dotacja	5 000 000
Razem					**5 000 000**

Terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IV	FS	n/d	3.2	33 - Brak ukierunkowania terytorialnego	5 000 000
Razem					**5 000 000**

Równouprawnienie płci					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IV	FS	n/d	3.2	03 - Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	5 000 000
Razem					**5 000 000**

2.5 PRIORYTET V: Wsparcie sektora transportu z EFRR

2.5.1 Cel szczegółowy 3.1 Rozwój odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej, bezpiecznej, zrównoważonej i intermodalnej TEN-T

INTERWENCJE W RAMACH FUNDUSZY

2.5.1.1 Powiązane rodzaje działań

W ramach celu szczegółowego przewiduje się wsparcie w ramach TEN-T: budowy i przebudowy dróg w sieci kompleksowej, portów morskich i infrastruktury transportu wodnego sródlądowego (z wyłączeniem RIS).

Obok wyzwań w zakresie sieci bazowej, istnieje także wymóg dokończenia do 2050 r. sieci kompleksowej TEN-T. Kluczowe zatem będą działania na rzecz kontynuacji budowy zaliczonej do niej podstawowej sieci drogowej kraju. Realizowane będą inwestycje na krajowej sieci drogowej zaliczonej do sieci kompleksowej TEN-T. Projekty drogowe będą ukierunkowane na poprawę dostępności głównych centrów administracyjnych i gospodarczych kraju oraz dostępności zewnętrznej kraju. Niezbędne jest także powiązanie głównych multimodalnych węzłów komunikacyjnych z istniejącą siecią drogową oraz zwiększenie przepustowości istniejącej sieci na newralgicznych odcinkach. Finansowane będą także projekty budowy obwodnic miast na ww. sieci dróg krajowych (w tym dróg ekspresowych) w TEN-T, zarządzanych przez krajowego zarządcę tych dróg, a także uwzględnione w zawartych Kontraktach Programowych drogi w miastach na prawach powiatu. Wszystkie budowane drogi będą dostosowane do nacisku 11,5 tony/oś (115 kN/oś). Wspierane będzie także rozmieszczenie infrastruktury ładowania/tankowania pojazdów bezemisyjnymi paliwami alternatywnymi.

W zakresie transportu morskiego wsparcie z funduszy UE uzyskają inwestycje w portach morskich w sieci bazowej TEN-T. Wsparcie przeznaczone będzie również na inwestycje w dostęp od strony morza do portu leżącego w sieci kompleksowej TEN-T. Kluczowe będzie dążenie do pełnego włączenia portów w łańcuchy transportowe, poprzez inwestycje poprawiające dostępność do nich[57] od strony

[57] Projekty dostępowe do portów morskich będą finansowane, w zależności od sytuacji w ramach interwencji drogowej, kolejowej lub morskiej.

morza i lądu (usunięcie wszystkich tzw. „wąskich gardeł" drogowych i kolejowych oraz wodnych śródlądowych, morskich i realizacja priorytetowych odcinków „ostatniej mili") oraz inwestycje w infrastrukturę portową, a także w bezpieczeństwo żeglugi morskiej (w tym systemy bezpieczeństwa i jednostki pływające). Nie będą finansowane inwestycje w suprastrukturę, wykorzystywaną bezpośrednio do prowadzenia działalności komercyjnej, tj. m.in. magazyny, sprzęt i urządzenia przeładunkowe. Dodatkowo w zakresie poprawy bezpieczeństwa morskiego dofinansowanie uzyskają także projekty mające na celu ograniczenie negatywnego wpływu funkcjonowania portów na środowisko, w tym służące do odbioru odpadów i ścieków ze statków.

Przewiduje się kontynuację realizacji inwestycji liniowych i punktowych służących eliminacji wąskich gardeł i poprawiających bezpieczeństwo żeglugi śródlądowej w TEN-T. Finansowane będą projekty służące przywróceniu obowiązującej klasy żeglowności oraz ujednoliceniu parametrów eksploatacyjnych na śródlądowych drogach wodnych o szczególnym znaczeniu transportowym, a także, w miarę dostępności środków, wsparcie służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo żeglugi śródlądowej.

Polska dołoży wszelkich starań, aby wszystkie projekty zaplanowane lub przygotowane do realizacji w POIiŚ 2014-2020 zostały zrealizowane w możliwie najpełniejszym zakresie. Jednak, w przypadku braku możliwości pełnej realizacji inwestycji zaplanowanych lub przygotowanych w POIiŚ 2014-2020 , będą miały one możliwość kontynuacji w perspektywie 2021-2027, pod warunkiem spełnienia wymogów określonych przepisami Rozporządzenia UE 2021/1060.

Projekty będą wynikały z dokumentów wdrożeniowych w zakresie planowania rozwoju infrastruktury transportu, właściwych dla gałęzi transportu wskazanych w opisie celu. W przypadku portów morskich zapewni to koordynację, elimiując ryzyko powielania się inwestycji. Wyjątkiem będą inwestycje w obszarach, niepodlegających uregulowaniu na poziomie państwa, chociaż wynikają z SRT do 2030 r.

Projekty drogowe, morskimie i sródlądowe będą zgodne z Zaleceniami Rady na 2019 r. i 2020 r. oraz wytycznymi inwestycyjnymi dla Polski w zakresie osiągnięcia zrównoważonej mobilności intermodalnej, obejmującej TEN-T (w tym wyeliminowania luk na sieci kolejowej oraz usunięcia różnic regionalnych wdrogowej sieci TEN-T), poprawy dostępności transportu publicznego, połączeń transgranicznych i dalszego ograniczenia wpływu transportu na środowisko i poprawy jego bezpieczeństwa.

2.5.1.2 Główne grupy docelowe

Użytkownicy indywidualni i przedsiębiorcy korzystający z dofinansowanej infrastruktury w sieci TEN-T (drogowej, intermodalnej, morskiej, wodnej śródlądowej).

2.5.1.3 Działania na rzecz równości, integracji i niedyskryminacji

Wdrażanie wsparcia odbywać się będzie z poszanowaniem fundamentalnych praw człowieka określonych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej, w tym m.in.: Ochroną danych osobowych, Wolnością wyboru zawodu i prawem do podejmowania pracy, Wolnością prowadzenia

działalności gospodarczej, Prawem własności, Równością wobec prawa, Niedyskryminacją, Równością kobiet i mężczyzn, Integracją osób niepełnosprawnych, Ochroną środowiska, Prawem do dobrej administracji, Prawem dostępu do dokumentów, Prawem do skutecznego środka prawnego i dostępu do bezstronnego sądu, możliwości zwracania się do Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich w przypadkach niewłaściwego administrowania w działaniach instytucji, organów i jednostek organizacyjnych Unii, z wyłączeniem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej wykonującego swoje funkcje sądowe. W całym procesie przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów będą uwzględniane zasady transparentności, równości szans kobiet i mężczyzn, przeciwdziałania dyskryminacji z jakichkolwiek przesłanek prawnie niedozwolonych, a także zrównoważonego rozwoju, zgodnie z art. 9 Rozporządzenia UE 2021/1060 oraz Załącznikiem III do Rozporządzenia UE 2021/1060. Realizowane inwestycje będą uwzględniały działania ujęte w Europejskim Akcie o Dostępności, Ustawie o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

2.5.1.4 Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

Działania przewidziane w ramach celu szczegółowego będą miały w głównej mierze na celu realizację postanowień wynikających z właściwych strategii rozwojowych o charakterze krajowym – Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 oraz Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku. Będą uwzględniały specyficzne uwarunkowania terytorialne zawarte w tych dokumentach. Oznacza to podejmowanie inwestycji koniecznych do osiągnięcia celów strategicznych na poziomie krajowym i ponadregionalnym, co jest głównym celem Programu. Strategie i mechanizmy terytorialne będą miały charakter uzupełniający wobec podstawowego zakresu interwencji Programu oraz będą stosowane tam, gdzie będzie to uzasadnione charakterem inwestycji oraz istnieniem właściwych instrumentów wdrożeniowych.

2.5.1.5 Przedsięwzięcia międzyregionalne i transnarodowe

Program na lata 2021-2027 jest programem co do zasady obejmującym terytorium Polski. Program realizować będzie jednak projekty, których wpływ i znaczenie będzie miało wymiar europejski, zgodne z celami Strategii na rzecz zrównoważonej i inteligentnej mobilności. Przez Polskę przebiega kilka korytarzytransportowych, które stanowią połączenie zarówno pomiędzy wschodem i zachodem jak również na osi północ - południe. Obejmują one połączenia drogowe i kolejowe, jak i leżące na ich przebiegu węzły komunikacyjne, w tym porty morskie, śródlądowe i terminale intermodalne. W związku z tym, finansowane projekty o charakterze liniowym (drogowe, wodne sródlądowe, morskie), jaki i punktowym (morskie, intermodalne), poprzez budowę nowej lub przebudowę istniejącej infrastruktury, będą wypełniały istniejące luki w przebiegu przez Polskę wysokiej jakości połączeń transportowych, a przez to przyczynią się do powstania jednolitej ogólnoeuropejskiej sieci połączeń transportowych. Projekty te przyczynią się do budowy sieci TEN-T, zwłaszcza do wypełnienia zobowiązania płynącego z Rozporządzenia ws. TEN-T, tj. do ukończenia do 2030 r. sieci bazowej TEN-T.

2.5.1.6 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W celu szczegółowym 3.1 nie planuje się instrumentów finansowych. Transport drogowy, to usługi nieopłacalne rynkowo o długim okresie realizacyjnym. Zastosowanie IF obciążyłoby budżet państwa i ograniczyło inwestycje. Niekomercyjny charakter utrzymania dróg morskich, brzegów, portów oraz bezpieczeństwa żeglugi powoduje, że opłaty nie pokrywają poniesionych nakładów, a tylko koszty eksploatacji. Realizacja inwestycji wymaga długofalowego planowania i zaangażowania dużych środków, a efekty rozłożone są w czasie. Utrzymanie śródl. dróg wodnych, nie ma charakteru komercyjnego i wymaga zaangażowania kapitału w dłuższych okresach, co znacznie utrudnia zaangażowanie inwestorów prywatnych. Finansowane działania, realizowane przez podmioty publiczne, służą zwiększeniu bezpieczeństwa transportu.

2.5.1.7 WSKAŹNIKI[58]

Wskaźniki produktu								
Priorytet	**Cel szczegółowy**	**Fundusz**	**Kategoria regionu**	**Nr identyfikacyjny**	**Wskaźnik**	**Jednostka miary**	**Cel pośredni (2024)**	**Cel końcowy (2029)**
V	3.1	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCO43	Długość nowych lub rozbudowanych dróg – TEN-T	km	82 12 6	355 51 25
V	3.1	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCO45	Długość dróg przebudowanych lub zmodernizowanych – TEN-T	km	0 0 0	17 2 1
V	3.1	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCO51	Długość nowych, rozbudowanych lub zmodernizowanych śródlądowych dróg wodnych – TEN-T	km	0 0 0	67 10 5
V	3.1	EFRR	Słabiej	SPP 01	Długość zbudowanych/zmodernizo	km	0	50

[58] Na potrzeby określenia szacowanych wartości wskaźników w poszczególnych kategoriach regionów zastosowano mechanizm tożsamy do metodologii wyliczania alokacji dla poszczególnych kategorii regionów (mechanizm pro-rata). Wartości wskaźników mogą nie odzwierciedlać faktycznej rzeczowej realizacji projektów, w tym również braku ich realizacji. Oznacza to, że faktycznie osiągnięte wartości wskaźników w poszczególnych kategoriach regionów mogą być inne niż określone w programie.

			rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte		wanych torów wodnych i podejściowych		0 0	7 3,8

Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
V	3.1	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCR 55	Roczna liczba użytkowników nowo wybudowanych, przebudowanych, rozbudowanych lub zmodernizowanych dróg	pasażero-km/rok	187 974 144 26 853 449 13 426 725	2020	4 170 507 098 595 786 728 297 893 364	CST2021	
V	3.1	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCR 56	Oszczędność czasu dzięki udoskonalonej infrastrukturze drogowej	pasażero-godz./rok	0 0 0	2020	48 318 517 6 902 645 3 451 323	CST2021	
V	3.1	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCR 60	Transport towarowy śródlądowymi drogami wodnymi	tono-km/rok	14 259 653 2 037 093 1 018 547	2019	24 549 449 3 507 064 1 753 532	CST2021	

2.5.1.8 INDYKATYWNY PODZIAŁ ALOKACJI UE WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI[59]

Zakres interwencji						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
V	EFRR	3.1	88 - Nowo wybudowane lub rozbudowane autostrady i drogi – sieć kompleksowa TEN-T	2 002 000 000	286 000 000	143 000 000
			92 - Przebudowane lub zmodernizowane autostrady i drogi – sieć kompleksowa TEN-T	82 352 941	11 764 706	5 882 353
			110 - Porty morskie (TEN-T)	625 882 353	89 411 765	44 705 882
			114 - Śródlądowe drogi wodne i porty (TEN-T)	82 352 941	11 764 706	5 882 353
Razem				**2 792 588 235**	**398 941 177**	**199 470 588**

Forma finansowania						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej	W okresie	Lepiej

[59] Zgodnie z art. 63 Rozporządzenia UE 2021/1060, w przypadku EFRR wydatki dotyczące operacji obejmujących w obrębie państwa członkowskiego więcej niż jedną kategorię regionu przypisuje się odpowiednim kategoriom regionu proporcjonalnie, w oparciu o obiektywne kryteria. Zgodnie z zapisami UP wydatki w priorytetach EFRR będą rozliczane według mechanizmu pro-rata opartego na obiektywnych kryteriach. Zastosowana jednolita metodologia wyliczania alokacji dla poszczególnych kategorii regionów daje następujące udziały:
• regiony słabiej rozwinięte: 14/17, tj. 82,35% alokacji EFRR;
• regiony w okresie przejściowym: 2/17, tj. 11,76% alokacji EFRR;
• region lepiej rozwinięty: 1/17 (jeden region na siedemnaście regionów Polski), tj. 5,88% alokacji EFRR.

				rozwinięte	przejściowym	rozwinięte
V	EFRR	3.1	01 - dotacja	2 792 588 235	398 941 177	199 470 588
Razem				**2 792 588 235**	**398 941 177**	**199 470 588**

Terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
V	EFRR	3.1	33 - Brak ukierunkowania terytorialnego	2 792 588 235	398 941 177	199 470 588
Razem				**2 792 588 235**	**398 941 177**	**199 470 588**

Równouprawnienie płci						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
V	EFRR	3.1	03 - Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	2 792 588 235	398 941 177	199 470 588
Razem				**2 792 588 235**	**398 941 177**	**199 470 588**

2.5.2 Cel szczegółowy 3.2 Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej

INTERWENCJE W RAMACH FUNDUSZY

2.5.2.1 Powiązane rodzaje działań

W ramach celu szczegółowego przewiduje się wsparcie infrastruktury transportu drogowego, kolejowego oraz wodnego śródlądowego poza TEN-T, a także bezpieczeństwa ruchu drogowego, kolei miejskich, taboru kolejowego i transportu intermodalnego zarówno w sieci jak i poza TEN-T.

Wsparcie transportu drogowego będzie realizowane poprzez budowę kluczowych obejść miejscowości obciążonych ruchem tranzytowym. Finansowane będą projekty budowy obwodnic na sieci dróg krajowych (w tym dróg ekspresowych) poza siecią TEN-T, zarządzanych przez krajowego zarządcę tych dróg, a także uwzględnione w zawartych Kontraktach Programowych drogi w miastach na prawach powiatu (o standardzie nośności 115 kN/oś). Wszystkie nowe i przebudowane odcinki dróg będa dostosowane do parametrów naciskowych 11,5 tony/oś (115 kN/oś).

Poprawa dostępności komunikacyjnej kraju wymaga także wspierania rozwoju połączeń do sieci TEN-T obszarów od niej oddalonych, w tym ośrodków miejskich. Dlatego przewiduje się realizację (budowę i przebudowę) wybranych pozamiejskich odcinków dróg krajowych poza siecią TEN-T (w tym tym dróg ekspresowych), stanowiących część szlaków łączących ośrodki miejskie z infrastrukturą sieci TEN-T. Wspierane będzie także rozmieszczenie infrastruktury ładowania/tankowania pojazdów bezemisyjnymi paliwami alternatywnymi.

Przewiduje się też mniejsze projekty na rzecz poprawy stanu bezpieczeństwa na drogach, polegające na doposażeniu służb drogowych (nadzoru ruchu i ratownictwa technicznego)[60] w urządzenia zwiększające bezpieczeństwo ruchu oraz przedsięwzięcia o charakterze edukacyjnym, mające na celu zmianę postaw i zachowań uczestników ruchu drogowego.

W sektorze kolejowym projekty na liniach poza siecią TEN-T będą dotyczyć budowy i modernizacji linii kolejowych i węzłów transportowych dla przewozów o charakterze ponadregionalnym. Kontynuowana będzie elektryfikacja linii kolejowych. Typy projektów (infrastruktura liniowa i punktowa, projekty multilokalizacyjne, imnfrastruktura obsługi pasażerów) będą analogiczne jak w przypadku realizowanych na sieci TEN-T.

Kontynuowane będą działania w celu unowocześniania pasażerskiego i towarowego taboru kolejowego do obsługi sieci TEN-T jak i poza nią, obejmujące zakup nowego taboru, w tym specjalistycznego sprzętu technicznego oraz modernizację istniejącej bazy. Przewoźnicy kolejowi uzyskają wsparcie w zakresie montażu urządzeń ETCS/GSM-R oraz tzw. „cichych hamulców", prowadzące do redukcji hałasu podczas przejazdu.

Zadania w sektorze IT na kolei koncentrować się będą na wdrażaniu systemów monitoringu, aktywnym podejmowaniu działań w zakresie cyberbezpieczeństwa oraz wdrażaniu nowych technologii usług i systemów teleinformatycznych. Ponadto, istotnym stanie się powiązanie usług cyfrowych, obsługujących podmioty działające na tym rynku. Kolejnym istotnym aspektem będzie budowa jednolitego systemu chroniącego system transportu i jego infrastrukturę przed

[60] Z uwagi na specyfikę tych projektów, będą one dotyczyły służb działających zarówno na obszarze (infrastrukturze objętej) TEN-T, jak i poza tą siecią.

cyberzagrożeniami. Ze względu na horyzontalny charakter tego typu projektów, przewiduje się ich realizację w tym celu szczegółowym, niezależnie od położenia ich elementów względem sieci TEN-T.

W celu poprawy bezpieczeństwa i jakości świadczonych usług oraz szeroko rozumianej poprawy dostępności kolei, dofinansowanie otrzymają projekty umożliwiające wdrażanie systemów sterowania dotyczące realizacji systemów dynamicznej informacji pasażerskiej oraz systemów służących jej integracji z innymi rodzajami transportu i osiągnięciu multimodalności, zintegrowany systemy biletowy (w tym Wspólnego Biletu), jak i systemy poprawiające bezpieczeństwo przewożonych towarów itp. Planowane jest również finansowanie działań na rzecz upowszechniania mobilności multimodalnej, w tym zapewnienia dostępu do informacji o podróżach multimodalnych oraz budowy systemów, np. informatycznych, do obsługi ww. informacji. Planowana jest m.in. budowa centralnego systemu bezpieczeństwa ruchu kolejowego, zakup specjalistycznego sprzętu technicznego czy likwidacja miejsc niebezpiecznych. Finansowane będą mogły być także projekty o charakterze edukacyjno-promocyjnym, skierowane do różnych grup społecznych oraz wiekowych mające na celu podnoszenie świadomości obywateli w zakresie zagrożeń i eliminację nieprawidłowych zachowań na obszarach kolejowych.

Wsparcie w zakresie infrastruktury oraz taboru kolejowego dla kolei miejskich zostanie w całości skoncentrowane w niniejszym celu szczegółowym, niezależnie od lokalizacji projektów względem sieci TEN-T. Realizowane będą projekty infrastrukturalne o charakterze liniowym (linie kolejowe, systemy sterowania ruchem kolejowym) i punktowym (np. przystanki kolejowe), projekty taborowe i inne związane z obsługą ruchu kolejowego (np. systemy informacji pasażerskiej, systemy biletowe i ich wzajemna integracja z uwzględnieniem ich dostępności dla osób z niepełnosprawnościami).

Priorytetem w zakresie transportu intermodalnego będzie budowa i przebudowa infrastruktury terminali intermodalnych oraz dedykowanej infrastruktury kolejowej (m. in. bocznice) / portowej / drogowej, niezbędnej do ich włączenia w sieć linii kolejowych/ sieć drogową/ sieć transportu wodnego, zakup lub modernizacja urządzeń niezbędnych do obsługi terminali intermodalnych, zakup lub modernizacja taboru kolejowego i specjalistycznego sprzętu wykorzystywanego w przewozach intermodalnych oraz zakup lub modernizacja systemów telematycznych i satelitarnych związanych z transportem intermodalnym.

W związku z tym, że większa część śródlądowych dróg wodnych w Polsce obecnie znajduje się poza siecią TEN-T, w ramach niniejszego celu szczegółowego przewiduje się realizację analogicznych typów inwestycji jakie opisano w przypadku interwencji wobec odcinków wód śródlądowych w celu szczegółowym dotyczącym sieci TEN-T.

Polska dołoży wszelkich starań, aby wszystkie projekty zaplanowane lub przygotowane do realizacji w POIiŚ 2014-2020 zostały zrealizowane w możliwie najpełniejszym zakresie. Jednak, w przypadku braku możliwości pełnej realizacji inwestycji zaplanowanych lub przygotowanych w POIiŚ 2014-2020, będą miały one możliwość kontynuacji w perspektywie 2021-2027, pod warunkiem spełnienia wymogów określonych przepisami Rozporządzenia UE 2021/1060.

Projekty będą wynikały z dokumentów wdrożeniowych w zakresie planowania rozwoju infrastruktury transportu, właściwych dla gałęzi transportu wskazanych w opisie celu. Wyjątkiem będą inwestycje w obszarach, niepodlegających uregulowaniu na poziomie państwa, chociaż wynikają z SRT do 2030 r.

Projekty dotyczące infrastruktury i taboru kolejowego, transportu intermodalnego, a także transportu wodnego śródlądowego poprawią warunki ich funkcjonowania, co zachęci do większego ich wykorzystania przez dotychczasowych użytkowników dróg. W efekcie przyczynią się do osiągnięcia postanowień Europejskiego Zielonego Ładu, związanego z osiągnieciem przez UE neutralności klimatycznej do 2050 r., w tym poprzez redukcję emisji z transportu o 90%. Dodatkowo wraz z projektami drogowymi, będą one zgodne z Zaleceniami Rady na 2019 r. i 2020 r. oraz wytycznymi inwestycyjnymi dla Polski w zakresie osiągnięcia zrównoważonej mobilności intermodalnej, poprawy dostępności transportu publicznego, połączeń transgranicznych i dalszego ograniczenia wpływu transportu na środowisko i poprawy jego bezpieczeństwa.

2.5.2.2 Główne grupy docelowe

Użytkownicy indywidualni i przedsiębiorcy korzystający z dofinansowanej środkami UE infrastruktury poza siecią TEN-T (drogowej, kolejowej, intermodalnejwodnej śródlądowej).

2.5.2.3 Działania na rzecz równości, integracji i niedyskryminacji

Wdrażanie wsparcia odbywać się będzie z poszanowaniem fundamentalnych praw człowieka określonych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej, w tym m.in.: Ochroną danych osobowych, Wolnością wyboru zawodu i prawem do podejmowania pracy, Wolnością prowadzenia działalności gospodarczej, Prawem własności, Równością wobec prawa, Niedyskryminacją, Równością kobiet i mężczyzn, Integracją osób niepełnosprawnych, Ochroną środowiska, Prawem do dobrej administracji, Prawem dostępu do dokumentów, Prawem do skutecznego środka prawnego i dostępu do bezstronnego sądu, możliwości zwracania się do Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich w przypadkach niewłaściwego administrowania w działaniach instytucji, organów i jednostek organizacyjnych Unii, z wyłączeniem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej wykonującego swoje funkcje sądowe. W całym procesie przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów będą uwzględniane zasady transparentności, równości szans kobiet i mężczyzn, przeciwdziałania dyskryminacji z jakichkolwiek przesłanek prawnie niedozwolonych, a także zrównoważonego rozwoju, zgodnie z art. 9 Rozporządzenia UE 2021/1060 oraz Załącznikiem III do Rozporządzenia UE 2021/1060. Realizowane inwestycje będą uwzględniały działania ujęte w Europejskim Akcie o Dostępności, Ustawie o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

2.5.2.4 Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

Działania przewidziane w ramach celu szczegółowego będą miały w głównej mierze na celu realizację postanowień wynikających z właściwych strategii rozwojowych o charakterze krajowym – Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 oraz Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku, a także Krajowej Polityki Miejskiej. Będą uwzględniały specyficzne uwarunkowania terytorialne

zawarte w tych dokumentach. Oznacza to podejmowanie inwestycji koniecznych do osiągnięcia celów strategicznych na poziomie krajowym i ponadregionalnym, co jest głównym celem Programu. Strategie i mechanizmy terytorialne będą miały charakter uzupełniający wobec podstawowego zakresu interwencji Programu oraz będą stosowane tam, gdzie będzie to uzasadnione charakterem inwestycji oraz istnieniem właściwych instrumentów wdrożeniowych.

2.5.2.5 Przedsięwzięcia międzyregionalne i transnarodowe

Program na lata 2021-2027 jest programem co do zasady obejmującym terytorium Polski. Program realizować będzie jednak projekty, których wpływ i znaczenie będzie miało wymiar europejski, zgodne z celami Strategii na rzecz zrównoważonej i inteligentnej mobilności. Pomimo finansowania w tym celu szczegółowym projektów poza siecią TEN-T, będą one miały wpływ na poprawę mobilności na poziomie Unii Europejskiej. Wynika to z faktu, iż znacząca część ruchu odbywa się na połączeniach poza siecią TEN-T. Jednocześnie infrastruktura tych połączeń stanowi niezbędny element prowadzący do celu/początku podróży/przewozu, a tym samym decyduje o skali zasilenia sieci TEN-T ruchem pasażerskim i towarowym z terenów poza obszarem jej bezpośredniego oddziaływania.

W przypadku transportu wodnego śródlądowego, większość dróg wodnych w Polsce jest poza siecią TEN-T, a jednocześnie część z nich jest objętych Europejskim Porozumieniem w Sprawie Głównych Śródlądowych Dróg Wodnych o Międzynarodowym Znaczeniu (tzw. Porozumienie AGN), którego celem jest skoordynowany plan rozwoju i budowy sieci śródlądowych dróg wodnych o międzynarodowym znaczeniu.

Dlatego spójny rozwój całej infrastruktury transportowej wymaga nie tylko wspierania poszczególnych jej poziomów, ale także zapewnienia ich wzajemnej komplementarności, tj. poprawy połączeń poza siecią, w tym prowadzących do TEN-T.

2.5.2.6 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W celu szczegółowym 3.2 nie planuje się instrumentów finansowych. Transport drogowy i kolejowy to usługi nieopłacalne rynkowo. Beneficjentami są podmioty publiczne wykonujące zadania o niekomercyjnym charakterze. W przypadku instrumentów finansowych występowałby tu zbyt krótki okres spłaty w stosunku do okresu realizacji projektów o wysokim stopniu złożoności i długim okresie realizacyjnym. Spowodowałoby to znaczne obciążenie budżetu państwa i ograniczenie liczby inwestycji. Utrzymanie śródlądowych dróg wodnych, które nie ma charakteru komercyjnego i wymaga zaangażowania dużego kapitału w dłuższych okresach, znacznie utrudnia zaangażowanie inwestorów prywatnych. Finansowane działania, realizowane przez podmioty publiczne, służą zwiększeniu bezpieczeństwa transportu. Sektor intermodalny jest kapitałochłonny i nie gwarantuje szybkiego zwrotu z kapitału, inwestorzy prywatni nie są skłonni do podejmowania ryzyka inwestycji w tym sektorze. W związku z powyższym w celu szczegółowym 3.2 przewiduje się dotacje.

2.5.2.7 WSKAŹNIKI[61]

[61] Na potrzeby określenia szacowanych wartości wskaźników w poszczególnych kategoriach regionów zastosowano mechanizm tożsamy do metodologii wyliczania alokacji dla poszczególnych kategorii regionów (mechanizm pro-rata). Wartości wskaźników mogą nie

Wskaźniki produktu								
Priorytet	**Cel szczegółowy**	**Fundusz**	**Kategoria regionu**	**Nr identyfikacyjny**	**Wskaźnik**	**Jednostka miary**	**Cel pośredni (2024)**	**Cel końcowy (2029)**
V	3.2	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCO 44	Długość nowych lub rozbudowanych dróg – poza TEN-T	km	0 0 0	94 13 7
V	3.2	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCO 48	Długość nowych lub rozbudowanych linii kolejowych – poza TEN-T	km	0 0 0	159 23 11
V	3.2	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCO 50	Długość przebudowanych lub zmodernizowanych linii kolejowych – poza TEN-T	km	0 0 0	169 24 12
V	3.2	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCO 53	Nowe lub zmodernizowane stacje i przystanki kolejowe / Liczba wybudowanych/zmodernizowanych dworców kolejowych	szt.	0 0 0	26 4 2
V	3.2	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCO 52	Długość nowych, rozbudowanych lub zmodernizowanych śródlądowych dróg wodnych – poza TEN-T	km	0 0 0	77 11 5

odzwierciedlać faktycznej rzeczowej realizacji projektów, w tym również braku ich realizacji. Oznacza to, że faktycznie osiągnięte wartości wskaźników w poszczególnych kategoriach regionów mogą być inne niż określone w programie.

V	3.2	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCO 54	Nowe lub zmodernizowane połączenia intermodalne	szt.	0 0 0	10 1 1
V	3.2	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	SPP 03	Liczba zakupionych jednostek kolejowego taboru pasażerskiego	szt.	0 0 0	119 17 8

Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
V	3.2	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCR 55	Roczna liczba użytkowników nowo wybudowanych, przebudowanych, rozbudowanych lub zmodernizowanych dróg	pasażero-km/rok	0 0 0	2020	506 227 098 72 318 157 36 159 078	CST2021	
V	3.2	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCR 56	Oszczędność czasu dzięki udoskonalonej infrastrukturze drogowej	pasażero-godziny/rok	0 0 0	2020	3 327 491 475 356 237 678	CST2021	

V	3.2	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCR 59	Transport towarowy koleją	tono-km/rok	608 161 169 86 880 167 43 440 083	2020	901 325 119 128 760 731 64 380 366	CST2021	
V	3.2	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCR 58	Roczna liczba użytkowników nowo wybudowanych, rozbudowanych, przebudowanych lub zmodernizowanych linii kolejowych	pasażero-km/rok	195 073 362 27 867 623 13 933 812	2020	287 526 781 41 075 254 20 537 627	CST2021	
V	3.2	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCR 101	Oszczędność czasu dzięki udoskonalonej infrastrukturze kolejowej	osobodni/ rok	0 0 0	2020	51 128 7 304 3 652	CST2021	
V	3.2	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCR 60	Transport towarowy śródlądowymi drogami wodnymi	tono-km/rok	18 239 091 2 605 584 1 302 792	2019	30 072 356 4 296 051 2 148 025	CST2021	

2.5.2.8 **INDYKATYWNY PODZIAŁ ALOKACJI UE WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI**[62]

[62] Zgodnie z art. 63 Rozporządzenia UE 2021/1060, w przypadku EFRR wydatki dotyczące operacji obejmujących w obrębie państwa członkowskiego więcej niż jedną kategorię regionu przypisuje się odpowiednim kategoriom regionu proporcjonalnie, w oparciu o obiektywne kryteria. Zgodnie z zapisami UP wydatki w priorytetach EFRR będą rozliczane według mechanizmu pro-rata opartego na obiektywnych kryteriach. Zastosowana jednolita metodologia wyliczania alokacji dla poszczególnych kategorii regionów daje następujące udziały:
• regiony słabiej rozwinięte: 14/17, tj. 82,35% alokacji EFRR;
• regiony w okresie przejściowym: 2/17, tj. 11,76% alokacji EFRR;
• region lepiej rozwinięty: 1/17 (jeden region na siedemnaście regionów Polski), tj. 5,88% alokacji EFRR.

Zakres interwencji						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
V	EFRR	3.2	89 - Nowo wybudowane lub rozbudowane drugorzędne połączenia drogowe z siecią drogową i węzłami TEN-T	82 352 941	11 764 706	5 882 353
			90 - Nowo wybudowane lub rozbudowane inne krajowe, regionalne i lokalne drogi dojazdowe	452 941 177	64 705 882	32 352 941
			99 - Inne nowo wybudowane lub rozbudowane linie kolejowe – elektryczne/bez emisyjne	580 588 235	82 941 177	41 470 588
			103 - Inne przebudowane lub zmodernizowane linie kolejowe – elektryczne/bez emisyjne	617 647 059	88 235 294	44 117 647
			104 - Cyfryzacja transportu: transport kolejowy	41 176 471	5 882 353	2 941 176
			107 - Bezemisyjny / zasilany energią elektryczną tabor kolejowy	329 411 765	47 058 823	23 529 412
			109 - Transport multimodalny (poza miastami)	189 411 765	27 058 823	13 529 412

			116 - Śródlądowe drogi wodne i porty (regionalne i lokalne)	94 705 882	13 529 412	6 764 706
Razem				**2 388 235 295**	**341 176 470**	**170 588 235**

Forma finansowania						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
V	EFRR	3.2	01 - dotacja	2 388 235 295	341 176 470	170 588 235
Razem				**2 388 235 295**	**341 176 470**	**170 588 235**

Terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
V	EFRR	3.2	33 - Brak ukierunkowania terytorialnego	2 388 235 295	341 176 470	170 588 235
Razem				**2 388 235 295**	**341 176 470**	**170 588 235**

Równouprawnienie płci						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte

V	EFRR	3.2	03 - Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	2 388 235 295	341 176 470	170 588 235
Razem				**2 388 235 295**	**341 176 470**	**170 588 235**

2.6 PRIORYTET VI: Zdrowie

2.6.1 Cel szczegółowy 4.5 Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej

INTERWENCJE W RAMACH FUNDUSZY

2.6.1.1 Powiązane rodzaje działań

W ramach priorytetu działania będą ukierunkowane na rozwój zdeinstytucjonalizowanych form leczenia oraz wsparcie modelu lecznictwa otwartego – w szczególności poprzez rozwój AOS, jak również świadczeń i zabiegów wykonywanych w ramach tzw. „jednego dnia".. Działania takie pozwolą na zwiększenie dostępności i efektywności systemu opieki zdrowotnej oraz przyczynią się do niwelowania różnic regionalnych w dostępności do usług zdrowotnych.

W ramach programu planuje się realizację inwestycji na rzecz wzmocnienia infrastruktury ochrony zdrowia w szczególności w zakresie AOS, w tym rehabilitacji leczniczej. Przewidziane są interwencje zwiększające potencjał opieki szpitalnej, jednak wyłącznie w sytuacjach, gdy nie będzie możliwe zabezpieczenia odpowiedniej diagnostyki i leczenia na poziomie POZ i AOS (np. operacje, zabiegi wysokospecjalistyczne i inne, wymagające leczenia szpitalnego), jak również wyłącznie w przypadku, gdy identyfikuje się faktyczne – uzasadnione nieodpowiednim stanem infrastruktury – potrzeby w inwestycje i wyposażenie. Inwestycje w lecznictwo szpitalne będą mieć miejsce tylko w uzasadnionych przypadkach i będą musiały być potwierdzone opinią o celowości inwestycji. Preferowane będzie wsparcie dla podmiotów, których działalność lecznicza i charakter świadczonych usług będą wspierały i uzupełniały przejście do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności, w tym również opieki opartej na podstawowej i ambulatoryjnej opiece zdrowotnej.

Inwestycje w rozwój AOS będą mieć na celu z jednej strony niwelowanie różnic regionalnych w dostępie do specjalistów, z drugiej strony będą stanowić odpowiedź na niezaspokojone potrzeby zdrowotne - dzięki doposażeniu w nowoczesny sprzęt pacjenci będą mogli uzyskać lepszy dostęp do badań diagnostycznych na poziomie ambulatoryjnej opieki specjalistycznej. Podejmowane inwestycje będą służyły podnoszeniu jakości świadczeń zdrowotnych, co ma wpływ na stwierdzenie, że potrzeby zdrowotne nie są właściwie zaspokojone. Poziom zastosowanej technologii w urządzeniach diagnostycznych wykorzystywanych w trakcie badań, terapii czy podjętego leczenia oraz innych

sprzętach wykorzystywanych do leczenia wpływa na wielkość osiąganych w postępowaniu rezultatów, i jest także dla pacjenta materialnym dowodem jakości usług medycznych .

Inwestycje w obszarze opieki szpitalnej będą uzupełniać działania podejmowane w ramach reformy restrukturyzacji poprzez wsparcie oddziałów / jednostek dobrze funkcjonujących, które chcą podnieść jakość i dostępność udzielanych świadczeń, m.in. poprzez rozwój wysokospecjalistycznych usług zdrowotnych, których realizacja możliwa jest wyłącznie w ramach opieki szpitalnej.

Inwestycje planowane do realizacji w ramach programu będą miały charakter długofalowy i będą nakierowane na wsparcie AOS i opieki szpitalnej z uwzględnieniem rozwoju deinstytucjonalizacji opieki zdrowotnej. Wsparcie opieki szpitalnej będzie mieć miejsce w uzasadnionych przypadkach i być potwierdzone opinią o celowości inwestycji.

Wszystkie podejmowane w ramach programu inwestycje w infrastrukturę ochrony zdrowia, w szczególności w zakresie AOS będą miały na celu dostosowanie systemu ochrony zdrowia do aktualnych trendów demograficznych i epidemiologicznych, zapewnienie równego dostępu i wysokiej jakości opieki, jak również poprawę zdolności reagowania w sytuacjach kryzysowych.

W wyniku zaplanowanych inwestycji nastąpi poprawa jakości i dostępu do opieki zdrowotnej w kluczowych obszarach deficytowych mających związek z najczęstszymi przyczynami zachorowań i zgonów w Polsce. Podejmowane będą również inwestycje długofalowo uodparniające system opieki zdrowotnej na wypadek sytuacji kryzysowych związanych z zagrożeniami epidemiologicznymi, w tym wzmocnienie systemu ratownictwa medycznego, który w pandemii COVID-19 odegrał kluczową rolę. Konieczność rozwoju i wzmocnienia potencjału Systemu Państwowego Ratownictwa Medycznego oraz jednostek współpracujących z Systemem, wynika nie tylko z sytuacji epidemiologicznej spowodowanej COVID-19 i jej skutków, ale również potrzeby zapewnienia pełnej gotowości służb do szybkiego reagowania w razie potencjalnych, przyszłych zagrożeń.

Należy mieć również na uwadze dalsze działania ukierunkowane na zapewnienie równego dostępu do szybkiej pomocy medycznej w zdarzeniach nagłych na terenie całego kraju poprzez inwestycje w kluczowe elementy infrastruktury ratownictwa medycznego, gdzie zidentyfikowano potrzeby inwestycyjne. Dlatego wsparcie otrzymają również wybrane jednostki systemu państwowego ratownictwa medycznego, adekwatnie do zidentyfikowanych potrzeb - szpitalne oddziały ratunkowe oraz jednostki organizacyjne szpitali wyspecjalizowane w zakresie udzielania świadczeń zdrowotnych niezbędnych dla ratownictwa medycznego.

Konieczne będzie ponadto dostosowanie systemu opieki zdrowotnej do zmieniającej się dynamicznie sytuacji demograficznej, w szczególności w obszarze opieki nad matką i dzieckiem, neonatologii i pediatrii oraz innych dziedzin zajmujących się leczeniem dzieci poprzez zapewnienie najwyżej jakości usług w tych zakresach.

W ramach FEnIKS, wspierane będą działania mające na celu zredukowanie kosztów leczenia, skrócenie oczekiwania realizacji świadczeń oraz utrzymanie niezbędnego zabezpieczenia poziomu i jakości świadczeń w zakresie onkologii, w tym dziecięcej oraz kardiologii.

W zakresie psychiatrii adresatem działań z FEnIKS będą wszystkie poziomy opieki zgodnie z założeniami reformy psychiatrii. W zakresie zdrowia psychicznego dzieci, młodzieży i dorosłych

planowane wsparcie powinno objąć wdrożenie modelu środowiskowej opieki psychiatrycznej, w tym wsparcie infrastrukturalne. Wsparcie osób dorosłych powinno objąć m.in. wsparcie przeprofilowania monospecjalistycznych szpitali psychiatrycznych w kierunku udzielania świadczeń specjalistycznych i długoterminowych (wsparcie infrastrukturalne). Reforma psychiatrii opiera się głównie o zmianę sposobu organizacji świadczeń i kształcenie kadr, jednak równie ważne będą tu środki na wzmocnienie infrastruktury systemu świadczeń opieki psychiatrycznej.

Interwencja FEnIKS będzie wspierać realizację modelu włączenia społecznego i opieki nad osobami potrzebującymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, w tym osobami starszymi i przewlekle chorymi. Realizowane działania będą wzmacniać systemową zmianę w ochronie zdrowia w kierunku rozwijania zdeinstytucjonalizowanych form opieki nad osobami chorymi i potrzebującymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, w tym osobami starszymi.

Rezultatem interwencji będzie zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej, tj. wzrost dostępu ludności do specjalistycznych usług zdrowotnych. Oferowane wsparcie pozwoli również na lepszą ochronę zdrowia i dobrostanu obywateli przed zagrożeniami i negatywnymi skutkami związanymi ze środowiskiem, co jest zgodne z postanowieniami EZŁ. W konsekwencji, poprawa jakości świadczonych usług zdrowotnych i wzmocnienie odporności systemu medycznego.

Działania będą komplementarne do interwencji przewidzianych w Krajowym Planie Odbudowy, w ramach którego wspierane będą inwestycje związane z wdrożeniem reformy opieki szpitalnej oraz wdrożeniem Krajowej Sieci Onkologicznej oraz przekształceniem lub utworzeniem w szpitalach powiatowych miejsc opieki długoterminowej i geriatrycznej. Projekty realizowane w ramach KPO będą miały na celu przede wszystkim realizowanie założeń ww. reform. Natomiast inwestycje w ramach Programu FEnIKS będą miały na celu przede wszystkim wsparcie reformy psychiatrii dorosłych, dzieci i młodzieży, rozwój ambulatoryjnej opieki specjalistycznej, opieki jednego dnia, rozwój wysokospecjalistycznych funkcji podmiotów ponadregionalnych celem zwiększenia dostępności do wysokospecjalistycznych i innowacyjnych procedur. Realizowane w FEnIKS interwencje będą komplementarne do działań podejmowanych w kluczowych obszarach opieki zdrowotnej, jak onkologia, kardiologia czy psychiatria, wspierając realizowane w tych obszarach reformy.

2.6.1.2 Główne grupy docelowe

Główną grupą docelową wsparcia będzie ogół mieszkańców kraju. Interwencja będzie zaadresowana do wybranych podmiotów leczniczych, w szczególności udzielających świadczeń zdrowotnych w zakresie ambulatoryjnej opieki zdrowotnej, opieki szpitalnej, podmiotów leczniczych wyspecjalizowanych w zakresie onkologii, podmiotów udzielających świadczeń w zakresie opieki psychiatrycznej, szczególności dla dzieci i młodzieży oraz systemu ratownictwa medycznego, oraz pacjentów korzystających z infrastruktury ww. podmiotów.

2.6.1.3 Działania mające na celu zapewnienie równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Wdrażanie wsparcia będzie odbywać się z poszanowaniem fundamentalnych praw człowieka określonych w Karcie Praw Podstawowych UE, w tym m.in.: Ochroną danych osobowych, Wolnością wyboru zawodu i prawem do podejmowania pracy, Wolnością prowadzenia działalności gospodarczej, Prawem własności, Równością wobec prawa, Niedyskryminacją, Równością kobiet i mężczyzn, Integracją osób niepełnosprawnych, Ochroną środowiska, Prawem do dobrej administracji, Prawem dostępu do dokumentów, Prawem do skutecznego środka prawnego i dostępu do bezstronnego sądu, możliwości zwracania się do Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich w przypadkach niewłaściwego administrowania w działaniach instytucji, organów i jednostek organizacyjnych Unii, z wyłączeniem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej wykonującego swoje funkcje sądowe. Wsparcie będzie zgodne z zasadami transparentności i niedyskryminacji, a także z warunkami określonymi w art. 11 Rozporządzenia UE 2021/1060, tj. w zakresie równości szans kobiet i mężczyzn oraz niedyskryminacji, a także zrównoważonego rozwoju oraz Załącznikiem III do Rozporządzenia UE 2021/1060.

Wsparcie w obszarze zdrowia skierowane jest do wszystkich grup społecznych oraz tak samo do kobiet i mężczyzn. Wynika to z powszechnego dostępu do opieki zdrowotnej w Polsce.

Interwencja w sektorze zdrowia ma na celu podnoszenie m.in. dostępności świadczonych usług zdrowotnych, co przełoży się na wyrównywanie różnic w dostępie do usług zdrowotnych.

Szybki dostęp do specjalistycznych usług zdrowotnych przyczyni się do zapobiegania wykluczeniu społecznemu. Sprawna diagnostyka jest istotna dla wczesnego wykrywania chorób, a wczesne leczenie może przeciwdziałać utracie pracy i przyczynić się do uniknięcia wykluczenia społecznego.

W ramach realizacji zasady niedyskryminacji realizowane będą działania dotyczące zapewnienia dostępności do usług zdrowotnych dla osób z niepełnosprawnościami.

2.6.1.4 Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

Działania będą miały w głównej mierze na celu realizację postanowień wynikających z właściwych sektorowi zdrowia strategii rozwojowych o charakterze krajowym – „Zdrowa Przyszłość. Ramy strategiczne dla systemu ochrony zdrowia na lata 2021-2027 z perspektywą do 2030 r.” oraz jej załączników: „Strategia Deinstytucjonalizacji: opieka zdrowotna nad osobami z zaburzeniami psychicznymi” oraz „Strategia Deinstytucjonalizacji: opieka zdrowotna nad osobami starszymi”,, Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) oraz Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030. Działania celu szczegółowego będą uwzględniały specyficzne uwarunkowania terytorialne zawarte w tych dokumentach.

Strategie i mechanizmy terytorialne będą miały charakter uzupełniający wobec podstawowego zakresu interwencji oraz będą stosowane tam, gdzie będzie to uzasadnione charakterem inwestycji oraz istnieniem właściwych instrumentów wdrożeniowych. Wszystkie projekty infrastrukturalne realizowane ze środków unijnych muszą być zgodne z właściwą mapą potrzeb zdrowotnych oraz posiadać pozytywną opinię o celowości inwestycji (o ile dotyczy), dodatkowo – mechanizmy te wspierają realizację inwestycji pod kątem potrzeb regionalnych.

Interwencje infrastrukturalne będą podlegać ocenie zasadności i efektywności realizacji przez Komitet Sterujący do spraw koordynacji interwencji EFSI w sektorze zdrowia.

Działania w zakresie onkologii będą zgodne z Narodową Strategią Onkologiczną a w zakresie opieki psychiatrycznej z ramami strategicznymi w zakresie deinstytucjonalizacji.

2.6.1.5 Przedsięwzięcia międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Program co do zasady obejmuje swoim zasięgiem terytorium całej Polski. Program realizować będzie jednak projekty, których wpływ i znaczenie będzie miało wymiar europejski. Zaplanowane działania, poprzez wzmocnienie kluczowych elementów infrastruktury ochrony zdrowia będą wnosić wkład w poprawę bezpieczeństwa zdrowotnego, a tym samym podnoszenie jakości życia na całym obszarze Morza Bałtyckiego i UE. Poprawa opieki zdrowotnej wpłynie na lepszą obsługę pacjentów, w tym gości i turystów zagranicznych. Poprawa działalności leczniczej w kluczowych obszarach związanych z zachorowalnością społeczeństwa oraz wzmacnianie opieki pozaszpitalnej związanej z szybszym powrotem osób na rynek pracy wpłynie na zmniejszenie absencji pracowniczych, co będzie wzmacniało krajowy i europejski rynek zasobów pracy. Poprawa działania jednostek ratownictwa medycznego przyczyni się skuteczniejszych działań w sytuacjach nagłych i wymagających szybkich działań ratujących zdrowie i życie, także, o ile specyfika akcji tego wymaga, poza granicami kraju.

2.6.1.6 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W celu szczegółowym 4.5 wspierane będą inwestycje o charakterze publicznym (ogólnodostępnym), mające na celu dostarczenie społeczeństwu usług medycznych, nie generujących dochodów. Podmiotami realizującymi projekty są instytucje publiczne, nie prowadzące działalności o charakterze gospodarczym, dlatego też nie znajdzie tu zastosowania wsparcie w formie instrumentów finansowych.

2.6.1.7 WSKAŹNIKI [63]

Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
VI	4.5	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym	RCO 69	Pojemność nowych lub zmodernizowanych placówek opieki zdrowotnej	osoby/rok	5837 834 417	194 559 27 794 13 897

[63] Na potrzeby określenia szacowanych wartości wskaźników w poszczególnych kategoriach regionów zastosowano mechanizm tożsamy do metodologii wyliczania alokacji dla poszczególnych kategorii regionów (mechanizm pro-rata). Wartości wskaźników mogą nie odzwierciedlać faktycznej rzeczowej realizacji projektów, w tym również braku ich realizacji. Oznacza to, że faktycznie osiągnięte wartości wskaźników w poszczególnych kategoriach regionów mogą być inne niż określone w programie.

			Lepiej rozwinięte					

Wskaźniki rezultatu											
Priorytet	**Cel szczegółowy**	**Fundusz**	**Kategoria regionu**	**Nr identyfikacyjny**	**Wskaźnik**	**Jednostka miary**	**Wartość bazowa lub wartość odniesienia**	**Rok odniesienia**	**Cel końcowy (2029)**	**Źródło danych**	**Uwagi**
VI	4.5	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCR 73	Roczna liczba użytkowników nowych lub zmodernizowanych placówek opieki zdrowotnej	użytkownicy/rok	0 0 0		6 917 624 988 232 494 116	CST2021	

2.6.1.8 INDYKATYWNY PODZIAŁ ALOKACJI UE WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI[64]

Zakres interwencji						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
VI	EFRR	4.5	128 - Infrastruktura zdrowotna	345 882 353	49 411 765	24 705 882

[64] Zgodnie z art. 63 Rozporządzenia UE 2021/1060, w przypadku EFRR wydatki dotyczące operacji obejmujących w obrębie państwa członkowskiego więcej niż jedną kategorię regionu przypisuje się odpowiednim kategoriom regionu proporcjonalnie, w oparciu o obiektywne kryteria. Zgodnie z zapisami UP wydatki w priorytetach EFRR będą rozliczane według mechanizmu pro-rata opartego na obiektywnych kryteriach. Zastosowana jednolita metodologia wyliczania alokacji dla poszczególnych kategorii regionów daje następujące udziały:
• regiony słabiej rozwinięte: 14/17, tj. 82,35% alokacji EFRR;
• regiony w okresie przejściowym: 2/17, tj. 11,76% alokacji EFRR;
• region lepiej rozwinięty: 1/17 (jeden region na siedemnaście regionów Polski), tj. 5,88% alokacji EFRR.

			129 - Wyposażenie opieki zdrowotnej	230 588 235	32 941 176	16 470 589
Razem				**576 470 588**	**82 352 941**	**41 176 471**

Forma finansowania						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
VI	EFRR	4.5	01 - dotacja	576 470 588	82 352 941	41 176 471
Razem				**576 470 588**	**82 352 941**	**41 176 471**

Terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
VI	EFRR	4.5	33 - Brak ukierunkowania terytorialnego	576 470 588	82 352 941	41 176 471
Razem				**576 470 588**	**82 352 941**	**41 176 471**

Równouprawnienie płci						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte

VI	EFRR	4.5	03 - Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	576 470 588	82 352 941	41 176 471
Razem				**576 470 588**	**82 352 941**	**41 176 471**

2.7 PRIORYTET VII: Kultura

2.7.1 Cel szczegółowy 4.6 Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych

INTERWENCJE W RAMACH FUNDUSZY

2.7.1.1 Powiązane rodzaje działań

Planowana interwencja obejmuje rozwój infrastruktury kultury oraz ochronę dziedzictwa kulturowego w celu wzmocnienia ich potencjału w zakresie oddziaływania na rozwój gospodarczy i włączenie społeczne. Efektem planowanych działań będzie wzrost udziału społeczeństwa w życiu kulturalnym oraz podniesienie atrakcyjności turystycznej regionów. Wsparcie ukierunkowane zostanie po pierwsze na tworzenie odpowiednich warunków infrastrukturalnych stymulujących do aktywnego uczestnictwa w kulturze i w życiu społecznym, w tym eliminację barier w dostępie do kultury dla grup z różnych przyczyn wykluczonych. Zastosowane rozwiązania infrastrukturalne, w tym nowoczesne technologie, umożliwią tworzenie innowacyjnej oferty kulturalnej, rozszerzanie jej o nowe formy działalności i cele lub będą przyczyniać się do zwiększenia atrakcyjności świadczonej oferty, w celu budowania przewag konkurencyjnych. Dzięki interwencji powstanie nowoczesna, innowacyjna infrastruktura, odpowiadająca na potrzeby współczesnych odbiorców, zapewniająca użytkownikom komfortowe i bezpieczne warunki korzystania z oferty, a jednocześnie tworząca przyjazne, otwarte miejsce spotkań i integracji społecznej. Wyposażenie placówek w nowoczesne technologie zapewni ciągłość prowadzenia działalności w warunkach ograniczonej dostępności m.in. poprzez świadczenie oferty on-line. Wsparte inwestycje staną się inspiracją dla innych podmiotów o podobnym profilu działalności.

Wsparcie będzie realizowało cele Europejskiego Filaru Praw Socjalnych w zakresie poprawy dostępu do podstawowych usług publicznych oraz włączenia społecznego. Będzie komplementarne z działaniami podejmowanymi ze środków EFS+ w zakresie promowania integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz dostępu do wysokiej jakości usług. Działania będą też komplementarne z projektami realizowanymi w ramach programów unijnych jak m.in. Kreatywna Europa, Erasmus Plus, Obywatele, równość, prawa i wartości oraz Horyzont Europa. Ponadto, planowane wsparcie wpisuje się w dokumenty UE w zakresie kultury, tj.: Nowy europejski program na rzecz kultury, Europejskie ramy działania w zakresie dziedzictwa kulturowego z 2018 r.

Inwestycje będą wspierały procesy transformacji cyfrowej poprzez rozwój infrastruktury, zakup wyposażenia i technologii umożliwiających rozszerzenie grup odbiorców realizowanej oferty (zwiększenie dostępności kultury poprzez umożliwienie korzystania z niej grupom dotychczas wykluczonym np. niepełnosprawni; zwiększenie zasięgu oferty - upowszechnianie oferty on-line) oraz zapewnienie bezpieczeństwa funkcjonowania w warunkach różnego rodzaju kryzysów (na podstawie doświadczeń związanych z wystąpieniem pandemii Covid-19).

Wsparcie będzie ukierunkowane na realizację inwestycji energooszczędnych oraz w pełni odpowiadających wyzwaniom zielonej gospodarki. Nowo wznoszona infrastruktura dążyć będzie do osiągnięcia neutralności energetycznej, zaś modernizacja istniejącej kubatury będzie polegać na zmniejszaniu energochłonności. Nowopowstałe lub zmodernizowane obiekty zostaną wyposażone w rozwiązania przyjazne dla środowiska naturalnego i klimatu. Ponadto, dzięki zastosowaniu zasad Nowego Europejskiego Bauhaus, poprzez połączenie designu, ekologii i dostępności społecznej, inwestycje będą wspierały realizację Europejskiego Zielonego Ładu. Realizowane inwestycje będą także pozytywnie wpływać na wzrost gospodarczy. Inwestycje (w okresie ich realizacji) będą generowały nowe zamówienia, w części realizowane na lokalnym rynku pracy (dostawy usług i w zakresie robót budowlanych). Rozszerzenie działalności kulturalnej przełoży się na wzrost zatrudnienia kadry. Połączenie w obiektach działań kulturalnych, edukacyjnych, społecznych i związanych z rozwojem technologicznym, ze szczególnym uwzględnieniem innowacyjności stworzy wartość dodaną, która będzie przyczyniać się do rozwoju gospodarki.

Po drugie, realizowane będą inwestycje związane ze wzmocnieniem potencjału turystycznego najważniejszych zabytków znajdujących się na liście UNESCO, liście Pomników Historii (zarówno wpisy indywidualne, jak i obszarowe) oraz obiektów (zabytki nieruchome / budynki) posiadających tytuł Znaku Dziedzictwa Europejskiego. Działanie obejmuje wsparcie obiektów, w których w wyniku realizacji projektu prowadzona będzie działalność kulturalna i które mają potencjał do rozwoju turystyki kulturowej. Poprzez realizację inwestycji związanych z renowacją, konserwacją, rewaloryzacją i restauracją obiektów zabytkowych (w tym zabytków ruchomych), zwiększy się ich atrakcyjność dla odbiorców[65].

Interwencja obejmuje także działania infrastrukturalne mające na celu ochronę i zachowanie otoczenia zabytkowych obiektów. Działanie przyczyni się do tworzenia przewag konkurencyjnych regionów poprzez wykorzystanie unikalnego zasobu jakim jest dziedzictwo kulturowe, w celu przyciągnięcia turystów krajowych i zagranicznych. Etap realizacji inwestycji i wygenerowane efekty mnożnikowe pozytywnie wpłyną na rozwój gospodarczy oraz tworzenie miejsc pracy. Wsparcie będzie ukierunkowane na realizację inwestycji energooszczędnych oraz w pełni odpowiadających wyzwaniom zielonej gospodarki z poszanowaniem wytycznych konserwatorskich.

Wszystkie ww. typy działań będą mogły być realizowane w formule projektów partnerskich.

Wsparciem zostaną objęte państwowe i współprowadzone instytucje kultury, zabytki znajdujące się na liście UNESCO lub liście Pomników Historii, obiekty posiadające tytuł Znaku Dziedzictwa

[65] W zakresie realizacji projektów dotyczących dziedzictwa kulturowego zostaną wzięte pod uwagę rekomendacje zawarte w dokumencie pn. Europejskie zasady jakości dla finansowanych przez UE interwencji mających potencjalny wpływ na dziedzictwo kulturowe, ICOMOS, listopad 2020 r.

Europejskiego, biblioteki przechowujące Narodowy Zasób Biblioteczny oraz publiczne szkoły i uczelnie artystyczne. Ponadto, o wsparcie mogą ubiegać się ngo[66], a także zlokalizowane na obszarach wpisanych na listę UNESCO lub Pomników Historii: jednostki samorządu terytorialnego i ich instytucje kultury oraz kościoły i związki wyznaniowe -w zakresie prowadzonej działalności kulturalnej.

Inwestycje w kulturę i turystykę będą zgodne z deklaracją zawartą w EZŁ o konieczności włączenia się wszystkich sektorów w realizację nowej strategii zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu.

2.7.1.2 Główne grupy docelowe

Społeczeństwo, jednostki samorządu terytorialnego oraz instytucje kultury.

2.7.1.3 Działania mające na celu zapewnienie równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Wdrażanie wsparcia odbywać się będzie z poszanowaniem fundamentalnych praw człowieka określonych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej, w tym m.in.: Ochroną danych osobowych, Wolnością wyboru zawodu i prawem do podejmowania pracy, Wolnością prowadzenia działalności gospodarczej, Prawem własności, Równością wobec prawa, Niedyskryminacją, Równością kobiet i mężczyzn, Integracją osób niepełnosprawnych, Ochroną środowiska, Prawem do dobrej administracji, Prawem dostępu do dokumentów, Prawem do skutecznego środka prawnego i dostępu do bezstronnego sądu, możliwości zwracania się do Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich w przypadkach niewłaściwego administrowania w działaniach instytucji, organów i jednostek organizacyjnych Unii, z wyłączeniem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej wykonującego swoje funkcje sądowe. Wsparcie będzie zgodne z zasadami transparentności i niedyskryminacji, a także z warunkami określonymi w art. 11 Rozporządzenia UE 2021/1060, tj. w zakresie równości szans kobiet i mężczyzn oraz niedyskryminacji, a także zrównoważonego rozwoju oraz Załącznikiem III do Rozporządzenia UE 2021/1060.

Wszystkie działania współfinansowane w ramach VII priorytetu będą realizowane z zachowaniem zasady równego traktowania i poszanowaniem prawa do różnorodności wszystkich osób i podmiotów korzystających z tych środków.

2.7.1.4 Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

Działania przewidziane w ramach celu szczegółowego będą miały w głównej mierze na celu realizację postanowień wynikających z właściwych strategii rozwojowych o charakterze krajowym – Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 oraz Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) do 2030 roku.

[66] Przy uwzględnieniu zasad określonych w dokumentach wdrożeniowych, w tym uszczegółowieniu Programu.

2.7.1.5 Przedsięwzięcia międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Interwencja co do zasady obejmującym terytorium Polski. Program realizować będzie jednak projekty, które z uwagi na ich rangę i wpływ będą miały wymiar europejski. Inwestycje w najważniejsze z punktu widzenia wartości historycznej obiekty, takie jak zabytki z listy UNESCO,Pomniki Historii, czy obiekty, którym przyznano tytuł Znaku Dziedzictwa Europejskiego, będą wzmacniać związek Polski z europejskim i światowym dziedzictwem kulturowym. Zachowanie i rozwój obiektów dziedzictwa kulturowego wpłynie na wzmocnienie tożsamości, atrakcyjności turystycznej, inwestycyjnej, a także osiedleńczej kraju i poszczególnych regionów. Rozwój nowoczesnych instytucji kultury będzie tworzyć przestrzeń dla współpracy artystycznej twórców i artystów z różnych krajów oraz wzmacniać prorozwojowe oddziaływanie projektów kulturowych także poprzez tworzenie sieci współpracy i budowania partnerstw w otoczeniu międzynarodowym. W tym kontekście interwencja będzie przyczyniać się do zacieśniania współpracy miedzynarodowej, co jest głównym celem makroregionalnej Strategii UE dla Regionu Morza Bałtyckiego. Strategia stwarza możliwość nawiązania szerokich kontaktów z partnerami makroregionu, inicjowania nowych projektów oraz promowania na forum międzynarodowym projektów już istniejących. Tym samym, wpisuje się w cel szczegółowy Wzrost dobrobytu (Obszar tematyczny: Kultura). Poprawa warunków eksponowania dzieł twórców kultury i zabytków ruchomych, w tym poprzez inwestycje w obiekty przechowujące Narodowy Zasób Biblioteczny, wpłynie na zwiększenie dostępności oferty kulturalnej oraz rozpoznawalności naszego kraju zagranicą,a także możliwość rozwoju współpracy międzysektorowej dzięki udostępnianiu zasobów w celach naukowych.

2.7.1.6 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W celu szczegółowym 4.6 nie rozważa się wsparcia w formie instrumentów finansowych. Podmiotami realizującymi projekty są instytucje publiczne, nie prowadzące działalności o charakterze gospodarczym. Wspierane będą inwestycje o charakterze publicznym (ogólnodostępnym). Finansowana infrastruktura nie służy prowadzeniu działalności gospodarczej, a ewentualne opłaty pobierane od jej użytkowników służą zachowaniu trwałości inwestycji.

2.7.1.7 WSKAŹNIKI [67]

Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
VII	4.6	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO 77	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych	szt.	9	91

[67] Na potrzeby określenia szacowanych wartości wskaźników w poszczególnych kategoriach regionów zastosowano mechanizm tożsamy do metodologii wyliczania alokacji dla poszczególnych kategorii regionów (mechanizm pro-rata). Wartości wskaźników mogą nie odzwierciedlać faktycznej rzeczowej realizacji projektów, w tym również braku ich realizacji. Oznacza to, że faktycznie osiągnięte wartości wskaźników w poszczególnych kategoriach regionów mogą być inne niż określone w programie.

			W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte		objętych wsparciem		1 1	13 6
VII	4.6	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	SPP 15	Liczba zrealizowanych wydarzeń kulturalnych	szt.	27 3 1	270 35 15
VII	4.6	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	SPP 16	Liczba przeszkolonych osób działających w sektorze kultury	osoby	54 7 3	540 70 30

Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
VII	4.6	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCR 77	Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem	odwiedzajacy/rok	11 895 702 1 699 386 784 332	2020	13 613 600 1 944 800 897 600	CST2021	
VII	4.6	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej	RCR 01	Miejsca pracy utworzone we wspieranych jednostkach	EPC	0 0 0	2020	273 39 18	CST2021	

			rozwinięte								

2.7.1.8 INDYKATYWNY PODZIAŁ ALOKACJI UE WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI[68]

Zakres interwencji						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
VII	EFRR	4.6	166 - Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury	576 470 588	82 352 941	41 176 471
Razem				**576 470 588**	**82 352 941**	**41 176 471**

Forma finansowania						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
VII	EFRR	4.6	01 - dotacja	576 470 588	82 352 941	41 176 471
Razem				**576 470 588**	**82 352 941**	**41 176 471**

[68] Zgodnie z art. 63 Rozporządzenia UE 2021/1060, w przypadku EFRR wydatki dotyczące operacji obejmujących w obrębie państwa członkowskiego więcej niż jedną kategorię regionu przypisuje się odpowiednim kategoriom regionu proporcjonalnie, w oparciu o obiektywne kryteria. Zgodnie z zapisami UP wydatki w priorytetach EFRR będą rozliczane według mechanizmu pro-rata opartego na obiektywnych kryteriach. Zastosowana jednolita metodologia wyliczania alokacji dla poszczególnych kategorii regionów daje następujące udziały:
• regiony słabiej rozwinięte: 14/17, tj. 82,35% alokacji EFRR;
• regiony w okresie przejściowym: 2/17, tj. 11,76% alokacji EFRR;
• region lepiej rozwinięty: 1/17 (jeden region na siedemnaście regionów Polski), tj. 5,88% alokacji EFRR.

Terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
VII	EFRR	4.6	33 - Brak ukierunkowania terytorialnego	576 470 588	82 352 941	41 176 471
Razem				**576 470 588**	**82 352 941**	**41 176 471**

Równouprawnienie płci						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
VII	EFRR	4.6	03 - Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	576 470 588	82 352 941	41 176 471
Razem				**576 470 588**	**82 352 941**	**41 176 471**

2.8 PRIORYTET VIII: Pomoc techniczna

INTERWENCJE W RAMACH FUNDUSZY

2.8.1.1 Powiązane rodzaje działań

Realizacja priorytetu przyczyni się do sprawnego wdrażania i wykorzystania środków w ramach Programu.

Priorytet obejmuje 3 obszary:

- potencjał instytucji zaangażowanych we wdrażanie Programu tj. odpowiedzialnych za przygotowanie, zarządzanie, wdrażanie, monitorowanie, informowanie, ocenę oraz kontrolę operacji finansowanych ze środków Programu oraz instytucji mających znaczący

wpływ na wdrażanie Programu lub potencjał beneficjentów Programu;

- potencjał beneficjentów Programu w zakresie działań szkoleniowych i informacyjnych dla beneficjentów;
- informacja i promocja oraz proces ewaluacji w ramach Programu.

W ramach Programu finansowane będą wydatki osobowe instytucji zaangażowanych we wdrażanie oraz instytucji mających znaczący wpływ na wdrażanie Programu lub potencjał beneficjentów Programu z wyjątkiem Instytucji Zarządzającej zgodnie z linią demarkacyjną.

Sprawne wdrażanie Programu wymaga wykorzystania doświadczeń zdobytych w procesie realizacji programów i projektów w ramach poprzednich perspektyw finansowych. Będzie to zapewnione przez finansowanie zadań mających na celu finalizację prac w ramach perspektywy 2014-2020 oraz perspektywy 2007-2013 w instytucjach będących beneficjentami priorytetu, a także przygotowanie kolejnej perspektywy finansowej 2028-2034. Finansowane będą działania podnoszące kwalifikacje pracowników, również w obszarach związanych z realizacją projektów infrastrukturalnych. Z tych działań będą mogły również korzystać instytucje mające istotny wpływ na wdrażanie Programu lub potencjał beneficjentów Programu.

Finansowane będzie zapewnienie odpowiednich: zaplecza technicznego, warunków pracy, w tym utrzymanie odpowiedniego poziomu informatyzacji. Sprzęt zakupiony w poprzedniej perspektywie finansowej wymaga wymiany ze względu na proces zużycia i starzenia się, dlatego też niezbędne jest finansowanie wydatków w tym zakresie. Możliwe jest również podejmowanie działań mających na celu budowę lub rozbudowę, utrzymanie, eksploatację narzędzi informatycznych, niezbędnych dla prawidłowej realizacji i monitorowania Programu.

Doświadczenia w ramach perspektywy 2014-2020 wskazują pozytywny wpływ wsparcia udzielanego instytucjom, które uczestniczą w procesie inwestycyjnym w ramach POIiŚ 2014-2020. Przewiduje się wsparcie dla służb nadzoru budowlanego na szczeblu centralnym i wojewódzkim, w tym organów administracji architektoniczno – budowlanej na szczeblu wojewódzkim związanych z realizacją zadań, w których wojewoda jest organem I instancji. Instytucje te nadzorują m.in. inwestycje POIiŚ 2014-2020, Programu na lata 2021-2027 oraz CEF pod kątem zgodności z prawem budowlanym. Wsparcie ma na celu zwiększenie jakości i szybkości realizowanych zadań, w tym usprawnienie odbioru prac budowlanych oraz umożliwienie prowadzenia kontroli jeszcze w trakcie realizacji inwestycji Programu na lata 2021-2027 oraz CEF jak również innych inwestycji z programów krajowych współfinansowanych ze środków unijnych.

Finansowane będzie także działanie służb konserwatorów zabytków, w tym ministra właściwego ds. kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, jako organu koordynującego i nadzorującego ich działania. Organy te nadzorują m.in. inwestycje POIiŚ 2014-2020, Programu na lata 2021-2027 oraz CEF pod kątem archeologicznym oraz ochrony konserwatorskiej. Wsparcie ma na celu zwiększenie jakości i szybkości realizowanych zadań nadzoru nad prawidłowością prowadzonych badań archeologicznych oraz prac konserwatorskich w trakcie realizacji inwestycji Programu na lata 2021-

2027 oraz CEF jak również innych inwestycji z programów krajowych współfinansowanych ze środków unijnych.

Planuje się objęcie wsparciem ze środków pomocy technicznej zadań z zakresu zarządzania i wdrażania instrumentu Łącząc Europę.

Planowana jest realizacja zadań ewaluacyjnych, obejmujących obszary związane z Programem obejmujące poprzednie i kolejne perspektywy.

Dofinansowanie uzyskają działania zapobiegania, wykrywania, korygowania i raportowania w obszarze nieprawidłowości i nadużyć finansowych.

Finansowane będzie przygotowanie specjalistycznych ekspertyz i analiz oraz wsparcie eksperckie przy ocenie projektów realizowanych w Programie. Przewiduje się możliwość wsparcia (typu project pipeline) w zakresie weryfikacji i doradztwa dla projektów o charakterze strategicznym. Wsparcie dotyczyć może np. weryfikacji gotowych dokumentów (np. studium wykonalności, raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko) przed złożeniem przez beneficjenta wniosku o dofinansowanie. Natomiast, co do zasady koszty przygotowania dokumentacji projektowej i przetargowej dla projektów realizowanych w ramach Programu finansowane będą w ramach poszczególnych priorytetów Programu.

Cel priorytetu będzie realizowany m.in. poprzez:

- finansowanie wydatków osobowych instytucji zaangażowanych we wdrażanie Programu oraz instytucji mających znaczący wpływ na wdrażanie Programu i/lub potencjał beneficjentów Programu z wyjątkiem Instytucji Zarządzającej;
- podnoszenie kwalifikacji personelu zaangażowanego w ww. instytucjach m.in. poprzez szkolenia oraz inne formy podnoszenia kwalifikacji;
- wynajem pomieszczeń (m.in. biurowych, konferencyjnych, archiwów), wyposażenie miejsca pracy;
- zakup i instalację sprzętu i wyposażenia;
- pokrycie kosztów eksploatacji sprzętu i wyposażenia oraz zakup niezbędnych licencji i oprogramowania informatycznego, a także zakupu usług telekomunikacyjnych i teleinformatycznych dla potrzeb efektywnej realizacji Programu;
- budowę, rozbudowę oraz utrzymanie narzędzi informatycznych, mających na celu obsługę Programu;
- wsparcie procesu zarządzania i wdrażania Programu, w tym m.in:
- wsparcie procesu oceny i selekcji projektów;
- wsparcie procesu kontroli oraz działań związanych ze zwalczaniem nadużyć finansowych na

szkodę UE;

- organizacja spotkań, komitetów, grup roboczych, zespołów, itp.;
- przygotowanie analiz, ekspertyz, sprawozdań, w tym związanych z zapewnieniem spójnej i zintegrowanej interwencji programu, zgodności z priorytetami rozwojowymi UE w ramach Europejskiego Zielonego Ładu oraz komplementarności z innymi instrumentami rozwojowymi UE;
- finansowanie kosztów procesu ewaluacji: wspierających projektowanie i wdrażanie programu; oceniających wpływ; ex-post/retrospektywnych oraz dotyczących kolejnych perspektyw;
- finansowanie pomocy udzielonej przez ekspertów zewnętrznych;
- ułatwienie dostępu do zasobów wiedzy zgromadzonych w poprzednich perspektywach finansowych;
- finansowanie działań związanych z finalizacją prac w zakresie perspektywy finansowej 2014-2020, oraz 2007-2013 w instytucjach będących beneficjentami priorytetu;
- finansowanie kosztów przygotowania przyszłych interwencji ze środków UE, w tym prac związanych z przygotowaniem kolejnej perspektywy finansowej 2028-2034;
- finansowanie archiwizacji i przechowywania dokumentacji (również w formie elektronicznej) Programu oraz Programu w ramach perspektywy finansowej 2014-2020, 2007-2013, Funduszu Spójności 2004-2006; FS/ISPA 2000-2006;
- weryfikację dokumentacji projektowej dla projektów strategicznych oraz doradztwo w tym zakresie (typu project pipeline);
- realizację działań informacyjno-promocyjnych;
- prowadzenie współpracy międzynarodowej np. w ramach instrumentów TAIEX, twinning.”

2.8.1.2 Główne grupy docelowe

Beneficjenci i potencjalni beneficjenci Programu;

Instytucje, których działania wpływają na potencjał beneficjentów/potencjalnych beneficjentów i/lub skuteczność działań IZ, IP, IP II;

Partnerzy społeczno-gospodarczy; organizacje pozarządowe – w zakresie związanym z udziałem z Komitecie Monitorującym oraz grupach roboczych, przygotowania ekspertyz, jak również w zakresie działań o charakterze szkoleniowym.

2.8.1.3 WSKAŹNIKI

Wskaźniki produktu							
Priorytet	**Fundusz**	**Kategoria regionu**	**Nr identyfikacyjny**	**Wskaźnik**	**Jednostka miary**	**Cel pośredni (2024)**	**Cel końcowy (2029)**
VIII	FS	n/d		Liczba przeprowadzonych ewaluacji	szt.	1	24
VIII	FS	n/d		Średnioroczna liczba etatów finansowanych z PT	szt.	1 107	1 099
VIII	FS	n/d		Liczba uczestników form szkoleniowych dla beneficjentów	osoby	2 200	22 000
VIII	FS	n/d		Liczba działań informacyjno-promocyjnych o szerokim zasięgu	szt.	1	3

2.8.1.4 INDYKATYWNY PODZIAŁ ALOKACJI UE WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI

Zakres interwencji				
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Kod	Kwota (w EUR)
VIII	FS	n/d	179 - Informacja i komunikacja	6 132 000
			180 - Przygotowanie, wdrażanie, monitorowanie i kontrola	292 504 245
			181 - Ewaluacja i badania, gromadzenie danych	1 875 230
			182 - Wzmocnienie potencjału instytucji państwa członkowskiego, beneficjentów i odpowiednich	6 132 000

			partnerów	
Razem				**306 643 475**

Równouprawnienie płci				
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Kod	Kwota (w EUR)
VIII	FS	n/d	03 - Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	306 643 475
Razem				**306 643 475**

3 PLAN FINANSOWY

3.1 Środki finansowe w podziale na poszczególne lata

Fundusz	Kategoria regionu[69]	2021	2022	2023	2024	2025	2026		2027		Ogółem
							Środki finansowe bez kwoty elastyczności	Kwota elastyczności	Środki finansowe bez kwoty elastyczności	Kwota elastyczności	
EFRR	Słabiej rozwinięte	1 298 801 083	1 360 250 513	1 423 550 327	1 498 497 902	1 576 499 275	828 823 312	828 823 312	871 382 623	871 382 623	10 558 010 970
	W okresie przejściowym	185 543 012	194 321 502	203 364 332	214 071 129	225 214 182	118 403 330	118 403 330	124 483 232	124 483 232	1 508 287 281
	Lepiej rozwinięte	92 771 506	97 160 750	101 682 166	107 035 564	112 607 091	59 201 666	59 201 666	62 241 616	62 241 616	754 143 641
	Ogółem	1 577 115 601	1 651 732 765	1 728 596 825	1 819 604 595	1 914 320 548	1 006 428 308	1 006 428 308	1 058 107 471	1 058 107 471	12 820 441 892
FS	Nie dotyczy	1 507 102 493	1 578 960 908	1 652 991 183	1 740 665 119	1 832 003 457	963 533 165	963 533 165	1 013 474 769	1 013 474 769	12 265 739 028
Ogółem		3 084 218	3 230 693	3 381 588	3 560 269	3 746 324	1 969 961 473	1 969 961 473	2 071 582 240	2 071 582 240	25 086 180 920

[69] Zgodnie z art. 63 Rozporządzenia UE 2021/1060, w przypadku EFRR wydatki dotyczące operacji obejmujących w obrębie państwa członkowskiego więcej niż jedną kategorię regionu przypisuje się odpowiednim kategoriom regionu proporcjonalnie, w oparciu o obiektywne kryteria. Zgodnie z zapisami UP wydatki w priorytetach EFRR będą rozliczane według mechanizmu pro-rata opartego na obiektywnych kryteriach. Zastosowana jednolita metodologia wyliczania alokacji dla poszczególnych kategorii regionów daje następujące udziały:

- regiony słabiej rozwinięte: 14/17, tj. 82,35% alokacji EFRR;
- regiony w okresie przejściowym: 2/17, tj. 11,76% alokacji EFRR;
- region lepiej rozwinięty: 1/17 (jeden region na siedemnaście regionów Polski), tj. 5,88% alokacji EFRR.

	094	673	008	714	005					

3.2 Łączne środki finansowe w podziale na poszczególne fundusze oraz współfinansowanie krajowe

Numer celu polityki lub Pomoc techniczna	Priorytet	Podstawa obliczenia wsparcia UE (całkowite wydatki kwalifikowalne lub wkład publiczny)	Fundusz	Kategoria regionu[70]	Wkład UE (a)=(g)+(h)	Podział wkładu UE		Wkład krajowy (b)=(c)+(d)	Indykatywny podział wkładu krajowego		Ogółem (e)=(a)+(b)	Stopa dofinansowania (f)=(a)/(e)
						Wkład UE bez kwoty elastyczności (g)	Kwota elastyczności (h)		publiczny (c)	prywatny (d)		
CP2	I. Energetyka i środowisko	całkowite wydatki kwalifikowalne	FS	Nie dotyczy	5 160 095 553	4 328 384 571	831 710 982	910 605 098	487 075 686	423 529 412	6 070 700 651	85%
	II. Energetyka i środowisko	całkowite wydatki kwalifikowalne	EFRR	Słabiej rozwinięte	4 224 246 264	3 543 996 112	680 250 152	745 455 224	207 738 961	537 716 263	4 969 701 488	85%
				W okresie przejściowym	603 463 752	506 285 159	97 178 593	258 627 323	72 072 701	186 554 622	862 091 075	70%
				Lepiej rozwinięte	301 731 876	253 142 579	48 589 297	301 731 876	84 084 817	217 647 059	603 463 752	50%
	III. Transport miejski	całkowite wydatki kwalifikowalne	FS	Nie dotyczy	1 750 000 000	1 467 932 700	282 067 300	308 823 530	308 823 530	0	2 058 823 530	85%

[70] Zgodnie z art. 63 Rozporządzenia UE 2021/1060, w przypadku EFRR wydatki dotyczące operacji obejmujących w obrębie państwa członkowskiego więcej niż jedną kategorię regionu przypisuje się odpowiednim kategoriom regionu proporcjonalnie, w oparciu o obiektywne kryteria. Zgodnie z zapisami UP wydatki w priorytetach EFRR będą rozliczane według mechanizmu pro-rata opartego na obiektywnych kryteriach. Zastosowana jednolita metodologia wyliczania alokacji dla poszczególnych kategorii regionów daje następujące udziały:
• regiony słabiej rozwinięte: 14/17, tj. 82,35% alokacji EFRR;
• regiony w okresie przejściowym: 2/17, tj. 11,76% alokacji EFRR;
• region lepiej rozwinięty: 1/17 (jeden region na siedemnaście regionów Polski), tj. 5,88% alokacji EFRR.

CP3	IV. Transport	całkowite wydatki kwalifikowalne	FS	Nie dotyczy	5 049 000 000	4 235 195 546	813 804 454	891 000 000	891 000 000	0	5 940 000 000	85%
	V. Transport	całkowite wydatki kwalifikowalne	EFRR	Słabiej rozwinięte	5 180 823 530	4 346 531 263	834 292 267	914 262 976	880 837 370	33 425 606	6 095 086 506	85%
				W okresie przejściowym	740 117 647	620 933 038	119 184 609	317 193 278	305 596 639	11 596 639	1 057 310 925	70%
				Lepiej rozwinięte	370 058 823	310 466 518	59 592 305	370 058 823	356 529 411	13 529 412	740 117 646	50%
CP4	VI. Zdrowie	całkowite wydatki kwalifikowalne	EFRR	Słabiej rozwinięte	576 470 588	483 638 830	92 831 758	101 730 104	101 730 104	0	678 200 692	85%
				W okresie przejściowym	82 352 941	69 091 261	13 261 680	35 294 118	35 294 118	0	117 647 059	70%
				Lepiej rozwinięte	41 176 471	34 545 631	6 630 840	41 176 471	41 176 471	0	82 352 942	50%
	VII. Kultura	całkowite wydatki kwalifikowalne	EFRR	Słabiej rozwinięte	576 470 588	483 638 830	92 831 758	101 730 104	101 730 104	0	678 200 692	85%
				W okresie przejściowym	82 352 941	69 091 261	13 261 680	35 294 118	35 294 118	0	117 647 059	70%
				Lepiej rozwinięte	41 176 471	34 545 631	6 630 840	41 176 471	41 176 471	0	82 352 942	50%
PT	VIII. Pomoc techniczna	całkowite wydatki kwalifikowalne	FS	Nie dotyczy	306 643 475	257 218 277	49 425 198	54 113 555	54 113 555	0	360 757 030	85%
EFRR ogółem				**Słabiej rozwinięte**	**10 558 010 970**	**8 857 805 035**	**1 700 205 935**	**1 863 178 408**	**1 292 036 539**	**571 141 869**	**12 421 189 378**	**85%**
				W okresie przejściowym	**1 508 287 281**	**1 265 400 719**	**242 886 562**	**646 408 837**	**448 257 576**	**198 151 261**	**2 154 696 118**	**70%**
				Lepiej rozwinięte	**754 143 641**	**632 700 359**	**121 443 282**	**754 143 641**	**522 967 170**	**231 176 471**	**1 508 287 282**	**50%**
FS ogółem				**Nie dotyczy**	**12 265 739 028**	**10 288 731 094**	**1 977 007 934**	**2 164 542 183**	**1 741 012 771**	**423 529 412**	**14 430 281 211**	**85%**
Suma całkowita					**25 086 180 920**	**21 044 637 207**	**4 041 543 713**	**5 428 273 069**	**4 004 274 056**	**1 423 999 013**	**30 514 453 989**	

4 WARUNKI PODSTAWOWE

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
Skuteczne mechanizmy monitorowania rynku zamówień publicznych	EFRR FS EFS+ EFMRA FST FAM, IZGW FBW	Warunek mający zastosowanie do wszystkich celów szczegółowych	**Spełniony**	Istnienie mechanizmów monitorowania obejmujących wszystkie umowy w sprawie zamówień publicznych oraz postępowania w sprawie tych zamówień w ramach Funduszy zgodnie z prawodawstwem Unii dotyczącym zamówień. Wymóg ten obejmuje: 1. rozwiązania mające zapewnić gromadzenie faktycznych i wiarygodnych danych dotyczących postępowań w sprawie zamówień publicznych o wartości powyżej unijnych progów zgodnie z obowiązkami sprawozdawczymi na mocy art. 83 i 84 dyrektywy 2014/24/UE oraz art. 99 i 100 dyrektywy 2014/25/UE; 2. rozwiązania mające zapewnić, by dane obejmowały co najmniej następujące elementy: a) jakość i natężenie konkurencji: nazwiska/nazwy zwycięskich oferentów, liczba oferentów na początku postępowania oraz wartość umowy; b) informacja o ostatecznej cenie po zakończeniu postępowania i o udziale MŚP jako bezpośrednich oferentów, w przypadku gdy systemy krajowe podają takie informacje; 3. rozwiązania mające zapewnić monitorowanie i analizę danych przez właściwe	**Spełniony**	Link do ustawy : **http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20190002019/U/D20192019Lj.pdf**	Kryterium 1. Zgodnie z obowiązkami wynikającymi z dyrektyw, UZP przygotowuje co 3 lata sprawozdania z monitorowania sytemu zamówień publicznych oparte o dane otrzymywane od zamawiających w rocznych sprawozdaniach o udzielonych zamówieniach publicznych, dane pochodzące z TED oraz informacje o wynikach kontroli prowadzonych przez Prezesa UZP. Kryterium 2. UZP posiada dostęp do wszystkich danych wymaganych w ramach warunkowości podstawowej (dane pochodzą z bazy TED prowadzonej przez KE oraz ze sprawozdań rocznych przedkładanych Prezesowi UZP przez zamawiających) z wyjątkiem danych

				organy krajowe zgodnie z art. 83 ust. 2 dyrektywy 2014/24/UE i art. 99 ust. 2 dyrektywy 2014/25/UE; 4. rozwiązania mające zapewnić, by wyniki analiz były udostępniane publicznie zgodnie z art. 83 ust. 3 dyrektywy 2014/24/UE oraz art. 99 ust. 3 dyrektywy 2014/25/UE; 5. rozwiązania mające zapewnić, by wszelkie informacje wskazujące na przypadki podejrzewanej zmowy przetargowej były przekazywane właściwym organom krajowym zgodnie z art. 83 ust. 2 dyrektywy 2014/24/UE oraz art. 99 ust. 2 dyrektywy 2014/25/UE.			dotyczących finalnej ceny po wykonaniu zamówienia. Zgodnie jednak z aktualnym brzmieniem warunku, dane dotyczące finalnej ceny są wymagane tylko, jeśli krajowe systemy przewidują/gromadzą takie informacje. Kryteria 3,4 i 5. Zgodnie z obowiązkami wynikającymi z dyrektyw, UZP przygotowuje co 3 lata sprawozdania z monitorowania sytemu zamówień publicznych oparte o dane otrzymywane od zamawiających w rocznych sprawozdaniach o udzielonych zamówieniach publicznych, dane pochodzące z TED oraz informacje o wynikach kontroli prowadzonych przez Prezesa UZP. Ponadto UZP publikuje na swojej stronie roczne raporty z funkcjonowania systemu zamówień publicznych oraz okresowe Biuletyny Informacyjne. W przypadku powstania w toku kontroli prowadzonej przez UZP podejrzenia, że w postepowaniu

							mogło dojść do zmowy przetargowej UZP przekazuje stosowną informację w tym zakresie do UOKIK. Pomiędzy UZP i UOKIK zostało także podpisane porozumienie zakładające współpracę obydwu instytucji, wymianę informacji i doświadczeń.
Narzędzia i zdolności umożliwiające skuteczne stosowanie zasad pomocy państwa	EFRR FS EFS+ EFMRA FST Nie dotyczy FAM, IZGW i FBW	Warunek mający zastosowanie do wszystkich celów szczegółowych	**Spełniony**	Instytucje zarządzające dysponują narzędziami i zdolnościami umożliwiającymi im weryfikację zgodności z zasadami pomocy państwa: 1. w odniesieniu do przedsiębiorstw znajdujących się w trudnej sytuacji oraz objętych wymogiem odzyskania pomocy; 2. poprzez dostęp do specjalistycznych porad i wytycznych w kwestiach pomocy państwa udzielanych przez ekspertów ds. pomocy państwa z podmiotów lokalnych lub krajowych.	**Spełniony**	Link do ustawy : **http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20041231291/U/D20041291Lj.pdf**	**Kryterium 1.** Zgodnie z art. 31b pkt 2) ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej (Dz. U. z 2018 r., poz. 362) Prezes UOKiK ma obowiązek ogłaszania w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie internetowej informacji o decyzjach KE dotyczących zwrotu pomocy publicznej. Jednocześnie, zgodnie z art. 37 ust. 5 ustawy, podmioty udzielające pomocy mają obowiązek uzyskać od przedsiębiorców ubiegających się o pomoc publiczną informacje umożliwiające stwierdzenie, czy

							dany przedsiębiorca znajduje się w trudnej sytuacji na dzień udzielenia pomocy. **Kryterium 2.** Funkcję krajowego organu ds. pomocy państwa, odpowiedzialnego za skuteczne wdrażanie i stosowanie unijnych przepisów w zakresie pomocy publicznej, pełni Prezes UOKiK (a w zakresie pomocy publicznej w sektorze rolnym i rybołówstwa - Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi). Zgodnie z ww. ustawą, Prezes UOKiK opiniuje projekty programów pomocowych i pomocy indywidualnej, w tym projekty finansowane w ramach środków strukturalnych, notyfikuje je KE, reprezentuje rząd polski w postępowaniu przez Komisją oraz monitoruje pomoc publiczną udzielaną przedsiębiorcom. Ustawa reguluje także obowiązki w zakresie monitorowania pomocy udzielanej polskim przedsiębiorcom, tj.: gromadzenia,

							przetwarzania oraz przekazywana informacji związanych z pomocą publiczną.
Skuteczne stosowanie i wdrażanie Karty praw podstawowych	EFRRFS EFS+ EFMRA FST FAM IZGW FBW	Warunek mający zastosowanie do wszystkich celów szczegółowych	**Niespełniony**	Istnienie skutecznych mechanizmów służących zapewnieniu zgodności z Kartą praw podstawowych Unii Europejskiej (zwaną dalej „Kartą"), które obejmują: 1. ustalenia mające zapewnić zgodność programów wspieranych z Funduszy i ich wdrażania z odpowiednimi postanowieniami Karty; 2. rozwiązania dotyczące zgłaszania komitetowi monitorującemu przypadków niezgodności operacji wspieranych z Funduszy z Kartą oraz skarg o nieprzestrzeganie Karty złożonych zgodnie z rozwiązaniami przyjętymi na mocy art. 69 ust. 7.	**Niespełniony**		Kryterium 1. Jednolita procedura dotyczy weryfikacji zgodności z KPP zarówno na etapie złożenia wniosku o dofinansowanie jak i trakcie realizacji projektów. Podejrzenia o niezgodności projektów i/lub działań Beneficjenta lub IP/IW/IZ z KPP zgłaszane są odpowiednio do IP/IW/IZ/Rzecznika Funduszy UE (w przypadku programów finansowanych z EFMRA, FAM, IZGW i FBW istnieje właściwy odpowiednik). Właściwa instytucja dokonuje analizy, podejmuje czynności weryfikujące stan faktyczny i rozstrzyga o zasadności zgłoszenia. W przypadku potwierdzenia naruszenia artykułów KPP, w zależności od charakteru sprawy, właściwa instytucja przekazuje zgłoszenie

							naruszenia do odpowiednich służb, tj. RPO, PIP, Rzecznika Praw Pacjenta lub/i właściwych organów ścigania. IZ programu odpowiedzialna jest również za prowadzenie polityki informacyjnej w ww. obszarze. Kryterium 2 Procedura uwzględnia obowiązek IZ Programu w zakresie przygotowania rocznej zbiorczej informacji o wszystkich zgłoszeniach dotyczących niezgodności projektów z KPP oraz skarg, w celu rozpatrzenia przez KM Programu. KM podejmuje decyzję o podjęciu właściwych działań zaradczych w odniesieniu do zgłoszonych przypadków.
Wdrażanie i stosowanie Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych zgodnie z decyzją Rady 2010/48/	EFRR FS EFS+ EFMRA FST FAM IZGW FBW	Warunek mający zastosowanie do wszystkich celów szczegółowych	**Niespełniony**	Istnienie krajowych ram zapewniających realizację Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, które obejmują: 1. cele ogólne obejmujące wymierne wartości docelowe, mechanizmy gromadzenia danych i monitorowania; 2. rozwiązania mające zapewnić, by w ramach przygotowywania i wdrażania programów	**Niespełniony**	Link do dokumentu: **https://dziennikustaw.gov.pl/MP/rok/2021/pozycja/218**	**Kryterium 1** Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030 przyjęta uchwałą nr 27 Rady Ministrów z dnia 16 lutego 2021 r. wypełnia wskazane kryteria poprzez ustanowienie ram całościowej

WE				odpowiednio zostały odzwierciedlone polityka, prawodawstwo i normy w zakresie dostępności; 3. rozwiązania dotyczące sprawozdawania komitetowi monitorującemu przypadków niezgodności operacji wspieranych z Funduszy z Konwencją oraz skarg o nieprzestrzeganie Konwencji złożonych zgodnie z rozwiązaniami przyjętymi na mocy art. 69 ust. 7.			polityki krajowej dla zapewnienia wdrażania Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, obejmujących: - określenie konkretnych celów i działań do osiągnięcia w oznaczonym czasie - wyznaczenie wskaźników realizacji tych celów (mierników) i podmiotów odpowiedzialnych za ich realizację w określonym czasie, - zapewnienie gromadzenia danych w zakresie dotyczącym realizacji celów i działań - ustanowienie mechanizmów monitoringu realizacji celów i działań, - zapewnienie wdrażania na poziomie opracowywania i wdrażania planów działań i programów polityki dostępności oraz zgodnego z postanowieniami Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych ustawodawstwa i standardów, stosownie do

							uzgodnionych zapisów Strategii. **Kryterium 2 i Kryterium 3** Opracowano procedurę dla programów finansowanych z 8 funduszy nakładającą na IZ Programu obwiązek przygotowania rocznej informacji o zgłoszeniach dot. niezgodności projektów z KPON oraz skarg, w celu rozpatrzenia przez KM Programu. KM decyduje o podjęciu działań zaradczych w odniesieniu do zgłoszonych przypadków. Procedura obejmuje weryfikację zgodności z KPON zarówno na etapie złożenia wniosku o dofinansowanie, jak i w trakcie realizacji projektów. Podejrzenia o niezgodności projektów i/lub działań Beneficjenta lub IP/IW/IZ z KPON zgłaszane są odpowiednio do IP/IW/IZ/Rzecznika Funduszy UE (w przypadku programów finansowanych z EFMRA, FAM, IZGW i FBW

							istnieje właściwy odpowiednik). Właściwa instytucja dokonuje analizy, podejmuje czynności weryfikujące stan faktyczny i rozstrzyga o zasadności zgłoszenia. W przypadku potwierdzenia naruszenia KPON, w zależności od charakteru sprawy, właściwa instytucja przekazuje zgłoszenie naruszenia do odpowiednich służb, tj. RPO, PIP, Rzecznika Praw Pacjenta lub/i właściwych organów ścigania. IZ programu odpowiedzialna jest również za prowadzenie polityki informacyjnej w ww. obszarze.
2.1.Ramy strategiczne polityki na rzecz wsparcia renowacji budynków pod kątem efektywności energetycznej budynków mieszkalnych i niemieszkalnych	EFRR, FS	Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych	**Niespełniony**	Kryterium 1. 1. Przyjęcie krajowej długoterminowej strategii renowacji na rzecz wsparcia renowacji krajowych zasobów budynków mieszkalnych i niemieszkalnych, zgodnie z wymogami dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/844 ; strategia ta: a) zakłada szacunkowe cele pośrednie na lata 2030, 2040 i 2050; b) przedstawia indykatywny zarys zasobów finansowych na wspieranie realizacji strategii;	**Niespełnione**	Spełnienie warunku stanowić będzie aktualizacja Długoterminowej strategii renowacji budynków (DSRB) jako wymóg wynikający z art. 2a dyrektywy 2010/31/UE z dnia 19 maja 2010 r. w sprawie charakterystyki energetycznej budynków. W zakresie kryterium 2 dotyczącego działań na rzecz poprawy efektywności energetycznej w celu osiągnięcia wymaganych oszczędności energii	**Kryterium 1.** Długoterminowa strategia renowacji budynków wyznacza cele pośrednie na lata 2030, 2040 i 2050, które zostały określone w scenariuszu rekomendowanym renowacji budynków, a także przedstawia analizę różnych wariantów realizacji renowacji: 1. scenariusz szybkiej i

				c) określa skuteczne mechanizmy promowania inwestycji w renowację budynków. Kryterium 2 2. Działania na rzecz poprawy efektywności energetycznej w celu osiągnięcia wymaganych oszczędności energii	**Spełnione**	warunek należy uznać za spełniony w oparciu o przekazany do Komisji Europejskiej w dniu 30 grudnia 2019 r. Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030. **Link do dokumentu:** **Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030.** **https://www.gov.pl/web/aktywa-panstwowe/krajowy-plan-na-rzecz-energii-i-klimatu-na-lata-2021-2030-przekazany-do-ke** **Kryterium 2** **https://www.gov.pl/web/aktywa-panstwowe/krajowy-plan-na-rzecz-energii-i-klimatu-na-lata-2021-2030-przekazany-do-ke**	głębokiej termomodernizacji, 2. scenariusz termomodernizacji etapowej, 3. scenariusz rekomendowany (rozdział 9). Ponadto, zawiera szczegółowe zestawienie krajowych polityk oraz narzędzi finansowych wspierających renowację budynków, do których przedstawiono wykaz środków budżetowych (rozdział 5). Dodatkowo DSRB zawiera orientacyjną skalę wsparcia renowacji budynków (rozdział 9), oraz wskazuje mechanizmy ułatwiające inwestorem podejmowanie i przeprowadzanie renowacji budynków (rozdział 8). DSRB zawiera wytyczne w zakresie dalszych działań dotyczących wsparcia renowacji budynków w Polsce. DSRB poza wypełnieniem wymogów wynikających z warunku 2.1, spełnia również wymagania nałożone art. 2a dyrektywy 2010/31/UE. **Kryterium 2** Kryterium

							dotyczące działań na rzecz poprawy efektywności energetycznej w celu osiągnięcia wymaganych oszczędności energii należy uznać za spełnione w oparciu o przekazany do Komisji Europejskiej w dniu 30 grudnia 2019 r. *Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030.* Ponadto, w dniu 16 czerwca 2021 r., za pośrednictwem Stałego Przedstawiciela RP przy UE, przekazano do Dyrekcji Generalnej ds. Energii *(DG ENER)* Komisji Europejskiej dokument pn. *Informacja w sprawie metod i środków stosowanych w Polsce służących wdrożeniu art. 7, 7a i 7b dyrektywy 2012/27/UE w sprawie efektywności energetycznej* - zawierający opis szczegółowej metody funkcjonowania systemów zobowiązujących do efektywności energetycznej oraz alternatywnych środków z dziedziny polityki, o których mowa w art. 7a oraz 7b ww. dyrektywy. W wymienionych

							dokumentach zawarto informacje na temat działań podjętych i planowanych na rzecz poprawy efektywności energetycznej w celu osiągnięcia wymaganych oszczędności energii, w tym m.in. łącznej kwoty wymaganych oszczędności w zakresie końcowego wykorzystania energii w terminie do 31 grudnia 2030 r.
2.2.Zarządzenie w sektorze energii	EFRR, FS	Wspieranie efektywności i energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/20011, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju	**Niespełniony**	Przedłożenie Komisji Zintegrowanego krajowego planu w dziedzinie energii i klimatu zgodnie z art. 3 rozporządzenia (UE) 2018/1999 i z zapewnieniem spójności z określonymi w porozumieniu paryskim długoterminowymi założeniami dotyczącymi redukcji emisji gazów cieplarnianych; plan ten obejmuje: 1. wszystkie elementy wymagane we wzorze przedstawionym w załączniku I do rozporządzenia (UE) 2018/1999; 2. zarys planowanych zasobów i mechanizmów finansowych w odniesieniu do środków promujących energię niskoemisyjną.	**Niespełnione**	**Link do dokumentu:** **https://www.gov.pl/web/aktywa-panstwowe/krajowy-plan-na-rzecz-energii-i-klimatu-na-lata-2021-2030-przekazany-do-ke**	Kryterium 1 i 2. KPEiK zawiera działania na rzecz realizacji 5 wymiarów unii energetycznej: Bezpieczeństwa energetycznego, Wewnętrznego rynku energii, Efektywności energetycznej, Obniżenia emisyjności, Badań naukowych, innowacji i konkurencyjności. KPEiK wyznacza cele klimatyczno-energetyczne na 2030 r. : • 7% redukcji emisji gazów cieplarnianych w sektorach nieobjętych systemem ETS w porównaniu do

							2005 r., • 21-23% udziału OZE w finalnym zużyciu energii brutto (cel 23% możliwy do osiągnięcia dzięki dodatkowym środkom unijnych, w tym na sprawiedliwą transformację), uwzględniając: 14% udziału OZE w transporcie i roczny wzrost udziału OZE w ciepłownictwie i chłodnictwie o 1,1 pkt. proc. średniorocznie. • wzrost efektywności energetycznej o 23% w porównaniu z prognozami PRIMES2007, • redukcję do 56-60% udziału węgla w produkcji energii elektrycznej Krajowe założenia i cele polskiej polityki energetyczno-klimatycznej szczegółowo opisane zostały w rozdziale drugim dokumentu, natomiast rozdział trzeci wskazuje polityki i środki mające służyć ich realizacji. Analizę skutków planowanych polityk i środków przedstawiono w Załączniku nr 2

							do KPEiK.
2.3. Skuteczne wspieranie wykorzystania energii odnawialnej w poszczególnych sektorach i w całej Unii	EFRR, FS	Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju	**Niespełniony**	Istnienie środków, które zapewniają: 1. zgodność z wiążącym krajowym celem dotyczącym energii odnawialnej na 2020 r. i z udziałem bazowym energii odnawialnej do 2030 r. lub podjęcie dodatkowych środków w przypadku gdy udział bazowy nie jest utrzymywany przez okres jednego roku zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001 i rozporządzeniem (UE) 2018/1999; 2. zgodnie z wymogami dyrektywy (UE) 2018/2001 i rozporządzenia (UE) 2018/1999 – zwiększenie udziału energii odnawialnej w sektorze ciepłownictwa i chłodnictwa zgodnie z art. 23 dyrektywy (UE) 2018/2001.	**Niespełnione**	Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii (dalej: „ustawa OZE”): **http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20150000478/U/D20150478Lj.pdf** Ustawa z dnia 17 grudnia 2020 r. o promowaniu wytwarzania energii elektrycznej w morskich farmach wiatrowych (Dz. U. 2021 poz. 234): **https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20210000234/U/D20210234Lj.pdf** Rozporządzenie Ministra Energii z dnia 18 maja 2017 r. w sprawie szczegółowego zakresu obowiązku i warunków technicznych zakupu ciepła z odnawialnych źródeł energii oraz warunków przyłączenia instalacji do sieci (Dz. U. 2017 poz. 1084), **http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20170001084/O/D20171084.pdf**	**Kryterium 1.** Instrumenty służące osiągnięciu celu OZE: Głównym mechanizmem jest aukcyjny system wsparcia. W ramach aukcjiOZEzakontraktowano w l. 2016-2018 - ok. 2000 MW, w 2019 r. – ok. 3000 MW, w 2020 - ok. 2500 MW oraz ok. 2500 MW w 2021 r. Nowelizacja ustawy OZE przedłuży okres udzielania pomocy publicznej w systemie aukcyjnym oraz systemach FIT/FIP. Systemy cen i premii gwarantowanych FIT/FIP dedykowanych małym wytwórcom OZE wtechnologii biogazowej, biomasowej oraz hydroenergetycznej. Prosumencki system opustów oparty o rozliczenia energii z mikroinstalacji w ramach net-meteringu. Program "Mój Prąd" do 2020 roku zapewnił

							wsparcie dla 1200 MW. W lipcu 2021 r. rozpoczął się nabór do jego 3. edycji. Kolejna, poszerzona o nowe elementy, tj. punkty ładowania samochodów elektrycznych czy magazyny energii jest w trakcie przygotowania. Programy "Energia Plus" dla przedsiębiorców i „Agroenergia" dedykowany rolnikom. Morskie farmy wiatrowe umożliwią skokowy przyrost mocy zainstalowanej OZE. Rozwój tej technologii będzie stanowić centralny element do osiągnięcia celów energetyczno-klimatycznych. **Kryterium 2.** Promowaniu rozwoju OZE w zakresie produkcji ciepła i chłodu służą: Rozporządzenie Ministra Energii z dnia 18 maja 2017 r. w sprawie szczegółowego zakresu obowiązku i warunków technicznych zakupu ciepła z odnawialnych źródeł energii poszerzające

							katalog podmiotów zobowiązanych do zakupu ciepła z OZE. Program „Czyste Powietrze umożliwiający wymianę starych i nieefektywnych źródeł ciepła na paliwo stałe na nowoczesne źródła ciepła spełniające najwyższe normy i termomodernizację budynków- kontynuacja do 2029 r. W celu rozwoju produkcji ciepła i chłodu z OZE powołano Zespół ds. określenia modelu funkcjonowania rynku ciepła, który opracował wstępną Strategię dla Ciepłownictwa, określającą kierunki transformacji sektora w Polsce w odniesieniu do niskoemisyjności, która będzie stanowić podstawę dla działań w najbliższych latach. Ostateczna wersja ww. strategii powstanie do końca 2021 r. Ponadto programy wsparcia inwestycyjnego w zakresie indywidualnych źródeł ciepła z

							OZE, takie jak program "Czyste powietrze" oraz inne programy podlegać będą stosownym zmianom i udoskonaleniom, a zależności od potrzeb otrzymają komplementarne wsparcie.
2.4.Skuteczne ramy zarządzania ryzykiem związanym z klęskami żywiołowymi i katastrofami.	EFRR, FS	Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego	**Spełniony**	Kryterium 1. Istnienie krajowego lub regionalnego planu zarządzania ryzykiem związanym z klęskami żywiołowymi i katastrofami i, opracowanego na podstawie ocen ryzyka, z uwzględnieniem prawdopodobnych skutków zmian klimatu i istniejących strategii na rzecz przystosowania się do zmian klimatu; plan ten obejmuje: 1. opis kluczowych ryzyk, ocenionych zgodnie z art. 6 ust. 1 decyzji Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1313/2013/UE1, odzwierciedlający bieżący profil ryzyka i jego ewolucję w orientacyjnym okresie 25–35 lat. Ocena opiera się – w przypadku ryzyk związanych z klimatem – na prognozach i scenariuszach dotyczących zmian klimatu; 2. opis środków w zakresie zapobiegania klęskom żywiołowym i katastrofom oraz gotowości i reagowania na klęski żywiołowe i katastrofy podejmowanych w odpowiedzi na zidentyfikowane kluczowe ryzyka. W odniesieniu do wspomnianych środków zostaną określone priorytety w zależności od danych ryzyk i ich wpływu na gospodarkę,	**Spełniony**		**Kryterium 1.** Streszczenie istotnych elementów krajowej oceny ryzyka zawiera w szczególności rozdziały opisujące: 1)identyfikację ryzyka, analizę oraz szacowanie, 2)typologię zagrożeń, 3)matrycę ryzyka, 4)zagrożenia naturalne, 5)zagrożenia cywilizacyjne i powodowane intencjonalną działalnością człowieka 6)potencjalne skutki dla ludności, gospodarki, mienia infrastruktury i środowiska naturalnego; **Kryterium 2. i 3.** Streszczenie istotnych

				braków w zakresie zdolności oraz skuteczności i wydajności, z uwzględnieniem ewentualnych rozwiązań alternatywnych; 3. informacje na temat zasobów i mechanizmów finansowania dostępnych na pokrycie kosztów operacyjnych i kosztów utrzymania związanych z zapobieganiem klęskom żywiołowym i katastrofom oraz gotowością i reagowaniem na klęski żywiołowe i katastrofy.			elementów krajowej oceny zdolności zarządzania ryzykiem zawiera: 1cele strategiczne, 2)działania zmierzające do osiągnięcia celów strategicznych i redukcji ryzyka 3)część A Krajowego Planu Zarządzania Kryzysowego (KPZK): charakterystykę zagrożeń i ich ocenę ryzyka, zadania i obowiązki uczestników zarządzania kryzysowego dla faz: zapobieganie i przygotowanie 4)część B KPZK : zadania i obowiązki uczestników zarządzania kryzysowego dla faz: reagowanie i odbudowa 5)wdrażanie środków zapobiegania ryzyku i zapewnienia gotowości: - współpraca między siłami uczestniczącymi - zestawienie organów odpowiedzialnych na odp. poziomie administracyjnym kraju

							-procedury zarządzania kryzysowego, w tym ochrony infrastruktury krytycznej, - procedury organizacji łączności, monitorowania zagrożeń, informowania, ostrzegania i alarmowania -komunikację ryzyka -organizację ratownictwa i opieki medycznej i ewakuacji z obszarów zagrożonych, -zasady oraz tryb oceniania i dokumentowania szkód -procedury uruchamiania rezerw strategicznych -priorytety ochrony i odtwarzania infrastruktury krytycznej -finansowanie.
2.5. Aktualizowane planowanie konieczny ch inwestycji w sektorze wodno-ściekowy m	EFRR, FS	Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważo nej gospodarki wodnej	**Niespełniony**	Dla każdego sektora lub obu tych sektorów istnieje krajowy plan inwestycji, który obejmuje: 1. ocenę obecnego stanu wdrożenia dyrektywy Rady 91/271/EWG1 i dyrektywy Rady 98/83/WE2; 2. określenie i planowanie, w tym indykatywne szacunkowe dane finansowe, wszelkich inwestycji publicznych:	**Niespełniony**		Warunek w części dotyczącej wody pitnej spełniony jest poprzez przyjęcie *Programu inwestycyjnegoy w zakresie poprawy jakości i ograniczenia strat wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi*, który

				a) wymaganych do wdrożenia dyrektywy 91/271/EWG, wraz z określeniem priorytetów ze względu na wielkość aglomeracji i wpływ na środowisko oraz z podziałem inwestycji na poszczególne aglomeracje b) wymaganych do wdrożenia dyrektywy 98/83/WE; c) wymaganych, aby zaspokoić potrzeby wynikające z dyrektywy (UE) 2020/21843, w szczególności w odniesieniu do zmienionych parametrów jakości określonych w załączniku I do tej dyrektywy;3. oszacowanie inwestycji niezbędnych do odnowienia istniejącej infrastruktury wodno-ściekowej, w tym sieci, w zależności od ich wieku i planów amortyzacji; 4. wskazanie potencjalnych źródeł finansowania publicznego, jeżeli są potrzebne w celu uzupełnienia opłat pobieranych od użytkowników.			zawiera ocenę stanu wdrożenia dyrektywy 98/83/WE w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi wraz z wykazem inwestycji wymaganych do wdrożenia tej dyrektywy oraz do spełnienia wymagań wynikających z jej rewizji, dyrektywy 2020/2184 z dnia 16 grudnia 2020 r. W Programie zawarto również szacunkowe koszty wskazanych inwestycji, w tym koszty wynikające z wymogu badania większej liczby parametrów jakości wody, jak i modernizacji sieci dystrybucji wody z uwzględnieniem jej wieku i planów amortyzacji. W Programie oceniono możliwości finansowania inwestycji z zysków pochodzących z opłat od użytkowników oraz, w przypadku potrzeby ich uzupełnienia, wskazano także możliwe źródła finansowania ze środków krajowych i zagranicznych.

2.6. Aktualizowane planowanie w zakresie gospodarowania odpadami	EFRR, FS	Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej	**Spełniony**	Istnienie planu (planów) gospodarowania odpadami, jak określono w art. 28 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE1, obejmujący (obejmujące) całe terytorium państwa członkowskiego; plan ten obejmuje (plany te obejmują): 1. analizę bieżącej sytuacji w zakresie gospodarowania odpadami na danym obszarze geograficznym, w tym rodzaj, ilość i źródło powstających odpadów oraz ocenę kształtowania się tych danych w przyszłości, z uwzględnieniem spodziewanych skutków środków określonych w programie (programach) zapobiegania powstawaniu odpadów opracowanym (opracowanych) zgodnie z art. 29 dyrektywy 2008/98/WE; 2. ocenę istniejących systemów zbierania odpadów, w tym materialnego i terytorialnego zakresu selektywnego zbierania oraz środków służących poprawie jego funkcjonowania oraz potrzeby stworzenia nowych systemów zbierania; 3. ocenę luki inwestycyjnej uzasadniającą potrzebę zamknięcia istniejących obiektów gospodarowania odpadami oraz wprowadzenia dodatkowej lub zmodernizowanej infrastruktury gospodarowania odpadami, z informacją o źródłach dostępnych dochodów na pokrycie kosztów operacyjnych i kosztów utrzymania; 4. informacje dotyczące	**Spełnione**	Kryterium 1 Spełnienie kryterium zapewniają: KPGO 2022, nowo dodany załącznik do KPGO 2022. Link do Krajowego planu gospodarki odpadami 2022 **http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20160000784/O/M20160784.pdf** Link do aktualizacji KPGO - Załącznik dot. luki inwestycyjnej **http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20210000509/O/M20210509.pdf** **Kryterium 2** Spełnienie kryterium poprzez KPGO 2022 Link do Krajowego planu gospodarki odpadami 2022 **http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20160000784/O/M20160784.pdf** Link do	Kryterium 1 KPGO 2022 z nowo dodanym w 2021 r. załącznikiem zawiera aktualną w odniesieniu do obszaru całego kraju analizę stanu gospodarki odpadami komunalnymi dla poszczególnych rodzajów odpadów z uwzględnieniem ilości, składu morfologicznego i źródeł ich powstawania. Analiza Instytutu Ochrony Środowiska – Państwowego Instytutu Badawczego (IOŚ-PIB), stanowiąca podstawę do opracowania ww. załącznika do KPGO 2022, jako elementu realizującego m.in. warunek 2.6 w części dot. określenia luki inwestycyjnej w sektorze odpadowym, zawiera analizę dotyczącą aktualnego stanu, w tym ocenę istniejącego potencjału instalacji gospodarki odpadami i PSZOK oraz prognozy zmian ilości i jakości wytwarzanych w Polsce odpadów

				kryteriów lokalizacji do celów identyfikacji przyszłych lokalizacji obiektów oraz dotyczące wydolności przyszłych instalacji przetwarzania odpadów.		rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 29 grudnia 2016 r. w sprawie szczegółowego sposobu selektywnego zbierania wybranych frakcji odpadów **http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20170000019/O/D20170019.pdf** Link do rozporządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 10 maja 2021 r. w sprawie sposobu selektywnego zbierania wybranych frakcji odpadów **http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20210000906/O/D20210906.pdf.**	komunalnych w perspektywie lat 2019-2035. Analizę sporządzono na podstawie danych wejściowych dla 2018 r. (najnowsze dostępne). Bazą do określenia zapotrzebowania inwestycyjnego była przeprowadzona analiza ilościowa i jakościowa wytwarzania odpadów komunalnych w szczególności na podstawie danych GUS, sprawozdań marszałków województw z realizacji zadań z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi i dostępnych badań składu morfologicznego. **Kryterium 2** KPGO zawiera ocenę istniejących systemów zbierania odpadów, w tym zakresu rzeczowego i terytorialnego selektywnego zbierania oraz środków usprawniających jej działanie, a także potrzeby nowych systemów zbiórki. W wyniku

						Kryterium 3 Spełnione poprzez przyjęcie nowego załącznika do KPGO 2022 Link do aktualizacji KPGO - Załącznik dot. luki inwestycyjnej **http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20210000509/O/M20210509.pdf** **Kryterium 4** Spełnione poprzez art. 35 ust. 1 pkt 4 lit. c) ustawy o odpadach, KPGO 2022, załącznik do KPGO 2022, WPGO Link do Krajowego planu gospodarki odpadami 2022 **http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20160000784/O/M20160784.pdf** Link do aktualizacji KPGO - Załącznik dot. luki inwestycyjnej **http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20210000509/O/M20210509.pdf**	tej oceny w KPGO wskazano potrzebę wprowadzenia jednolitych standardów selektywnego zbierania odpadów komunalnych na terenie całego kraju, które następnie zostały określone w rozporządzeniu ws. szczegółowego sposobu selektywnego zbierania wybranych frakcji odpadów. Załącznik do KPGO 2022, na podstawie przeprowadzonej analizy potrzeb w zakresie systemu selektywnego zbierania, wskazuje, że w kolejnych latach powinien nastąpić rozwój PSZOK wraz z punktami napraw i wymiany rzeczy używanych oraz określa potrzeby w tym zakresie. **Kryterium 3.** Na rzecz realizacji kryterium została przeprowadzona Analiza IOŚ-PIB oraz opracowany i opublikowany w roku 2021 Załącznik do KPGO 2022, w których zawarto ocenę potrzeb inwestycyjnych w skali kraju w zakresie zapobiegania powstawaniu

							odpadów, infrastruktury selektywnego zbierania odpadów oraz instalacji do przetwarzania odpadów. Po przeprowadzonych analizach zidentyfikowano jako priorytetowe instalacje do recyklingu oraz działania inwestycyjne w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów. W załączniku przedstawiono również informacje o źródłach finansowania kosztów eksploatacji i utrzymania instalacji w kraju. **Kryterium 4 .** Uchwalanie i obowiązywanie planów gospodarki odpadami reguluje ustawa z 14 grudnia 2012 r. o odpadach, zgodnie z którą plany gospodarki odpadami opracowuje się na poziomie krajowym i wojewódzkim. WPGO powinien być zgodny z KPGO i służyć realizacji zawartych w nim celów, które należy uznać jako uniwersalne w skali całego kraju. Wobec tego Załącznik do KPGO 2022 –

							ocena luki inwestycyjnej - zawiera oszacowanie potrzeb na moce przerobowe instalacji w skali kraju. Funkcjonująca i planowana infrastruktura wraz z lokalizacją i przepustowością dotyczące odpadów komunalnych określone są natomiast wprost w planach inwestycyjnych (załącznik do WPGO), w których procesie przyjmowania bierze udział minister do spraw klimatu, aby zapewnić jednolite zasady planowania w gospodarce odpadami dla całego kraju. W uzasadnionych przypadkach KPGO 2022 określa kryteria lokalizacji instalacji i obiektów gospodarki odpadami, tj. w zakresie: lokalizacjiPSZOKów; instalacji dla odpadów medycznych i weterynaryjnych; składowania odpadów w podziemnych wyrobiskach górniczych, np. z grupy 01, 06 i 10 i innych również niebezpiecznych np. z procesów oczyszczania

							spalin.
2.7. Ramy działań priorytetowych w przypadku koniecznych środków ochrony obejmujących dofinansowanie unijne	EFRR, FS	Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia	**Spełniony**	W przypadku interwencji wspierających środki ochrony przyrody w związku z obszarami Natura 2000 objętymi zakresem dyrektywy Rady 92/43/EWG1: istnienie ram działań priorytetowych na podstawie art. 8 dyrektywy 92/43/EWG, które obejmują wszystkie elementy wymagane we wzorze ram działań priorytetowych na lata 2021–2027 uzgodnionym przez Komisję i państwa członkowskie, w tym określenie środków priorytetowych i oszacowanie potrzeb w zakresie finansowania.	**Spełnione**	Link do dokumentu: http://www.gdos.gov.pl/files/artykuly/5073/PAF_icon.pdf	**Kryterium 1.** Działania dotyczące utrzymania dotychczasowej gospodarki na terenach siedlisk gatunków przyrodniczych i poprawie ich ochrony w formie czynnej, przewidują m.in. : • zachowanie siedlisk przyrodniczych i populacji gatunków, w tym: - ekstensywna gospodarka rolna, rybacka i leśna uwzględniająca ochronę siedlisk - zabezpieczenie/odtworzenie miejsc rozrodu gatunków chronionych - wykup gruntów • odtwarzanie zdegradowanych siedlisk i wzmacnianie zagrożonych gatunków: - powstrzymanie naturalnej sukcesji siedlisk - przywrócenie/polepszenie reżimu

							hydrologicznego - zwalczanie gatunków ekspansywnych/obcych - restytucja gatunków zagrożonych - udrożnienie ciągłości korytarzy ekologicznych - utrzymanie ośrodków hodowli/rehabilitacji dzikich zwierząt. • wsparcie zarządzania i nadzoru nad obszarami Natura 2000: - opracowanie/aktualizacja planów zadań ochronnych /planów ochrony wszystkich obszarów Natura 2000 - monitoring sieci Natura 2000 - badania i działania dot. edukacji i komunikacji dot. ochrony obszarów sieci Natura 2000 - budowa /rozwój infrastruktury turystycznej rozprowadzającej ruch turystyczny na obszarach sieci Natura 2000.

3.1. Kompleksowe planowanie transportu na odpowiednim poziomie	EFRR i FS	Rozwój odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej, bezpiecznej, zrównoważonej i intermodalnej sieci TEN-T Rozwój i udoskonalenie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do sieci TEN-T oraz mobilności transgranicznej	**Niespełniony**	Funkcjonowanie multimodalnego mapowania istniejącej i planowanej infrastruktury – z wyjątkiem szczebla lokalnego – do 2030 r., które: 1. zawiera ocenę ekonomiczną planowanych inwestycji, opartą na analizie zapotrzebowania i modelach przepływów transportowych, które powinny uwzględniać spodziewany wpływ otwarcia rynków usług kolejowych; 2. jest spójne z elementami zintegrowanego krajowego planu w dziedzinie energii i klimatu dotyczącymi transportu; 3. obejmuje inwestycje w korytarze sieci bazowej TEN-T zgodnie z definicją w rozporządzeniu w sprawie CEF, zgodnie z odpowiednimi planami prac dotyczącymi korytarzy sieci bazowej TEN-T; 4. w przypadku inwestycji poza korytarzami sieci bazowej TEN-T, w tym na odcinkach transgranicznych, zapewnia komplementarność przez zapewnienie wystarczającego rozwoju połączeń sieci miejskich, regionów i lokalnych społeczności z siecią bazową TEN-T i jej węzłami; 5. zapewnia interoperacyjność sieci kolejowej oraz, w stosownych przypadkach, przedstawia sprawozdanie z wdrażania europejskiego systemu zarządzania ruchem kolejowym (ERTMS) zgodnie z rozporządzeniem wykonawczym Komisji (UE) 2017/61; 6. wspiera multimodalność, określając potrzeby w	**Niespełnione**		Na poziomie krajowym: **Kryterium 1.** Kryterium **zostanie spełnione** poprzez m.in. przyjęcie Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 r., oraz stosownych dokumentów wdrożeniowych a także przygotowanie i wdrożenie Zintegrowanego Modelu Ruchu. **Kryterium 2.** Kryterium **zostanie spełnione** poprzez opracowanie i przyjęcie KPEIK oraz zapewnienie zgodności dokumentów wdrożeniowych z tym dokumentem **Kryterium 3.** Kryterium **zostanie spełnione** poprzez m.in. przyjęcie Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 r., oraz stosownych dokumentów wdrożeniowych, obejmujących swym zakresem inwestycje w korytarze sieci bazowej TEN-T **Kryterium 4.** Kryterium **zostanie spełnione** poprzez m.in. przyjęcie stosownych

				zakresie transportu multimodalnego lub przeładunkowego oraz terminali pasażerskich; 7. obejmuje środki istotne z punktu widzenia planowania infrastruktury, mające na celu promowanie paliw alternatywnych zgodnie z odpowiednimi krajowymi ramami polityki; 8. przedstawia rezultaty oceny ryzyk dla bezpieczeństwa ruchu drogowego zgodnie z istniejącymi krajowymi strategiami bezpieczeństwa ruchu drogowego, wraz z mapowaniem dróg i odcinków narażonych na takie ryzyka oraz ustaleniem związanych z tym priorytetów inwestycyjnych; 9. dostarcza informacji na temat zasobów finansowania odpowiadających planowanym inwestycjom, koniecznych do pokrycia kosztów operacyjnych i kosztów utrzymania istniejącej i planowanej infrastruktury.			dokumentów wdrożeniowych, obejmujących swym zakresem inwestycje poza korytarzami sieci bazowej TEN-T **Kryterium 5**. Kryterium **spełnione** poprzez bieżące przekazywanie informacji do KE w oparciu o przyjęty Narodowy Plan Wdrażania ERTMS w Polsce o statusie zabudowy ERTMS na infrastrukturze kolejowej **Kryterium 6.** Kryterium **zostanie spełnione** poprzez m.in. przyjęcie Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 r. i stosownych dokumentów wdrożeniowych, obejmujących swym zakresem kwestie transportu multimodalnego **Kryterium 7.** Kryterium **zostanie spełnione** poprzez opracowanie i przyjęcie Krajowych ram polityki rozwoju infrastruktury paliw alternatywnych oraz zapewnienie zgodności stosownych dokumentów wdrożeniowych z tym dokumentem **Kryterium 8.** Kryterium **zostanie**

							spełnione poprzez opracowanie i przyjęcie Programu poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego na lata 2021 – 2030 wraz ze stosownymi dokumentami wdrożeniowymi sektora drogowego, obejmującymi kwestie bezpieczeństwa ruchu drogowego **Kryterium 9.** Kryterium **zostanie spełnione** poprzez opracowanie i przyjęcie stosownych programów utrzymaniowych w odniesieniu do infrastruktury, znajdującej się w zarządzie państwa
4.6. Ramy strategiczne polityki na rzecz opieki zdrowotnej i opieki długoterminowej	EFRR EFS+	Zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej	**Niespełniony**	Istnienie krajowych lub regionalnych ram strategicznych polityki na rzecz zdrowia, które obejmują: 1. mapowanie potrzeb w zakresie opieki zdrowotnej i opieki długoterminowej, w tym pod względem personelu medycznego i pielęgniarskiego, w celu zapewnienia zrównoważonych i skoordynowanych środków; 2. środki na rzecz zapewnienia efektywności, trwałości, dostępności i przystępności cenowej usług opieki zdrowotnej i opieki długoterminowej, w tym ze szczególnym uwzględnieniem osób wykluczonych z systemów opieki zdrowotnej i opieki długoterminowej oraz osób, do których najtrudniej jest dotrzeć;	**Niespełnione**		**Kryterium 1** Spełnienie kryterium zapewni publikacja mapy potrzeb zdrowotnych (MPZ) w zmienionej formule (mapa wraz z rekomendowanymi kierunkami działań będzie obejmować okres 5 lat. Coroczna aktualizacja MPZ dotyczyć będzie danych statystycznych i wyników analiz. Analizy przedstawione w mapie potrzeb zdrowotnych z

							jednej strony stanowią diagnozę systemu ochrony zdrowia, a z drugiej, dzięki prognozom i rekomendowanym kierunkom działań, przyczynią się do zapewnienia równego dostępu do opieki, wspieranie odporności oraz poprawy jakości. Uwzględniają one obszary szczególnie istotne, takie jak podstawową opiekę zdrowotną, profilaktykę. Mapy potrzeb uwzględniają rekomendowane kierunki działań na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i na terenie województw, tj. regionalne różnice w zdrowotności społeczeństwa i dostępności do opieki zdrowotnej. W czerwcu 2020 r. na stronie www.basiw.mz.gov.pl zostały zamieszczone dane statystyczne i analizy w formie zaawansowanego narzędzia analitycznego stanowiące bazę danych statystycznych i analiz zarówno dla całego kraju, jak też dla poszczególnych województw.

							Kryterium 2 Spełnieniem kryterium jest przyjęcie Policy Paper 2021+ w obszarze zdrowia. Obecna nazwa: *„Zdrowa Przyszłość. Ramy strategiczne rozwoju systemu ochrony zdrowia na lata 2021-2027 z perspektywą do 2030”* wraz załącznikami tj. ramy strategiczne deinstytucjonalizacji w obszarze opieki nad osobami starszymi oraz osobami z zaburzeniami psychicznymi. Dokument będzie wdrażany w drodze uchwały Rady Ministrów w sprawie ustanowienia polityki publicznej pt. „Zdrowa przyszłość. Ramy strategiczne rozwoju systemu ochrony zdrowia na lata 2021-2027, z perspektywą do 2030 r.”Zakłada on działania w czterech głównych wzajemnie zależnych obszarach: pacjenta, procesów, rozwoju i finansów. Celem tej polityki publicznej jest zapewnienie obywatelom równego i

							adekwatnego do potrzeb zdrowotnych dostępu do wysokiej jakości świadczeń zdrowotnych przez przyjazny, nowoczesny i efektywny system ochrony zdrowia. Efektem realizacji polityki ma być wydłużenie życia i poprawa stanu zdrowia społeczeństwa. Obecnie w analizach epidemiologicznych coraz więcej uwagi przywiązuje się nie tylko do długości życia, ale również do jego jakości. Niezbędne do tego jest zapewnienie odpowiedniej opieki medycznej poprawiającej zdrowotność obywateli.

5 INSTYTUCJE PROGRAMU

Instytucje programu	Nazwa instytucji	Imię i nazwisko osoby odpowiedzialnej za kontakty	E-mail
Instytucja zarządzająca	Ministerstwo Funduszy i Polityki	Minister właściwy do spraw rozwoju	sekretariatdpi@mfipr.gov.pl

	Regionalnej, Departament Programów Infrastrukturalnych	regionalnego/Jarosław Orliński, Dyrektor Departamentu Programów Infrastrukturalnych w Ministerstwie Funduszy i Polityki Regionalnej	
Instytucja audytowa	Szef Krajowej Administracji Skarbowej	Dominik Zalewski, Dyrektor Departamentu Audytu Środków Publicznych w Ministerstwie Finansów	sekretariat.das@mf.gov.pl
Podmiot otrzymujący płatności od Komisji	Minister właściwy do spraw finansów publicznych	Dorota Jaworska, Dyrektor Departamentu Instytucji Płatniczej w Ministerstwie Finansów	sekretariat.IP@mf.gov.pl

6 PARTNERSTWO

W ramach realizacji zasady partnerstwa na etapie programowania działań planowanych w ramach Programu powołane zostały grupy robocze, których zadaniem było wypracowanie zakresu interwencji w ramach Celu Polityki nr 2 *Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej* oraz Celu Polityki nr 3 *Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności*.

Członkami ww. grup roboczych, oprócz przedstawicieli administracji rządowej i samorządowej, zostali przedstawiciele szerokiego grona partnerów społeczno-gospodarczych, środowisk naukowych oraz organizacji pozarządowych. Ze względu na krajowy charakter programu, dobór przedstawicieli do składu grupy uwzględniał kryteria ogólnopolskiego charakteru działalności, specyfiki tematycznej, posiadanych doświadczeń w realizacji zadań statutowych, jak również dotychczasowej współpracy z IZ POIiŚ. Łącznie odbyło się 14 spotkań grup ds. CP2 oraz ds. CP3, w tym 6 spotkań połączonych obu grup, na których dyskutowane były zagadnienia wspólnego zainteresowania.

W 2021 r. przekształcono ww. gremia w grupę roboczą ds. przygotowania programu na rzecz infrastruktury transportu, energetyki, środowiska, zdrowia i kultury, poszerzając jednocześnie jej skład o dodatkowych partnerów społeczno-gospodarczych, przedstawicieli środowisk naukowych

oraz organizacji pozarządowych oraz samorządów terytorialnych. Łącznie w ramach grupy, Instytucja Zarządzająca podjęła współpracę z 102 organizacjami z szeroko rozumianych sektora partnerów społeczno-gospodarczych oraz organizacji pozarządowych, tj. wszystkich organizacji, które wyraziły chęć i wolę współpracy.

W oparciu o wyniki prac grup roboczych w latach 2019-2021 oraz we współpracy z partnerami i ministerstwami, pełniącymi w perspektywie 2014-2020 funkcje instytucji pośredniczących, Instytucja Zarządzająca POIiŚ przygotowała wstępny projekt programu na lata 2021-2027. W dniach od 18 czerwca 2021 r. do 18 lipca 2021 r. przeprowadzono otwarte konsultacje społeczne programu oraz prognozy oddziaływania na środowisko.

W ramach konsultacji społecznych odbyły się dwie konferencje konsultacyjne (18 czerwca i 9 lipca 2021 r.) z ogólnodostępną transmisją, w tym poprzez kanał YouTube. W konferencjach można było wziąć udział bezpośrednio (on-line) lub swoją opinię przekazać przez dedykowany formularz uwag. Konferencje konsultacyjne były dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Ponadto, 15 lipca 2021 r. odbyło się wysłuchanie publiczne Programu, które dodatkowo umożliwiło wyrażenie opinii o programie przedstawicielom szerokiego grona organizacji społecznych. Patronem tego przedsięwzięcia był Podkomitet do spraw Rozwoju Partnerstwa, w którym zasiadają przedstawiciele zarówno rządu, samorządu, partnerów społecznych i gospodarczych, a także przedstawiciele społeczeństwa obywatelskiego. Wydarzenie przygotowała Fundacja Stocznia oraz Ogólnopolska Federacja Organizacji Pozarządowych przy wsparciu ze strony Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej.

Ogółem, w trakcie konsultacji zgłoszono blisko 1800 uwag, w tym 1400 w konsultacjach społecznych, z czego ok. 52% pochodziło od instytucji samorządu terytorialnego, a 48% - od partnerów społeczno-gospodarczych, organizacji pozarządowych oraz osób fizycznych.

Rola partnerów w przygotowaniu, wdrażaniu, monitorowaniu i ewaluacji Programu.

Instytucja Zarządzająca będzie prowadzić działania związane z wdrażaniem, monitorowaniem i ewaluacją Programu w współpracy z gronem partnerów reprezentujących instytucje samorządu terytorialnego, partnerów społeczno-gospodarczych i organizacje pozarządowe.

W odniesieniu do procesu wdrażania, przedstawiciele partnerów będący członkami Komitetu Monitorującego będą uczestniczyć w przygotowaniu dokumentów wdrożeniowych, w szczególności zatwierdzać kryteria wyboru operacji oraz ich zmian, a także zatwierdzać wszelkie propozycje instytucji zarządzającej dotyczące zmiany Programu. Ponadto, będą mogli wydawać zalecenia dla instytucji zarządzającej, w tym w odniesieniu do środków mających na celu zmniejszenie obciążeń administracyjnych dla beneficjentów.

W odniesieniu do procesu monitorowania Programu, przedstawiciele partnerów będący członkami Komitetu Monitorującego będą min. analizować i oceniać: postępy we wdrażaniu Programu oraz osiąganiu celów pośrednich i celów końcowych; postęp dokonany w przeprowadzaniu ewaluacji, syntez, ich wyników i wszelkich działaniach następczych podjętych na ich podstawie; realizację

działań w zakresie komunikacji i widoczności; w stosownych przypadkach, postępy we wdrażaniu operacji o znaczeniu strategicznym; spełnienie warunków podstawowych i ich stosowanie przez cały okres programowania.

W odniesieniu do procesu ewaluacji Programu, przedstawiciele partnerów będący członkami Komitetu Monitorującego będą odpowiedzialni min. za zatwierdzanie planu ewaluacji i wszelkich zmian w tym planie oraz analizę i ocenę postępów dokonanych w przeprowadzaniu ewaluacji, syntez, ich wyników i wszelkich działaniach następczych podjętych na ich podstawie.

7 KOMUNIKACJA I WIDOCZNOŚĆ

Komunikacja w programie

Celem komunikacji o Programie jest podniesienie świadomości ogółu społeczeństwa o roli i wartości dodanej wsparcia UE w zakresie zrównoważonego rozwoju kraju, tj. gospodarką niskoemisyjną, ekologicznym i nowoczesnym transportem, ochroną środowiska naturalnego, poprawą dostępności oraz ochroną zdrowia i dziedzictwa kulturowego. Komunikacja ma zwiększyć widoczność korzyści dla mieszkańców z realizowanych projektów, i tym samym zapewnić wysoką świadomość wykorzystania FE w działania rozwojowe kraju, oraz znaczenia przynależności do UE w kształtowaniu przyszłości Europy (wartość dodana wsparcia), podkreślając wiodący udział Programu w realizacji celów EZŁ, jako działania na rzecz zrównoważonej gospodarki UE.

Szczegóły założeń przedstawionych w tym rozdziale znajdują się w *Strategii komunikacji polityki spójności na lata 2021-2027*, która doprecyzowuje unikalny wkład programu w komunikację o FE.

Cele komunikacji w programie

- zapewnienie wysokiej świadomości ogółu społeczeństwa o celach, podejmowanych działaniach i oczekiwanych efektach programu (czysta energia, ochrona środowiska naturalnego, zdrowia, dziedzictwa kulturowego oraz europejskich sieci transportowych) oraz pokazanie otrzymanego wsparcia z UE;
- zapewnienie możliwości efektywnej współpracy, wymiany doświadczeń i dialogu pomiędzy instytucjami zaangażowanymi w proces wdrażania Programu i edukacji pracowników instytucji.

Grupy docelowe

- Beneficjenci – potencjalni i faktyczni – w tym: przedsiębiorstwa, jst, instytucje ochrony zdrowia, instytucje kultury, podmioty zarządzające infrastrukturą,
- Ogół społeczeństwa m.in. odbiorcy rezultatów – pośredni i bezpośredni – użytkownicy powstałej infrastruktury (transportowej, ochrony zdrowia itp.), opinia publiczna (w tym młodzież w wieku 15-24 l.),media.

Kanały komunikacji

Priorytetowe kanały komunikacji to:

- media o szerokim zasięgu (np. telewizja, radio, prasa, Internet, kino, reklama zewnętrzna) – m.in. informowanie o oczekiwanych efektach, planowanych działaniach;

- media społecznościowe, tj. oficjalne profile IZ/IP/IW, beneficjentów itd. których administrowanie będzie podlegać IZ, IP, IW (kanały własne oraz kampanie w kanałach płatnych)– aktywny kontakt każdej grupy odbiorców komunikatów, szybka reakcja na zmiany, bieżąca aktualizacja;

- wydarzenia informacyjne i promocyjne – w szczególności dla projektów o znaczeniu strategicznym, których koszt przekracza 10 000 000 EUR;
- serwis internetowy Programu i portal FE umożliwiający nieograniczony dostęp do aktualnych informacji o programie oraz realizowanych projektach;

- publikacje i materiały audio-video – przedstawienie efektów zrealizowanych projektów oraz zachęta do ubiegania się o dofinansowanie;

Odpowiednia komunikacja będzie mieć zastosowanie nie tylko w odniesieniu do pojedynczych projektów, ale również do całych schematów pomocowych, wiązek projektów, a operacje strategiczne podlegać będą specjalnym działaniom promocyjnym.

Planowany budżet

Szacunkowy budżet na realizację działań komunikacyjnych przez IZ, IP i IW na lata 2021-2027 wynosi 7 214 117 euro (tj. ok. 32 102 824zł), w tym 6 132 000 euro (tj. ok. 27 287 400zł) wsparcia z UE w ramach FS. Kwoty przeznaczone na ten cel w podziale na poszczególne działania określane są w rocznych planach.

Indykatywny plan finansowy

2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Suma
0	0	0	590 633 EUR	982 205 EUR	1 173 217 EUR	1 259 172 EUR	1 125 466 EUR	1 001 307 EUR	6 132 000 EUR

Monitoring i ocena

Działania komunikacyjne podlegają stałej ocenie i monitoringowi pod kątem ich jakości, trafności w realizacji celów komunikacyjnych i skuteczności w dotarciu do grup docelowych. Służą temu m.in. bieżące badania ankietowe, badania jakościowe (FGI, IDI, analizy eksperckie), analizy użyteczności.

Ocena strategiczna obejmuje systematyczne monitorowanie osiągania założonych celów i wskaźników strategii komunikacji (w odstępie 1-3 miesięcy). Dodatkowo realizowane jest regularne badanie społeczeństwa polskiego pod kątem oceny wiedzy i świadomości oraz rozpoznawalności FE i dostarczenia użytecznych rekomendacji dla prowadzonych działań. Działania korygujące będą podejmowane na bieżąco.

Monitoringowi i ocenie podlega szereg wskaźników produktu, rezultatu i odziaływania w tym m.in.:

- odsetek respondentów dostrzegających wpływ FE na rozwój Polski (%);
- znajomość celów, obszarów lub działań, na które przeznaczane są FE w Polsce w Programie (%);

odsetek mieszkańców Polski uważających, że osobiście korzystają z FE (%).

8 Załącznik: Wykaz planowanych operacji o znaczeniu strategicznym wraz z harmonogramem

Charakter wykazu jest określony w Rozporządzeniu UE 2021/1060 i nie stanowi listy zamkniętej projektów przewidzianych do wsparcia. Są to przykłady projektów podlegających szczególnym środkom dot. monitorowania i komunikacji.

Ogólnopolski Projekt Doradztwa Energetycznego

IV kw. 2023 - IV kw. 2029

Modernizacja energetyczna obiektów archiwów państwowych

I kw. 2024 - IV kw. 2027

Rozbudowa Krajowego Systemu Elektroenergetycznego na rzecz bezpieczeństwa dostaw energii oraz przyłączenia morskich farm wiatrowych

I kw. 2021 - IV kw. 2028

Projekty inwestycyjne z MPA dot. systemów gospodarowania wodami opadowymi lub systemu zielonej i niebieskiej infrastruktury

III kw. 2022 – IV kw. 2029

Grupa projektów PGL LP dot. adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu – mała retencja i przeciwdziałanie erozji wodnej, zapobieganie, przeciwdziałanie i ograniczanie skutków zagrożeń związanych z pożarami lasów (kontynuacja)

III kw. 2022 – IV kw. 2029

Grupa projektów GDOŚ, PGL LP oraz parków narodowych dot.ochrony gatunków i siedlisk przyrodniczych

III kw. 2022 – IV kw. 2029

Projekty na rzecz dokończenia sieci bazowej TEN-T

I kw. 2021 - IV kw. 2029

Budowa brakujących odcinków Via Carpatia

I kw. 2021 – IV kw. 2030

Prace na alternatywnym ciągu transportowym Bydgoszcz – Trójmiasto (kontynuacja z perspektywy 2014-2020)

II kw. 2022 – IV kw. 2027

Prace na linii kolejowej nr 7 Warszawa Wschodnia Osobowa – Dorohusk na odcinku Warszawa – Otwock – Dęblin – Lublin, etap II - faza II (odc. Warszawa Wawer – Otwock)

I kw. 2023 – IV kw. 2027

Inwestycje w poprawę dostępu od strony morza do portów morskich ujętych w sieci TEN-T oraz od strony lądu do portów w sieci bazowej TEN-T

IV kw. 2022 – IV kw. 2029

Inwestycje dot. infrastruktury dostępowej, portowej i bezpieczeństwa żeglugi morskiej

IV kw. 2022 – IV kw. 2029

Poprawa parametrów eksploatacyjnych na Odrzańskiej Drodze Wodnej

IV kw. 2024 – IV kw. 2028

Projektu z zakresu onkologii, zgodny z Narodową Strategią Onkologiczną

IV kw. 2023 – IV kw. 2026